

România literară

P.C.R.: 1921 — 1976

PARTIDULUI — OMAGIU

CREAREA PARTIDULUI COMUNIST PE BAZA IDEILOR ÎNAINȚATE ALE MARXISM-LENINISMULUI, CA DETAȘAMENT DE AVANGARDĂ AL CLASEI MUNCITOARE, REPREZINTĂ O ETAPĂ SUPERIOARĂ ÎN MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ ȘI DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA. PARTIDUL COMUNIST ESTE CONTINUATORUL LUPTELOR SECLARE DUSE DE POPORUL ROMÂN PENTRU NEATÎRNAREA ȚĂRII, PENTRU FORMAREA NAȚIUNII ROMÂNE ȘI A STATULUI NAȚIONAL UNITAR, PENTRU ACCELERAREA PROGRESULUI SOCIAL ȘI ÎNAINȚAREA ROMÂNIEI PE CALEA CIVILIZAȚIEI.

NICOLAE CEAUȘESCU

La tribuna Congresului al XI-lea

5 5

SÎNT — iată — cinci decenii și jumătate de la acele zile memorabile, 8—12 mai 1921, cînd, după aprofundate dezbateri, într-un context politic de dimensiuni cu totul inedite, delegații clasei muncitoare au hotărît cu temeinicie organizarea detașamentului de avangardă al proletariatului: Partidul Comunist Român.

Proporțiile, de anvergură istorică, ale evenimentelor de după conflagrația mondială nu scăpaseră oamenilor de cultură progresistă. În cronică internă a „Vieții Românești”, în nr.-ul din martie 1920, cînd revista își relua apariția, se sublinia semnificativ: „Proletariatul stă dîr și solidar organizat își strigă pretențiile. Partidul socialist din România este o forță cu care trebuie să se conteze și cu care, vrînd-nevrînd, contează toate celelalte organizații politice din țară și orice guvern. Partidul socialist român, sigur pe doctrina sa, sigur pe dreptatea revendicărilor sale, își caută în aceste momente orientarea practică, definitivă și directivă în politica națională și internațională”. E limpede că autorul cronicii era conștient de procesul clarificator care avea loc în rîndurile cele mai înaintate ale clasei muncitoare și în fond se simțea perspectiva ce avea să se și concretizeze în mai 1921. Fapt e că, de pe acum, reluîndu-se astfel o bogată tradiție, mișcarea proletariatului român apărea intelectualității progresiste ca un factor politic important. Iar textul din „Viața Românească” e cu atît mai semnificativ, am spune: simptomatice, dată fiind poziția de pînă atunci a celei mai importante reviste de cultură din primele decenii ale secolului XX, a cărei doctrină, dacă nu de ignorare, se manifestase prea puțin favorabil față de proletariat în genere.

Dinamica de afirmare — ideologică și practică — a noului organism avea să ia în curînd proporții tot mai semnificative, punînd în chestiune structura însăși, sistemul economico-social care înlătura nu numai de la binefacerile civilizației și culturii, dar, cu înverșunare crescîndă, de la perspectiva conducerii treburilor publice, marea majoritate a poporului, clasele producătoare, țărănimă și muncitorime. O asemenea poziție de ostilitate (marcată în 1924 de ilegalizarea P.C.R.) era cu atît mai gravă pentru destinele țării, cu cît tocmai proletariatul, prin doctrinarii săi de frunte, manifestase cea mai atentă grijă pentru problemele de

bază ale României, printre care necesitatea întregirii naționale și apărarea independenței și a suveranității țării. Căci, cînd în 1911, în „România muncitoare”, Gherea publica o serie de articole, printre care Social-democrația și războiul, el afirma în acesta cîteva adevăruri de o certă valabilitate: „Social-democrația din întreaga lume — seria autorul Studiilor critice — care luptă împotriva oricărei nedreptăți, oricărei apăsări și robirii a omului prin om, luptă și cu cea din urmă energie împotriva tuturor banditismelor politice din societatea capitalistă, împotriva tuturor acaparărilor naționale, luptă pentru liberarea națiunilor de sub jugul străin”. Căci — continua Gherea — „cînd popoarele muncitoare conștiente vor dispune de soarta lor și a țării lor, atunci va suna și ceasul liberării națiunilor mici de sub jugul celor puternice, atunci va deveni cu adevărat posibilă și întregirea țării noastre [...]”. Altă posibilitate pentru întregirea unei țări mici ca a noastră, ea să se dezvolte astfel în marginile sale, altă perspectivă nu există”.

Cuvînte mai mult decît profetice: ele exprimau o legitime a istoriei, legitime care — cu toate vicisitudinile — era, peste numai un deceniu, împlinită: legitime care, în mersul înainte, avea să ducă, în anii noștri, la transformarea quasi-integrală a hărții politice a lumii, la dezrobirea colonială a popoarelor, la eliberarea lor națională, la afirmarea, cu o forță ineluctabilă, a principiilor de suveranitate și independență națională, la proiectarea liniilor de forță ale identității popoarelor, revădicîndu-și dreptul de a fi ele însele, neprecupețînd nici un sacrificiu în această, atît de legitimă, finalitate.

În lupta sa pentru democrație și contra fascismului, pentru salvagardarea integrității și independenței țării, pentru o viață mai bună tuturor celor ce muncesc, Partidul Comunist Român, deși sub teroarea ilegalității, a demonstrat a fi cel mai fidel și mai curajos apă-

George Ivașcu

(Continuare în pag. 2)

Sub semnul tău...

Ești unul pentru toți, far, steag, busolă
Și-n suitorul nostru drum spiral
Ne duce sub înalta ta cupolă
Aprinsu-ți astru către ideal.

E dat din pragul erei noi s-ajungă
Acest popor și harnic și-nțelept
Sub semnul tău de-avînt, îndemn și muncă
Pe culmile de trai și bun și drept.

Din vatra lor te-au zămislit părinții,
Dospită-n sînge și călită-n foc;
Să-ți faci, urcași calvarul suferinții,
La Dunăre și la Carpați un loc.

Partidul ești veghind cîmpia, munții,
Să fie fiii tăi îndestulați,
Și nu cruți brațul, nici sudoarea frunții.
Știînd că ai de-o seamă-n lume frați.

Partid, Partid al noii noastre ere.
Prin muncă, luptă tu ne ești putere
Menită să le-aducă tuturor
Destinul de nebiruit popor.

Mihai Beniuc

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cloculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimisianu. Secretar general de redacție : Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

Spiritul creator al marxismului

LA 5 MAI s-au împlinit 158 ani de la nașterea lui Karl Marx — genialul teoretician și educator revoluționar al oamenilor muncii de pretutindeni. Datorită lui, în colaborare cu Friedrich Engels, au fost definite legile obiective ale dezvoltării societății demonstrând științific inevitabilitatea pieirii orânduirii capitaliste și a înlocuirii ei cu o orânduire nouă, superioară — socialismul. Nemuritorul document, Manifestul Partidului Comunist, a devenit o călăuză în acțiune, un stimulent continuu pentru dezvoltarea mereu creatoare a celei mai avansate dintre doctrinele progresului întregii umanități. Marx și Engels au privit cu simpatie lupta poporului român pentru independență, condamnămnd orice acțiuni de „incălcare flagrantă a drepturilor poporului moldo-valah”, iar pentru mișcarea noastră muncitorească este un titlu de secundă mândrie faptul că încă de la începuturile ei și-a însușit ideile marxismului, ale socialismului științific, — aceasta în linia sugerată de înșirii cei doi mari clasici ai ideologiei călăuzitoare a proletariatului mondial; căci așa cum sublinia Engels, „întreaga concepție despre lume a lui Marx nu este o doctrină, ci o metodă. Ea oferă nu dogme gata pregătite, ci poartă de plecare pentru cercetare și metode pentru această cercetare”. Adică, așa cum evidențiază tovarășul Nicolae Ceaușescu, legea dezvoltării comunismului științific : „Filosofia clasei muncitoare va putea să acționeze în sensul afirmat de Marx — de a nu se rezuma la a explica lumea, ci de a contribui la transformarea ei”.

Aniversarea lui Marx este un binevenit prilej de a evoca unul din principiile de bază din Manifestul Partidului Comunist : „O sinceră colaborare internațională a națiunilor europene este cu putință numai cu condiția ca fiecare din aceste națiuni să fie pe deplin autonomă la ea acasă”. Căci — cum sublinia Marx — „legile simple ale moralei și echității, care trebuie să reglementeze relațiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relațiile dintre națiuni”.

Doctrina în acțiune a Partidului Comunist Român reprezintă o concretizare mereu vie a spiritului științific al genialului gânditor și profund interpret al lecțiilor de dezvoltare ale omenirii, ale popoarelor care o compun, ale umanismului într-adevăr revoluționar.

U.N.C.T.A.D.

LA 5 MAI au început la Nairobi, capitala Keniei, cu participarea a peste 150 de state, cea de a IV-a sesiune a Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.). Este una din manifestările majore într-un larg context internațional, conferința (ale cărei lucrări sunt programate până la 28 mai) având să examineze căi și modalități adecvate în baza sesiunilor extraordinare ale O.N.U., coroborate cu alte reuniuni având în centrul atenției lor situația economică pe plan mondial, cu specială privire asupra celei — în continuă agravare — a țărilor subdezvoltate.

La O.N.U. a fost difuzat documentul „Poziția României privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale”, — ale cărei prevederi au suscitat un viu interes, mai ales în rîndurile țărilor din „lumea a treia”. Într-adevăr, documentul român abordează într-o lumină realistă chestiunile centrale : lichidarea stării de subdezvoltare ; rezolvarea concretă a problemelor materiilor prime și ale energiei ; soluționarea problemei alimentației ; accesul larg, deci fără discriminări, al tuturor statelor la eucerile științei și tehnicii moderne ; pregătirea cadrelor naționale ; promovarea schimburilor economice pe baza deplinei egalități în drepturi ; rolul sporit al Organizației Națiunilor Unite în elaborarea unor norme precise ale unei ordini economice — care să angajeze toate statele membre.

Participanții la cea de a IV-a sesiune U.N.C.T.A.D. au pe masa lor de lucru, pe lângă Documentul final al celei de a VII-a sesiuni extraordinare din toamna anului 1975 a Adunării Generale O.N.U. — alături de Programul Conferinței de la Lima privind Strategia pentru întărirea unității și solidarității țărilor nealiniate și realizarea unei noi ordini economice internaționale — documentele sesiunii de la Manila a „Grupului celor 77” din care face parte (ca membru cu drepturi depline) și țara noastră. Recent, s-a desfășurat la Delhi, în capitala Indiei, seminarul internațional privind 30 de delegați din 17 state și avind ca temă „Rolul nealiniaților într-o lume în schimbare”.

Pe agenda internațională

LA 4 MAI au început, la Berlin, lucrările Comisiei redacționale pentru pregătirea Conferinței partidelor comuniste și muncitorești din Europa. La reuniune, din partea Partidului Comunist Român, participă o delegație condusă de tovarășul Ștefan Andrei, membru supleant al Comitetului Executiv, secretar al C.C. al P.C.R. ÎN ITALIA — deznădămintul prevăzut : alegeri anticipate (la 20—21 iunie). ÎN SENATUL OLANDEZ, ministrul afacerilor externe, Max Van Der Stoep, a criticat „doctrina” Sonnenfeldt. „Cred că Occidentul” — a spus el — „trebuie să adopte o atitudine pozitivă față de evoluția din țările sud-est europene care încearcă să confere, în cadrul posibilităților existente, un caracter mai național atitudinii lor pe plan intern, cît și extern”. LA BRUXELLES, ministrul de externe al C.E.E. au eșuat, în cadrul reuniunii din Capitala belgiană, în încercarea de a stabili o poziție comună la Conferința de la Nairobi.

Cronicar

Viața literară

„Laudă Partidului și României Socialiste”

● Sub egida Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, Uniunea Scriitorilor, Comitetul județean al Frontului Unității Socialiste și Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Mureș au organizat festivalul literar artistic „Laudă Partidului și României Socialiste”, dedicat aniversării a 55 de ani de la întemeierea Partidului Comunist Român și Congresului educației politice și culturale socialiste.

Despre însemnătatea acestor importante evenimente au vorbit Ioan Flo-

rea, prim secretar al Comitetului județean Mureș al P.C.R., Virgil Teodorescu, președintele Uniunii Scriitorilor, Sütő Andras, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, secretar al Asociației scriitorilor din Tg. Mureș și, Hajdu Győző, redactor șef al revistei „Igaz Szo”.

Au citit din lucrările lor poezii Bartis Ferencz, Zeno Ghițulescu, Romulus Guga, Hajdu Győző, Traian Iancu, Dumitru Mureșan, Sütő Andras, Szász János, Szekelyi János și Virgil Teodorescu.

● Sub egida Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, Uniunea Scriitorilor și Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Dolj au organizat la Teatrul Național din Craiova festivalul literar-artistic „Laudă Partidului și României Socialiste”. Despre însemnătatea celei de a 55-a aniversări a Partidului Comunist Român, a Congresului educației politice și culturale socialiste, precum și despre problemele culturale specifice acestui județ a vorbit acad. Eugen Jebeleanu, vice-pre-

ședinte al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste.

A mai vorbit Florea Firan, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă.

Au citit din lucrările lor Teodor Balș, Vlaicu Bârna, Ioana Diaconescu, Mihai Dușescu, Ilarie Hînovceanu, Traian Iancu și Marin Sorescu.

Și-au dat concursul pianistul bucureștean Adrian Neagu, precum și actorii și interpreții craioveni Emil Boroghina, Ion Pavlescu, Ilie Gheorghe și Elena Gheorghiu.

„Primăvara culturală bucureșteană”

● Ajunsă la ediția IV-a „Primăvara culturală bucureșteană” organizată de Comitetul de cultură și educație socialistă al Capitalei se desfășoară în acest an sub semnul celor două mari evenimente : aniversarea a 55 de ani de la crearea Partidului și Congresul educației politice și culturale socialiste.

În ziua inaugurală au avut loc manifestări în toate cele opt sectoare ale Capitalei, la care au luat cuvîntul reprezentanți de seamă ai vieții noastre artistice și culturale. La clubul „Republica”, luni 3 mai, au vorbit Virgil Teodorescu, președintele Uniunii Scriitorilor, și Marin Enache, prim secretar al Comitetului de sector P.C.R. București 3.

Conform tradiției, programul prevede ca fiecare zi să cuprindă acțiuni culturale dedicate unei arte.

Astfel, ziua de 4 mai a fost dedicată cărții, cuprinzînd o retrospectivă editorială în cadrul căreia directorii editurilor bucureștene au prezentat volumele apărute în ultimii ani.

La întreprinderea „Confecții și tricotaie” București, a avut loc Festivalul de poezie patriotică sub genericul „Partidului, poezia primăverii”, la care au fost invitați Virgil Carianopol, Dinu Ianculescu, Stelian Păun, Al. Răicu, Octav Sargețiu, Dragos Vicol, Violeța Zamfirescu și actori ai teatrelor bucureștene. Tot în ziua de 4 mai, la Universitatea populară București (Sala din str. Biserica Amzei nr. 5—7) s-a desfășurat un concurs Cine știe, câștigă cu tema : „Independența României în creația literară” organizat de „Biblioteca Municipală M. Sadoveanu”, concurs la care au participat pionieri din Capitală. De asemenea, în aceeași zi, la sediul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă din București a avut loc un recital din poezia patriotică a membrilor cenaclurilor literare din Capitală și festivitatea decernării premiilor la concursul de poezie ce s-a desfășurat sub genericul „Tineretea patriei noastre”.

Consfătuire pe țară a cenaclurilor de literatură științifico-fantastică

● În zilele de 27—29 aprilie 1976, Casa de cultură a tineretului din Craiova a găzduit cea de a 6-a Consfătuire pe țară a cenaclurilor de literatură științifico-fantastică. Membrii cenaclurilor „Solaris” (București), „Henri Coandă” (Craiova), „Horeni” (Oradea), „H.G. Wells” (Timișoara) și „Cronos” (Tirgoviste) au citit și discutat povestiri, poeme, eseuri, au făcut

un schimb de opinii pe tema „Viitorul — dimensiune esențială a literaturii”, au asistat la vernisaajul unei expoziții de grafică S.F. și la proiecția filmului „2001 — O odisee spațială”.

La consfătuire au participat Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor, Victor Bărlădeanu, Vladimir Colin, Dan Culcer, Dan Rebreanu și Adrian Rogoz.

Asociațiile scriitorilor

Cluj-Napoca

● Asociația scriitorilor din Cluj-Napoca a organizat festivaluri de poezie patriotică la casele de cultură din Salonta și Dej, la Casa de cultură Petőfy și Casa ofițerilor din Cluj. Au participat Ion Arcaș, Eta Boeriu, Balogh Edgar, Doina Cetea, Ștefan Damian, Gall Ernő, Létay Lajos, Heredy Gustáv, Aurel Gurghianu, Vasile Grunea, Negoiță Irimie, Rijoók János, Theodor Mihadaș, D.E. Popescu, Adrian Popescu, Vasile Preda, Valentin Tașcu, Mircea Vaida, Veres Zoltan.

Iasi

● Asociația scriitorilor din Iași a inițiat la căminele culturale din Poeni și Bivolari, la casele de cultură din Hirlău, și Tg. Frumos, în sala Teatrului din Botoșani și la sediul comitetului municipal de partid din Iași festivaluri de poezie patriotică la care și-au dat concursul George Lesnea, Grigore Iliesi, Florin Mihai Petrescu, Ioanid Romanescu, Silviu Rusu, Haralambie Tugui, Nicolae Turtureanu, Lucian Valea și Horia Zilieru.

Timișoara

● Asociația scriitorilor din Timișoara a organizat în colaborare cu Inspectoratul școlar al județului Timiș o întîlnire cu elevii liceelor din Timișoara. De asemenea, au fost inițiate dezbateri literare și șezători literare la : Intre-

prinderca „Electrotimiș”, Întreprinderea mecanică Timișoara, clubul „Constructorul”, la căminele de fete ale Întreprinderii „Banatul” și la școala generală nr. 8. La aceste manifestări au fost prezenți Ion Arieșeanu, Sofia Arcan, George Drumur, Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Marcel Turcu, Aurel Turcuș, Nicolae Țirioi și Damian Ureche.

Brașov

● La adunarea generală a Asociației scriitorilor din Brașov ce a avut loc recent au fost prezenți tovarășa Elena Georgescu, secretar al Comitetului județean P.C.R. Brașov, tovarășa Victoria Negrea, președinte al Comitetului județean de cultură și educație socialistă, și Laurențiu Fulga, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. Darea de seamă asupra îndeplinirii programului ideologic în domeniul literar, potrivit Hotărîrilor plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 și hotărîrilor Congresului al XI-lea al P.C.R., a fost prezentată de Dan Tărbilă, secretarul Asociației scriitorilor din Brașov. La dezbateri au participat scriitorii Emilia Șt. Milicescu, Emil Poenaru, Mihai Gavril, Ion Grecea, Ion Topolog, Nicolae Stoe, Neculai Chirica, Verona Brateș, Mihai Arsene, Ladmis Andreescu, Gheorghe Chivu, Mircea Brenciu, George Boitor, Radu Selean și Laurențiu Fulga. În încheierea lucrărilor, a luat cuvîntul tovarășa Elena Georgescu.

5 5

(Urmare din pag. 1)

rător a tot ce era mai drept și mai adevărat în frământata noastră istorie, cel mai activ promotor, totodată, a tot ce era mai avansat ca gîndire și sentiment, ca dimensiune umanistă.

Actul eliberator de la 23 August 1944 a avut în Partidul Comunist Român pe cel mai dirz, mai consecvent și mai direct angajat dintre făuritorii săi. Lupta antihitleristă, dusă cu atîta abnegație, pînă la victoria finală a Națiunilor Unite, a fost în centrul renașterii naționale care avea să justifice României deplinul ei prestigiu, cel din anii noștri. Construcția noii orînduirii, făurirea revoluției socialiste aveau să schimbe nu numai fața întregii țări, dar și să marcheze — în complexul ei — evoluția omului constructor al acestei noi societăți. „Rezultatul cel mai remarcabil al operei de construcție socialistă este evoluția politică și spirituală a constructorului socialismului însuși. Aceasta exprimă tocmăi sensul orînduirii eliberate de exploatare, esența idealului nostru comunist — fericirea și bunăstarea omului, ridicarea conștiinței sale sociale și morale”. Sint cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu prefațînd, cu ani în urmă, ceea ce — cu tot mai temeinice argumente în trăirea însăși a acestui modelator proces de conștiință — avea să devină pentru noi toți, și în primul rînd pentru cei dărușiți cu o fărîmă din geniul creator al poporului român, umanismul revoluționar.

Dar acest umanism capătă dimensiuni și semnificații cu atît mai ample și mai profunde, cu cît Partidul Comunist Român, la această vîrstă a unei

sincronice trăiri cu atîtea alte partide frățești, a devenit cel mai efervescent potențator al istoriei naționale în ce are ea mai autentic, cel mai dinamic revelator al trecutului nostru, în atîtea moduri glorioase, ca purtător de semn întru civilizație și cultură europeană pe aceste răsăritene meleaguri ale celui mai bătrîn — politicește vorbind — dintre continente.

În deplinătatea conștiinței europene a existenței sale de două ori milenare, România socialistă, cea — atît de prestigios — călăuzită de partidul ce a luat ființă acum 55 de ani, se bucură astăzi de stimă și afecțiune pe întregul glob pămîntesc mai mult și mai sincer ca niciodată în frământata ei istorie. De aici și rezonanța cuvîntului celui ce, cu atîta strălucire și eficiență, ne reprezintă. De aici, amplele și numeroasele comentarii pe marginea recenteii cuvîntări a tovarășului Nicolae Ceaușescu, întru promovarea valențelor de propășire pe care le intrupează națiunea, independența și suveranitatea națională, dreptul fiecărui popor de a fi stăpîn în casa lui. Ca atare : „Clasa noastră muncitoare, Partidul Comunist Român s-au dovedit cei mai vajnici apărători ai independenței și suveranității naționale, promotorii unei politici care a asigurat patriei noastre un rol activ în lupta mondială pentru progres, un loc demn în rîndul națiunilor lumii, considerafia opiniei publice internaționale, un binemeritat prestigiu, prieteni pe toate meridianele lumii”.

O asemenea înaltă principialitate, o asemenea creatoare practică a construcției revoluționare au făcut să vibreze cu atît mai profund devotamentul către Partid al fiecăruia dintre noi, în preajma acestei mari, unanime sărbători. O treaptă în lumină, proiectîndu-se pe orizontul fremătînd la tot ceea ce e mai nobil pentru înflorirea unei omeniri în cea mai prodigioasă renaștere a ei.

Creație și participare

AVIND încă vie în minte imaginea sărbătoririi zilei de 11 Mai, ziua internaționalismului proletar, a înfrățirii oamenilor muncii din lumea întreagă, să ne amintim că două evenimente de o deosebită importanță ne stau în față: aniversarea a 55 de ani de la crearea Partidului Comunist Român și Congresul educației politice și culturii socialiste.

În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste, pe tot cuprinsul țării se desfășoară ample manifestări care dezbat și urmăresc modul cum s-au realizat sarcinile izvorite din hotărârile Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, cu privire la punerea în practică a normelor eticii și echității socialiste, a rolului pe care îl au cultura și arta, în scopul ridicării pe o treaptă superioară a conștiinței socialiste și formării omului nou.

Noi, scriitorii și artiștii României Socialiste, români, maghiari, germani și de alte naționalități, sintem interesați să știm ce este nou și original în intensitatea cultural-artistică din țara noastră pentru a putea contribui la procesul de educare a maselor și la democratizarea fenomenului cultural.

Să fii la înălțimea acestui timp — iată înalta misiune a constructorilor societății noastre socialiste, inclusiv a scriitorilor, care, folosind mijloacele lor specifice de lucru, sint părtași la edificarea noii orânduirii. Aceasta înseamnă, înainte de toate, a te integra unei realități, a te atașa unei idei, a participa cu toată ființa la transformările înnoitoare, la marele efort unanim, conștient și lucid.

Multitudinea de forme, procedee și modalități pe care le împrumută munca și viața noastră în România, în etapa edificării unei societăți complex dezvoltate, este o dovadă a posibilităților pe care țara noastră le are de a trece pe o treaptă de civilizație superioară, dat fiind că nu uniformizarea caracterizează mersul înainte și progresul, ci avântul neconținut al gândirii creatoare.

Uniformizarea este aliatul principal al stagnării și al șablonului, al osificării, pe cită vreme gândirea creatoare, gândirea care și-a însușit temeinic metoda de investigare a materialismului dialectic și istoric, se caracterizează prin originalitate și eficiență, prin aflarea de noi date, pentru soluționarea, în sens revoluționar, a stărilor de fapt impuse de viața socială și de realitățile epocii în care trăim.

Aceasta este linia directoare ce se desprinde din activitatea partidului, azi, în perioada cea mai dinamică din istoria patriei noastre, aceasta este preocuparea principală a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, exprimată în documentele Congresului al XI-lea.

Gândirea creatoare, în orice domeniu de activitate s-ar exercita, este dependentă în primul rând de capacitatea de înțelegere a procesului social-istoric pe care îl trăim, în vederea cuprinderii și analizării datelor fundamentale ale existenței noastre în prezent și în viitor, a transformării energiei umane într-un motor al progresului.

Cu alte cuvinte: însușirea aprofundată a spiritului care o însuflețește, aplicarea în mod creator a ideologiei partidului nostru.

IN PREGĂTIREA Congresului educației politice și culturii socialiste, preocuparea Uniunii Scriitorilor a fost de a ridica nivelul ideologic al membrilor săi, prin dezbaterile susținute a problemelor specifice literaturii și artei, analizând elementele de ordin etic și profesional rezultate din noile relații și noile raporturi, fixând jaloarele activității noastre de perspectivă și stabilind un amplu program al înfăptuirilor superioare ce ne așteaptă.

Pentru clarificarea unor probleme importante ale creației s-au organizat dezbateri în legătură cu realismul contemporan și literatura de actualitate, pornind de la premisele fundamentale exprimate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerile sale referitoare la situarea fermă a artei angajate pe pozițiile ideologiei marxist-leniniste, la combaterea opiniilor simplificatoare despre rolul și funcțiunile literaturii și artei, a părerilor rigide cu privire la caracterul artei în genere.

Există în momentul de față, în cimpul literaturii, o diversitate de stiluri și de modalități, care nu sint altceva decit dovada unei admirabile înfloriri, unei libere dezvoltări a personalității fiecărui artist. Dar această exercitare a personalității, în tot ce are ea mai original și mai durabil, nu se poate produce în mod haotic și nici nu poate căpăta aspectul unui jet care țîșnește fără noimă. În toată această diversitate, asemeni unui evantai strălucitor, coordonata principală a activității noastre trebuie să fie metoda materialismului dialectic și istoric, singura metodă viabilă, care poate oferi oricărui artist revoluționar o perspectivă amplă, profundă și luminoasă asupra lumii.

Prin operele noastre de artă, concepția noastră despre viață și societate trebuie să fie mai activ prezentă în marile confruntări de idei ale lumii de azi. Pentru creatorul de artă din România contemporană propriile lui năzuințe sint una cu năzuințele colectivității, ale conștiinței omului nou, care apare și se formează în climatul moral al edificării socialismului.

DAR marele eveniment, sub semnul căruia ne-am organizat acțiunile noastre cele mai recente, este sărbătorirea a 55 de ani de la crearea Partidului Comunist Român.

Aruncind o privire îndărăt din perspectiva în care ne aflăm, înființarea Partidului Comunist Român ne apare ca o necesitate istorică. Lupta proletariatului român avea un trecut bine definit în momentul cînd s-a constituit partidul. Încă de pe vremea lui Gherea, socialiștii români aveau un program de luptă și de revendicări. Studiul lui, *Ce vor socialiștii români*, a fost un prim document programatic, inspirat din *Capitalul* și din *Manifestul Partidului Comunist*.

Pentru a ne da seama de pașii uriași pe care mișcarea muncitorească organizată din România i-a făcut pe durata celor cinci decenii și jumătate de cînd înființează Partidul Comunist Român, e destul să cercetăm Programul elaborat de Congresul al XI-lea, adevărată Cartă ideologică, politică și organizatorică ce demonstrează maturizarea organizării clasei muncitoare într-un partid de tip nou. Această maturizare se buzuie pe experiența proprie, cutezătoare, pe capacitatea de a fi putut defini direcțiile generale ale construirii societății socialiste multilateral dezvoltate în România, precum și pe ferma și lucida prefigurare a politicii externe și a noii ordini economice în lume, teze care îmbogățesc tezaurul marxism-leninismului.

În elaborarea acestui program se cuvine să cităm contribuția esențială a tovarășului Nicolae Ceaușescu, model de gândire marxist-leninistă creatoare, de explorare îndrăznească în teoria și practica revoluționară.

Acțiunile Uniunii Scriitorilor pentru înfăptuirea Programului ideologic al partidului se înscriu în sensul firesc al angajării depline, profesionale și morale a tuturor scriitorilor României socialiste la opera de transformare revoluționară a societății, prin efortul conștient al tuturor energiilor și tuturor talentelor.

Alături de ceilalți artiști ai țării, scriitorii sint angajați în crearea și desăvîșirea Epopeii naționale, preocupați de a elabora imagini pline de forță și de înaltă valoare artistică, imagini capabile să exprime eroica existență a poporului în patria sa de două ori milenară.

Virgil Teodorescu

■ „Solidaritate”, ilustrație apărută în ziarul „Clopotul”, 7 septembrie 1934

A fi comunist

A zidi această țară
Din iubire fără pată,
A o ridica în lume
Și a-i spune : „Eu exist
Prin lumina ta adîncă
De partidul meu creată
Pentru tine“... asta-nseamnă
Să-i fii țării comunist.

Comunist a fi — înseamnă
Gînd cutezător și faptă,
Însumînd ființei tale,
Tu partidului să-i dai ;
Celui ce zbor nou ne-aduse
Și o zare înțeleaptă,
Soare viu, de libertate,
Într-o zi cu flori de mai.

A fi spadă omeniei,
Scut a fi — întru dreptate,
A tocmi din cînte lege
Comunist înseamnă-a fi.
A răzbi la greu — ca unul,
Braț și gînd — turn de cetate,
Comunist a fi înseamnă,
Demn înseamnă a trăi.

A rămîne om în toate,
Om — același ! Totuși — altul,
Mai cuprins în al lui cuget
Și-n simțire... Om mai bun !
Pentru-ai tăi și pentru tine
A dori mereu înaltul...
Comunist a fi înseamnă
Vrednic fiu pe-un plai străbun.

Petre Ghelmez

■ Muncitori celerişti barricadaţi în curtea Ateliere-
lor C.F.R. „Griviţa” din
Bucureşti în timpul lupte-
lor din 15-16 februarie
1933

Sentimentul istoriei

■ Eroii tăi, Mircea, Ştefan şi Mihai, martirii tăi, Doja, Horia, Bălcescu şi Tudor, luminile tale, poezii tăi anonimi, scriitorii tăi, care au creat o limbă armonioasă, inimile tale nobile, care au sporit lupta umanităţii, toţi să fi trecut în van ca pulberile către prăpastia uitării?

Nu!

Partidul Comunist Român a luat în mână să conducerea poporului muncitor, a zdrobit pe duşmanul de clasă, a înlăturat pe capitalişti cosmopoliţi, a făcut dreptate norodului, a dat şcoli neluminaţilor, vindecă rănile trecutului: ridicarea culturală şi materială e în curs, va fi saltul spre înălţimile socialismului, minune pe care n-au visat-o generaţiile trecutului de suferinţi [...]

Un urmaş al generaţiilor suferinţii aduce omagiul său de recunoştinţă oştenilor îndrăzneţi ai Revoluţiei, comunistilor care au început acum treizeci de ani opera lor de bine şi Partidului Muncitoresc Român, care săvârşeşte fapta cea mare de pace şi iubire.

Mihail Sadoveanu
(1951)

■ Deasupra peisajului de mociră s-a ridicat Partidul Comunist, ieşit din muncă, din durere, din suferinţă, luptă şi singe, ieşit din urma istovitoare, din ingenuchierea sâteanului în ţărână, din idei şi concepţii întregi, nu din firimituri şi pleavă.

Tudor Arghezi
(1961)

■ Rare sînt timpurile în istoria noastră care să se contureze cu aceeaşi pregnanţă, cum se întîmplă cu aceşti ani, la a căror impetuoasă pulsaţie am luat parte nu odată uimii, toldeguna sincer interesaţi, cuprinşi de curiozitate şi de pasiunea pentru mai bine, inerentă firii noastre.

Lucian Blaga
(1960)

■ Era în vara lui 1944 şi stîla cerului se cutremura de vibraţia avioanelor de bombardament, lumea se aduna în pripă, la şuerul sinistru al sirenelor, în adăposturi precare [...] Puternicii trecutului se trăsaseră la locuri ferite şi idilice, de unde, ca de obicei, întocmeau lista de ministere. Atunci mi-am dat seama că asupra destinului ţării veghează clasa muncitoare şi tinerii cu care am dus mica luptă, numai culturală, mi-au adus publicaţiile ilegale ale partidului. Am colaborat la una din ele şi puţin după aceea am intrat făţiş în tabăra democratică. M-am privit în oglindă şi am văzut că faţa mea era zimbitoare şi ochiul optimist. Şi aşa am rămas mereu.

G. Călinescu
(1964)

■ Marile realizări ale regimului de democraţie populară, într-un răstimp istoriceşte scurt, au schimbat faţa ţării. În sate şi oraşe, în fabrici şi uzine, în şcoli şi laboratoare, în mine şi pe ogoare pulsează o viaţă nouă. Niciodată nu s-a muncit în ţara noastră cu atîta rivă şi însufleţire. [...]

România socialistă e astăzi cunoscută, stimată şi preţuită pretutindeni.

Tudor Teodorescu-Branişte
(1964)

ISTORIA nu este numai un şir nesfîrşit de războaie, de crize de putere, de crize orgolioase, ci în primul rînd mişcarea cînd haotică, cînd pe deplin raţională, organizată de a elibera popoarele de sub toate asupririle, de a instaura o lume incompatibilă cu sclavia şi mizeria.

Scriitorul nu este nici filosof, nici om de ştiinţă, el are un rol în aparenţă mai modest, acela de a dezvălui raportul dintre individ şi mişcarea implacabilă a istoriei. Istoria nu este făcută numai de generali străluciţi, de genii politice, ci de fiecare dintre noi.

Reconstituirea artistică a unei pagini de istorie e o operă de mare îndrăzneală care implică o înzestrare excepţională; nu degeaba au strălucit în acest tărîm genii de talia lui Tolstoi, Shakespeare, Sadoveanu, Eminescu. Demitizarea e o soluţie facilă, a detrona martirii de pe soclul eternităţii binemeritate e şi imposibil şi nedrept. „Cezar — în viziunea lui Bernard Shaw — e numai înşelător mai viu, îl vedem prea chinuit de capriciile Cleopatrei, cel realizat de Shakespeare ni se înfăţişează mai aspru, mai puţin jovial, dar mai adînc preocupat de soarta Romei şi a oamenilor; fără îndoială, adevărul suprem aparţine viziunii marelui Shakespeare. Cu geniul lui, Shakespeare a introdus în viaţa psihică a ero-

ului şi judecata posterităţii. Marile figuri istorice devin autentice, fireşti, nu numai prin ceea ce au fost ele în realitate, ci pentru ceea ce înseamnă acum pentru noi. E foarte greu pentru un scriitor să înţeleagă dimineţile şi nopţile lui Ştefan cel Mare, neliniştile omenieşti în materialitatea ireversibilă a concretului: timpul a devorat implacabil aceste mărturii, dar artistul îl poate evoca dezvăluindu-i sensul înalt al existenţei. În **Scrisoarea a treia** concretul, tipătul şi zgomotul luptelor, realizat magnific de Eminescu, e un **concret vizionar** născut la flacăra iubirii şi a înţelegerii istoriei. Geniul artistului poate transforma în document autentic nobila sa frenezie, pentru noi lupta dintre Mircea cel Bătrîn şi Baiazid s-a petrecut aşa cum ne-o descrie Eminescu. Trăsăturile de caracter mai particulare, inevitabile impasuri omenieşti sînt estompate de scurgerea timpului; în conştiinţa noastră rămîne imboldul pe care personalitatea l-a dat mersului înainte al istoriei.

Nici idealizarea nu este recomandabilă, oricît de vizionare ar fi fost marile personalităţi; ele plăteau inevitabilul tribut gândirii timpului lor. Eroii au aureola pe care şi-au creat-o prin jertfa lor, prin încrederea lor în setea de libertate şi demnitate a popoarelor. Realismul în accepţia lui poetică, vizionară, se dovedeşte şi în asemenea împrejurări marelui înţelepciunii.

Spuneam la început că istoria nu e făcută numai de marile personalităţi, ci de fiecare dintre noi. Concepţia marxistă potrivit căreia masele fac istoria îşi dovedeşte pe deplin valabilitatea. Vedem cum istoria se infiltrează în viaţa noastră personală, afectivă — schimbă dimensiunea celor mai inefabile sentimente. Nici un sentiment — nici măcar eternul sentiment al iubirii nu rămîne în afara istoriei. Revoluţia nu distruge numai sclavia, nedreptatea socială, ea urmăreşte şi eliberarea individului de prejudecăţi, de egocentrisme, de ignoranţă, urmăreşte să-l redea deplina libertate, să-l facă stăpînul lucid şi puternic al trecerii lui sub soare.

■ „Cuvîntul liber”, 2 mai 1936

Teodor Mazilu

■ Aspect din timpul demonstrației antifasciste de la 31 mai 1936 din București, organizată pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice, pentru regim politic deținuților politici, pentru pace

Spiritul revoluționar

APARIȚIA partidelor de tip nou, leninist, a reflectat nu numai trecerea lumii capitaliste într-o nouă fază de dezvoltare și schimbările produse în lume de victoria primei revoluții socialiste, dar și afirmarea, cu deplină claritate, a unui principiu esențial și fundamental al marxismului, ca doctrină a revoluției, și anume necesitatea de transformare a proletariatului din clasă „în sine” în clasă „pentru sine”, conștient de rolul lui în transformarea societății, înarmat cu o ideologie, cu o concepție despre lume.

De la revolta spontană, de la observarea relelor societății, pînă la lupta pentru căutarea rădăcinii acestor rele și înlăturarea lor, a fost necesar un proces de clarificare, de înarmare a proletariatului și apoi a tuturor claselor și păturilor muncitoare, cu înțelegerea mecanismelor obiective de devenire istorică, în ultimă instanță cu o nouă știință despre societate, posibilă doar prin asimilarea unor mari descoperiri științifice care au marcat secolul trecut și au dus la o înțelegere nu numai a naturii componentelor lumii fizice și umane, dar și a interacțiunii dialectice dintre ele, a devenirii lor. Partidul de tip nou reprezintă expresia fuziunii forțelor revoluționare cu doctrina revoluționară, fundamentată pe știință și pe cultură, pe înțelegerea legilor de devenire a lumii, nici ele eterne, așa cum nimic nu este etern, a educării maselor în sensul acestei înțelegeri dinamice.

După 55 de ani, pentru România, necesitatea acestei ultime fuziuni n-a încetat. Societatea, sub influența nemijlocită chiar a mișcării revoluționare, s-a transformat rapid, au apărut numeroase fenomene noi, obiective, lanțuri cauzale și structuri noi, o dinamică nouă și contradicții noi (fără de care nu există, în concepția dialectică, nici un fel de dezvoltare). Înțelegerea lor și formularea scopurilor și mijloacelor transformării și pe mai departe a societății în funcție de ele este o necesitate stringentă pentru partid. Știința, cultura științifică și cultura în sensul cel mai larg, care înseamnă o atitudine deschisă față de nou, o înaltă obiectivitate principială, un ascuțit spirit critic, o limitare a subiectivismului prin cunoaștere, au rămas la fel de necesare ca atunci cînd s-a constituit noua știință a societății, ce n-a fost formulată odată pentru totdeauna. Engels și-a bătut joc fără cruțare de Dühring care a pretins că a descoperit

„adevăruri definitive”, de „ultimă instanță”, valabile nu numai „pe pămînt dar și pe alte corpuri cerești”. Polemica ascuțită dusă de marxism împotriva „adevărurilor definitive” reprezintă un apel la un neîntrerupt proces de înțelegere și obiectivare, la o deschidere față de fenomenele noi, de noile descoperiri ale științei care „reformulează materialismul la fiecare 30—40 de ani”. Închistarea dogmatică, aplicarea unor principii deduse dintr-o realitate la orice realitate, indiferent de apariția noilor condiții, este, precum foarte bine se știe, străină marxismului.

Însă nu acesta este însuși sensul culturii, înțelegerea ca o adîncire a tendințelor dialectice ale cunoașterii, ca o pregătire a dispoziției de a privi realitatea principal dar fără prejudecăți, ca o fundamentare continuă prin real, obiectiv, a capacității gândirii de a generaliza noi principii? Nu numai știința, ca atare, dar și arta și literatura sînt mijloace de dinamizare a gândirii creatoare, de dezvoltare a unei sensibilități nuanțate, vibrînd la nou, îndemnînd la curiozitate și la curajul cunoașterii împotriva comodității formulelor gata făcute, învățate pe dinafară.

Culturii autentice, creatoare, îi este specific un spirit revoluționar constituit pe observarea neîncetată a realului, a noilor fenomene ce sînt integrate în modele mai perfecționate, mai suplă și mai largi. Artă este interpretare obiectivă a celor mai profunde fenomene sociale și psihologice, ridicate la nivelul expresiei. Expresia și obiectivarea sînt laturi ale aceluiași fenomen, formularea nouă, proaspătă, relevă și clarifică adevărul, care nu există pentru om decît ca un exprimat, nuanțat și multilateral dar neechivoc.

Este împotriva spiritului însuși care a generat nașterea partidului comunist evitarea adevărului, ascunderea lui în dosul unor formule imprecise, prea largi sau prea înguste. Partidul de tip nou rămîne veșnic nou, prin luptă împotriva deformărilor dogmatice, a conservatorismului, prin continuă asimilare de cultură și răspîndire a ei în mase, prin verificarea ei practică în acțiune și reformulare în funcție de rezultatele acțiunii. Literatura română autentică, punînd mereu în discuție realul, căutînd noul și contradicția, încearcă să contribuie tocmai la această continuă tinerețe, cînd aduce în lumina clară a conștiinței ceea ce este nou și adesea tulburător.

Alexandru Ivasiuc

Arzătoarea iubire de țară

UN SCRIITOR este totdeauna un participant, un militant, prin grandoarea sentimentelor și a gândirii, prin arta care îi permite să treacă dincolo de limitele cunoașterii și să propulseze spre lumină și frumusețe, prin travaliul său aspru și fără încetare, umanitatea pe care o reprezintă plenar. Un scriitor militant este un neliniștit continuu, nelăsîndu-se niciodată înfrînt de îndoială, de ignoranță sau de un destin care ar putea să-i fie advers. El trăiește profund orice pasiune umană, vibrînd intens, în primul rînd, în fața frumuseții. În ființa lui prelung fremătătoare converg ecourile sonore, reverberațiile de umbre și lumini ale contemporaneității, el încercînd să le răsfrîngă pecetluite în materia nepieritoare a artei, asupra întregii lumi, asupra prezentului și viitorului.

Un scriitor militant pe întreg arcu lui său existențial este însumarea unei puternice voințe care nu se înclină niciodată, fiind pe deplin conștient de finalitatea idealului său estetic, avînd și conștiința, fermă a propriei valori. Un scriitor este și o sensibilitate profund umană care caută să ilumineze omenii și faptele epocii sale, transfigurînd realitatea în culorile idealului său. El cunoaște, ca nimeni altul, valoarea imensă a acelora care servesc arta și adevărul. Această demnitate are o mare putere exemplificatoare și un scriitor adevărat caută să exalte această înaltă însușire etică, atunci cînd aspiră să judece lumea după inflexibilele legi ale adevărului. El caută, ca și Dante Alighieri, să „îmbrace experiența”, pentru a putea cunoaște totul și pentru a putea transmite umanității adevărurile relevante. Puternica sa participare la tot ce este omenesc îi colorează opera cu filonul liric care îi dovedește poziția hotărît conturată în toate marile probleme care agită contemporaneitatea. Opera sa este o interferare a vieții generale cu viața individuală, o mărturisire în care realitatea este transfigurată perfect de artă.

Scriitorul se destăinuie în fața întregii lumi, cu îndrăzneală și absolută sinceritate. El caută să răspundă la întrebările fundamentale pe care omenirea le ridică de veacuri multe. În realitate, scriitorul este, oricare ar fi numărul volumelor tipărite, autorul unei singure cărți, care este o autobiografie psihologică, o creație de artă, în al cărei vast creuzet se topesc și fuzionează în plasma cea mai omogenă, de duritate și strălucire a diamantului, amintirile și evenimentele prezente, durerile și iluziile, iubirea și ura, înalta cunoaștere a lumii, experiența umană și întreaga multiformă viață a poporului căruia îi aparține. În construcția oricărei opere de artă, piatra unghiulară, cel mai înalt pilastru, este arzătoarea iubire de țară.

Întreaga noastră literatură, de la originile sale, a slujit cu devoțiune acest iradiant nucleu tematic, cu o imensă varietate de sentimente și situații, cu o fervoare pasională. Un scriitor militant este totdeauna o fibră, vibrînd cu intensitate, a universului patriei sale, aplecat în permanență asupra uneltelor, atît de greu de mînuie, ale artei, medînd la marile adevăruri și realități ale colectivității umane căreia îi aparține, pentru a le transforma în perenitatea artei. Un scriitor trăiește cu intensitate, opera sa fiind oglinda unui suflet complex, apt să se cuprîndă în magicele ei ape, pe sine, dar și întreaga umanitate a vremurilor sale. El caută să ridice universalul la unitatea psihologică umană, opera sa fiind o cronică vie a prezentului, bazată pe rațiune și pe iubire, dar și o intensă privire lucidă avîndă asupra viitorului.

Într-adevăr, opera de artă poate să fie considerată fructul de aur al meditațiilor unui scriitor care face să fuzioneze în creația sa propria-i reverberație a ceea ce e reprezentare obiectivă, sentimentul personal cu cel colectiv, fantezia și realitatea, istoria și poezia.

Un scriitor înrădăcinat în realitatea vremii sale, prin arta sa, îi cheamă la lumina frumuseții și adevărului, pe cei mulți.

Alexandru Balaci

■ Marea demonstrație antifascistă de la 1 Mai 1939 din București, organizată împotriva pericolului crescând al fascismului, pentru apărarea independenței naționale a țării

Partidul

Partidul e în tot ce simte românește,
Rostire vie, flacăra înaltă,
Unit sub arcul vremii, răsunătoare boltă
Din file de istorii ne vorbește.

E sensul unic, este România
Cu tot ce-a dat mai falnic poporul vechi
român,
E setea de dreptate, e vie omenie
Pe-acest pământ de glorie, pe-acest pământ
străbun.

E drumul propriu nouă, credință comunistă
În timpuri viitoare, dind străluciri acum
Acestei ere noi cum alta nu există,
Partidul Comunist Român.

Dumitru Stancu

Vîrful cu dor

Robit de dor beau aerul din pisc
și tîmpla se imbată și înot,
ca luna cu însingeratul disc
pe marea cu străbunii în chivot.

De-albastru pur, dezmoșteniții nori
își schimbă peisajele în joc,
turla apărute de culori
întunecind nervurile de foc.

Cad pajere în cuib în zborul lent
ca limbile în clopote de-argint —
și lămpi de-azur aprind în filament
curenți de sunet din acest pământ.

Horia Ziliu

Maramureș

(fragmente)

...Ușor fie-ți pasul
în această țară de liniște
ecoul cuvintelor
vine în urmă-ți
cînd taci
îți iese
înainte

Vișeu
chemare în roata cu spițe
a marelui soare
tipăt de pasăre
care tirziu
se rotește-n
amiază
Repede
vine
și pleacă
vara
în golul cel mare
După ploaie
porțile
precaut
se-nchid
și cade chemarea
în țara deschisă

Claus Stephani
În românește de
Veronica PORUMBACU

Spre comunism

Miinile mele ca două drapele
În rîndul cohortelor muncii

Cite un nimb de sudoare
Ne innobilează frunțile
Cînd zidim stilpi de orientare
Pe drumul actual al istoriei

Nimburile de pe frunți
Ne strălucesc ca planetele,
Lumină primind,
De la soarele comunismului

Corin Bîanu

Sărbătoare

Brazii-n trunchi își zidesc
Al cincizeci și cincilea cerc.
De cincizeci și cinci de ori
Țara
Se roți
În jurul Soarelui.
Cu cincizeci și cinci de zboruri
Partidul
Ne luminează cărările —
Luind forma
Inimii noastre.

Dim. Rachici

Fluviu uriaș...

Nu există nimic greu
cînd e vorba de patrie
există doar brațul întins
fereastră limpede spre cer
și gîndul care urzește viața de azi
viața trainică de miine.
Nu există nimic greu cînd e vorba de Patrie
există doar receptivă lumina incredințată
mulțimii

de ochiul înțelept al acestui pământ
românesc

de faldurile tricolorului însuflețite
de soarele acestui neam
există doar chipul acesta sfînt
al cuvintelor în care ne îmbrăcăm
precum în haine obișnuite de lucru
să fim pretutindeni în freamătul brazdei
în sufletul inoxidabil al metalului.
Nu există nimic greu cînd e vorba de Patrie
existăm noi oamenii
unul pentru altul
unul lîngă altul
toți pentru unul
așa cum există literele
în marele alfabet al Patriei
una lîngă alta
una pentru alta —
fluviu uriaș
nesecat
de sămințe

Ion Mărgineanu

PARTIDULUI

Imn României

Ceresc inflorește azi cîmpia Dunării
sub ciorchine de păsări și stele :
Tu, Patrie sfîntă, dai tuturor
strălucirea cerului și a mărilor.

Izvoare și riuri și fluvii de aur
ce spală fața ta ating și trupul meu.
Comori ce sunt ale tale sunt și ale mele.
O stea ne călăuzește pe amindoi.

Dar aș vrea să ridic pe umeri fiece
piatră din colina albastră
Și să dau acestor steaguri supreme
întreg, singele meu :
Din culme în culme, din tată în fiu,
Din fiu în străbun, cum într-un singur om,
să lumineze aprigul foc.
Atări să fie luceafărul de ziuă
Și însăși noaptea : o ramură de măsline
înflorit.

Lumina Ta înflorire cerească fie-mi.
O piine mai caldă, o fîntînă mai limpede
Clădesc, ceas de ceas, miinile mele.

Victor Nistea

Viitor, belșug, frumusețe

Sînt comunist, născut din părinți comuniști.
Cînd alte fete se mai jucau cu păpuși, și visau cite taine
în lucruri se-ascund,

Mama mea tină ră împărțea manifeste pe străzi,
Iar tata lupta să rămînă conturul țării rotund.

Sînt comunist, născut din părinți comuniști.
Nu spun vorbe mari, sporesc și eu lumina
Acestei țări, frumoasă ca o lebădă.
Chiar dacă încarc butoaie în camioanele zilei, sau sap țarina
Sufletul meu cîntă la orga secolului.

Sînt comunist și fiul meu va fi comunist.
Inima noastră roșie ne este blazon de noblețe.
La sărbătoarea Partidului venim cu cincizeci și cinci
de flori roșii

Și-i mulțumim pentru tot ce este viitor, belșug, frumusețe.

Ion Lilă

Bărbăție

S-au nuntit anonimii
cu veșnicia poporului...

Sub flamură roșie de soare învăpăiată
și cu iubiri tinerești înmiresmată,
smerește-te, feciorule, cînd vezi
pe cel sortit să cadă
pentru Partid și Țară,

o rădăcină de stejar străbătînd
inima gliei !

Anonimii — bărbăția pămîntului străbun...
Poartă-le jurămintul, feciorule,
de-a lungul vremilor, iar
grinele să-l adie în legănări prelungi
între veșnicia poporului.

Constantin Atanasiu

Cincizeci și cinci de crengi de aur

Cincizeci și cinci de crengi de aur a înălțat spre zări stejarul
Cincizeci și cinci de turnuri roșii a-nfipt în cele patru zări
Prin rădăcini a supt durerea și-n crengi a adunat tot jarul
Desfășurînd pe zare steagul nădejdlor întregii țări.

Puternic a crescut stejarul, cum nu e altu-n toată țara
Cu rădăcinile înfipte ca fulgerele din zenit
Cu fiecare creangă nouă vestind că vine primăvara
Într-un văzduh ce se aprinde ca mărul, toamna, rumenit.

El a crescut, așa cum crește de la obîrșie poporul
De la-nceput cu toată seva pămîntului sorbită-n trunchi
Cu horele din sat, cu doina, cu bocetele și cu dorul
Puternic ne-a crescut stejarul fără să cadă în genunchi !

A înfruntat împotrivirea furtunilor atît de multe
Cum doar odată-n viață poate, și moartea crîncenă o-nfrunți
Cu grindini mari de vrăjmășie puteau să-l bată catapulte
Și munții-n jur i-au stat cunună cu roua stelelor pe frunți

Și nu l-a biruit furtuna ! Nici gerul iernilor ! Ca zidul
De cremene, a stat, cu ramurile de oțel ce nu se rup ;
Precum e fulgerul, din fulger, așa ne-am zămislit Partidul
Cu care-am fost un singur suflet nebiruit și-un singur trup

Cincizeci și cinci de crengi de aur a ridicat spre zări stejarul
Cincizeci și cinci de turnuri roșii a-nfipt în cele patru zări
Prin rădăcini a supt durerea, în crengi a adunat tot jarul
Desfășurînd pe zare steagul nădejdlor întregii țări

Cincizeci și cinci de metereze la care-au stat mereu de pază
Fără să știe mierea dulce a sărutărilor fierbinți
Toți comuniștii numai suflet, un suflet numai în amiază
Ca sufletul cel mare-al țării cum l-am primit de la părinți

Și a crescut aici puternic sub flamura desfășurată
Cu Dunări de oțel în trunchiul în care crengile rămîn
Să poarte floarea primăverii de nici un vîfor scuturată
Puternicul stejar, Partidul ! Partidul Comunist Român !

Cincizeci și cinci de ani lumină — lumină-n sensul nou al vieții,
Asemeni unui jgheab de aur pe care un mirific Olt
Își poartă apele și udă acest pămînt al tinereții
În care timpul inflorește ca trandafirul de învîlt

Cincizeci și cinci de curcubeie pe toată zarea arcuite
Asemeni unor viaducte de la un pisc la celălalt
Și-asemeni unor colonade din marmuri albe dăltuite :
Maturitate comunistă în timpul patriei, înalt...

Ion Potopin

Lege

Cînd omul de-al său
timp e depășit,
E semn că-i bate ceasul
negreșit.
Poporul e-nainte-mer-
gător :

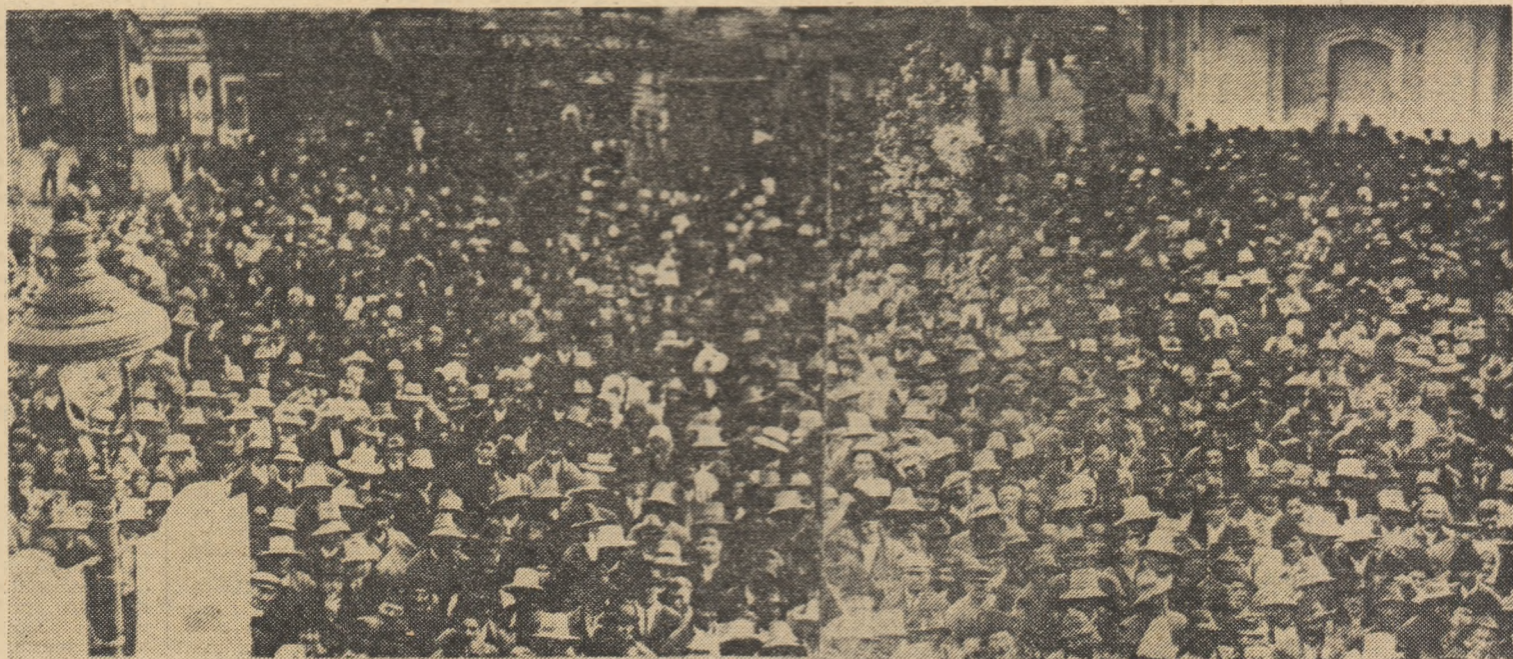
Devine forță timpul în
popor.
Trec veacuri, trec
mileniile de-a rîndul,
Acest popor adine
străluminîndu-l.

Horváth Imre

În românește de
Dim. RACHICI

P.C.R.
55

■ Demonstrația maselor
populare din Cluj împo-
triva dictatului imperialist
de la Viena din 30 august
1940

Derivarea postverbală
în stilul poeticP.C.R.
55

■ Demonstrație organizată în București sub lozincă „Trăiască lupta antihitleristă a armatei române”, septembrie 1944

Breviar

„Ideea de patrie în literatura română”

RAREORI o carte ne dă exact ceea ce ne fâgăduiește prin titlul ei și, — asta se înțelege de la sine — și mai rar ne dăruiește mai mult decât ce ne-a promis. Acesta din urmă este cazul cu eminenta lucrare a lui Al. Hanță: *Ideea de patrie în literatura română* (Editura Minerva, București, 1976). O adevărată istorie literară, de la origini până în zilele noastre, în care ideea de patrie este însăși celula germinativă. Conștient de această realitate spirituală, Al. Hanță scrie în *Introducere*: „Cercetarea apariției și evoluției ideii de patrie în cultura și literatura română înseamnă, practic, studiul întregii noastre creații spirituale”.

Este ceea ce a făcut Al. Hanță cu sagacitate, așa zice și cu brio, realizând un adevărat „tur de forță”, în 359 de pagini dense și în opt cuprinzătoare capitole. Începând cu creația orală și sfârșind cu literatura zilelor noastre, scriitorul românesc se desfășoară pe același fir conducător al dragostei de patrie. La această vastă simfonie participă natura însăși, iar așa cum spune autorul, „Dunarea este „drum fără pulbere”, mărtoară a unor întâmplări dramatice”. Cine ar fi crezut-o asociată însăși Mioriței? În manuscrisul 21, fila 99 (colecția Bibliotecii Academiei R.S. România), păstorul din Miorița nu seamănă cu cel din cunoscuta baladă decât prin trăsăturile frumuseții fizice, deoarece el intrupează însoșiți spiritul revoluționar al poporului. Redăm *Balada* în extenso: — Dunăre, Dunăre / Drum fără pulbere, / Nu cumva ai văzut / Pe aicea trecind / Pe bălău meu? / — Ba eu am văzut / P-un băiat trecind / Nu știu de-i al tău. / Feteșara lui / Soama lăptelui / Ochisorii lui / Fata murelui (sic) / Sprincenele lui / Pama corbăului / Cînd pe aici trecea / El așa zicea: / — Spune de-a-ntr-o / Măscuțita mea / Că robiea cea mare / Ce-o pășim în țară / M-aruncă în lume / Ca să-mi dăieș nume / Și nu m-oi întoarce / Pînă nu voi estorace (sic) / Din mină de leu / Pe tot neamul meu. / Și nu voi vini / Pînă n-oiu dobîndi / Libertate-n țară / Să scap de ocară / S-aștept la soră / Să aibă noroc. / — Dea Dumnezeu / El e fiul meu”.

Această curioasă variantă, aparținând unui caiet din colecția lui D. Sturdza-Scheianu, este desigur în directă legătură cu revoluția de la 1848 din Moldova, îndreptată asadar împotriva abuzurilor domnitorului Mihail Gr. Sturdza. O adăugăm la dosarul lucrării lui Al. Hanță și așteptăm cuvintele specialiștilor, ca să stabilească, printre altele, data variantei: înainte sau după *Poezii populare, Balade* (Cintice bătrânești) adunate și îndreptate de V. Alecsandri, Partea I, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1852, cînd celebra baladă, deschiind culegerea, a apărut întâi cu titlul *Mieoara* (pag. 1-6). Cum circulația *Mieoarei* în 1848 nu se limita, firește, la regiunea Sovelei, unde au receptat-o Alecu Russo și, după el, Vasile Alecsandri, credem că varianta este chiar din anul fierbinte al represiunii, împotriva căreia s-au ridicat, pe lângă protestele revoluționarilor emigranți, și acelea ale creației orale. Astfel magnificul poem-epitalam s-a putut preschimba într-o variantă protestatară și un strigăt de libertate.

Cronicarii moldoveni sînt acei care ridică problema unității neamului românesc, dincoace și dincolo de Milcov și de Carpați. Cine nu a simțit o puternică emoție patriotică la lectura paragrafului din *De neamul moldovenilor*, în care Miron Costin încheie cu această memorabilă frază: „Biruit-au gîndul să mă apuc de această trudă, să scot lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și semînanță sînt lăcuiorii țării noastre, Mol-

dovei, și Țării Muntenesti și românii din țările ungurești, cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și odată descălecați sînt...”

Gîndul unității naționale a românilor de pretutindeni este ideea-forță care însușește întreaga cultură națională și care oferă scriitorilor și artiștilor nescapate teme de inspirație. Înaintea lui Miron Costin, și nu mai puțin pregnant, exprimasem aceeași idee Grigore Ureche, cu norocoasa clauzulă: „Rumîni cîți să află lăcuiori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramorșu, de la un loc sînt ca moldovenii și toți de la Rim se trag”. Este o clauzulă care orientează cultura română pe traiectoria unei întregi evoluții de peste două secole, incluzînd renașterea noastră umanistică, secolul luminilor și școala latinistă pînă în prima decadă de existență a Societății Academice, apoi Academia Română. Dintre scriitorii noștri din secolul trecut, munteanul Iancu Văcărescu și moldoveanul Vasile Alecsandri corespund cel mai bine noțiunii de poet cetățean. Cel dintîi apare, la străbătura atentă a culegerii lui de versuri, sensibil la toate marile evenimente publice ale Țării Românești. Însuși anul 1821, care a fost preludiva marii lupte revoluționare împotriva privilegiilor de clasă și de castă, este salutat de evghenistul patriot în patru poezii: *Sfătuire și rugăciune, Bunevestire, Cîntec românesc și Glasul poporului sub despotism*. Prima începe cu un apel direct la compatrioții, fără deosebire de clasă și de rang: „Frați uniți, nu ca tîlhari, / Ci ca români oameni mari, / Veniți să ne sfătuiți / Ce-ar trebui, cum să fim!” Strigătul de alarmă: „Am ajuns să fim robii!” se conjugă cu apelul la mîndria națională: „...jigăniți tirani / Ne supun de-atîția ani; / Ne-njură, ne tund pe noi, / Fiii leilor sînt ei”.

În *Cîntec românesc* răsună cadența versului popular, pentru redestepțarea energiilor latente: „Aidi, române! aidi voince! / Lasă ripe, văi, colnice! / Aidi, moșnean de vitejie! / Lenea nu e dată ție! [...] Aidi, române! Căci e vreme, / De cînd țara ta tot geme / [...] Aidi, voince! te arată / Că tot ești / Ce-ai fost odată!” Cea de a patra poezie e de fapt un monolog cu caracter de îndemn la răzvrătire: „Răscoală-te, inima mea, din a răbdării boală! / Grozav, grozav ai suferit grozavă te răscoală! / Să tremure, să tremure cumpăta tiranie: / Zdrobită azi în pulbere, pe loc să nu mai fie! [...] Ai libertății și sînt toți sub steagu-i cîți se-adună, / Toți robii își rup fiarele! Toți bunii se-mpreună / Poporu-ncrede cîrmele-i la fiii ce-și alege”.

ERA MOMENTUL cînd Tudor Vladimirescu ridicase steagul pentru dobîndirea „dreptăților” poporului, la care mișcare aderase și nepotul lui Enăchită Văcărescu.

Nu încercase el să strecoare, în splendidele strofe din *La Pravila țării* (Codul Caragea, 1818), cunoscutele versuri, pe care nu ne sîturăm rememorîndu-ne-le? Să le dăm iarăși glas: „Ah, d-ar putea-ne dobîndi / Și cite-avem pierdute! / Atunci ce duhuri n-ar gîndi! / Ce guri ar mai fi mute? / Atunci și acest corb sărman / Iar acvilă s-ar face; / S-orce rumân ar fi roman, / Mare-n război și-n pace”.

Muntenia nu pierduse, ca Moldova, două provincii, dar suspina și ea după libertate și independență, cei doi piloni de susținere ai edificiului național.

La înființarea miliției naționale, în 1829, Iancu Văcărescu scrie *Marșul românesc*, cu acest refren de comandă: „La

rînd, românilor, ieșiți! / Mergeți pe calea dreaptă; / Slava strămoșilor vestiți / În cale vă așteaptă!”. În *Roma cum este*, odă în cinstea Cetății eterne, poetul subliniază „Patriotismu ce tot supune”, prin alte cuvinte face din patriotism nervul tuturor acțiunilor eroice. Istoria națională, cum o vede el, își pierde originea în legendă și mit. În *Glasul lui Mihai Viteazul*, voevodul unificator este prezentat ca „fiul lui Romu” (Romulus) și „nepotul lui Marț” (Marte).

Intrarea în Capitală a verișoarei lui, Maria Văcărescu, soția domnitorului George Bibescu, este salutăată cu legitimă mîndrie, nu numai de ordin familial, ci și național, cu asprul comandament al respectării virtuților strămoșești:

„Ca Văcărească doamnă, vestești! / Strămoși-ți patria au-slăvit-o. / Toți viața, patriei s-au jertfit-o; / Ca a lor fiică tu o iubești”.

La deschiderea Teatrului Intîiași dată în București, în anul 1819, poetul îl pune pe Saturn, zeul Timpului, să rostească memorabilul îndemn scriitorilor români:

„V-am dat teatru, vi-l păziți / Ca un lăcaș de muze; / Cu el curînd veți fi vestiți, / Prin vești departe duse. / În el năvăluri îndreptați. / Dați ascuțiți la mînte; / Podoabe limbei noastre dați / Cu românești cuvinte”.

Ideea de patrie română domină și în versurile în care se proslăvește *Tipografia*, la înființarea primei imprimerii laice bucureștene (1818), cu acest stăruitor apel către viitorii dramaturgi: „Voi! iar, spre lauda cea mai mare, / Dați ajutorare patriești, / Prin datoria ce școala are / Podoabe-n grabă s-am românești”. Iancu Văcărescu este întîiul poet muntean care se ridică împotriva despărțirii fraților de-un singe prin acel „piriu fără putere”, în scurta poezie *La Milcov* (1830), care se încheie cu afirmarea unității naționale: „Desprețuire frații dau puteri-ți nensemnate! / Căci, despărțiri ori departă, fratele e tot frate”.

Cu mult înainte de canalizarea orașelor, inaugurarea unei cișmele pentru toată lumea era un act cetățenesc glasnim apreciat. Iancu Văcărescu dă glas *La cișmea cea de la Văcărești* (1819, august 29), dar și *La Cișmea din poarta casei banului Grigore Brâncoveanu*, care-și laudă virtuțile în această imagine poetică: „Cu multă muncă biruiesc toate / Împotrivirile supt pămînt, / Ies în cristaluri mult mai curate / De cite ape-mi-mprejură-mi sînt”. Un al treilea scurt cîntec e închinat instituției *La casa apelor din Putna* (1818, iulie 9), cîntec în care izvorul e produs atît al gîndurilor bune, cît și al iubirii de obște.

Tot „iubirea cea de om” stă la temelia ctitoriei băneșei Safta Brâncoveanu, văduva celui de mai sus (*La Spitalu Brâncovenesc*, 1837), într-un cîntec înscrispție.

Iancu Văcărescu a știut să întrunească toate calitățile unui poet ocazional, la acel moment de răscruce între crepusculul epocii feudale ce a întîrziat la noi pînă la pragul Unirii (1859), și epoca modernă, a progresului social și a marilor aspirații naționale. Aș spune, chiar, că el a onorat noțiunea depreciată de poet ocazional, ridicînd-o la treapta de poet național. Aceași este acțiunea mai cunoscută, a mai tînărului său omolog moldovean, Vasile Alecsandri.

În cartea cuprinzătoare a lui Al. Hanță, ideea de patrie este dusă pînă în zilele noastre, la pragul epopeii naționale care va fi, sperăm, opera generației celei mai tinere și entuziaste.

Șerban Cioculescu

1. ESTE un lucru bine cunoscut că tehnica poetică din toate vremurile a preferat cuvintele și formele gramaticale mai scurte, apreciate, desigur, pentru concizia și expresivitatea lor. În acest sens, este suficient să ne amintim că Eminescu scrie, spre exemplu: „răsare și străluce”, „ochi ce seînteie de vii”, „în cuiabar rotînd de ape”, „doar brațele-ți de marmur”, „de-al genei tale gingaș tremur” sau „singura mea rugă-i uitării să mă dai”. Dintre faptele citate (reclamate, în primul rînd, de necesitățile versificației), ne interesează mai ales *tremur* și *rugă*, căroră, într-o exprimare neartistică, le-ar lua locul *tremurat*, *rugăminte* etc. Cele două derivate amintite constituie exemple foarte clare de substantive deverbale, deverbative sau postverbale (cum le-a numit, cel dintîi, celebrul semantician și filolog clasicist francez, Michel Bréal).

2. DERIVATELE postverbale sînt considerate, de obicei, formații regresive, inverse sau fără sufixe. În legătură cu modul lor de formare s-a discutat mult în lingvistica romanică, arătîndu-se că ele provin fie din rădăcina substantivată a indicativului prezent (Gaston Paris, A. Darmesteter, Ferdinand Brunot etc.), fie direct de la infinitivul verbului prin suprimarea sufixului acestuia (E. Egger, Gustaf Lené, Kr. Nyrop și alții). Ceea ce este neîndoielnic e numai faptul că, la baza procedurii în discuție, stă întotdeauna un proces de analogie. Astfel, pentru că româna posedă tiparele sau modelele *joc* — *jucă* și *luptă* — *luptă* (cu ambele elemente ale perechii moștenite din latină), au putut fi create substantive ca: *blestem*, *cuget*, *plac* sau *clipă*, *goană*, *plămadă* etc. din verbele corespunzătoare (singurele pe care limba le-a cunoscut la început). Precum se vede, formula celei de a „patra proporțională”, la care F. de Saussure face apel pentru a explica analogia, în general, este în întregime valabilă și pentru derivarea postverbală.

3. AVÎND un corp fonetic mai redus decât al sinonimelor din aceeași familie lexicală (comp. *alint* cu *alintare* și *alintat*), postverbele sînt mult întrebunțate de poeți, care, mărîr în unele cazuri, realizează cu ajutorul lor evidente efecte de ordin stilistic: „Dezgroapă, moșnege, cu minile-n tremur / Comoara ta sfîntă de jale, / Tu porți ferecate dururile noastre / În valerul strunelor tale” (Octavian Goga). Alteori postverbele mai servesc și la variera expresiei artistice, de obicei în cadrul așa-numitei repetiții *sema-n-tice* sau sinonimice: „Văi gros de brumă se-ncheagă pe iarbă, / Un ora cînta un cînt sfîșietor, / Cînta un cîntec ametit în barbă / Ritmîndu-l cu bătaie de topor” (Nicolae Labiş). Postverbalul *cînt*, care este cel mai frecvent în stilul poetic, apare numai la Eminescu de peste 30 de ori (dacă avem în vedere și creațiile postume). Preferința marelui poet pentru acest derivat merge atît de departe încît îl folosește chiar în rimă interioară: „Și în gîndu-mi trece vîntul, capul arde pus-tiit, / Aspru rece sună cîntul cel etern neisprăvit”.

4. ÎN MĂSURA în care există, expresivitatea abstractelor postverbale nu provine, desigur, exclusiv de la corpul lor fonetic redus, ci și de la noutatea și raritatea acestor derivate substantive (și extrem de rar) adjectivale. Alături de necesitățile versificației, pe seama acestui fapt trebuie pusă, de asemenea, tendința multor poeți din secolul trecut și din epoca noastră de a folosi postverbale puțin obișnuite sau de a crea ei înșiși astfel de derivate după modele preexistente. De obicei după dicționare și cu rezerve de rigoare, cităm următoarele exemple de creații personale: *cobor* (I.H. Rădulescu), *cutrier* în rimă cu *grier* (M. Eminescu), *înfrunt* (C. Negruzzi), *întrec* (A. Pann), *obladă* (Romulus Vulpescu), *plămad* (Tudor Arghezi), *rizgă* (G. Lesnea) și *scutur* (V. Alecsandri). Unele postverbale nu sînt nici măcar înregistrate în dicționarele noastre, cum se întîmplă cu *descont*, pe care l-am întîlnit la Eminescu, Arghezi, Demostene Botez, Mihai Dragomir, Maria Banuș și alții.

5. DINTRE toți poeții români, cel mai inovator în domeniul derivării postverbale rămîne, fără îndoială, George Coșbuc. Atît în opera originală, cît și în traduceri sale în versuri, el întrebunțează un număr apreciabil de postverbale, însă unele dintre ele sînt, neîndoielnic, creații populare. În continuare cităm exclusiv substantive postverbale atestate pentru prima oară la Coșbuc și create, probabil, de el: *adurmec* (sic!), *alerg*, *alint*, *cirip*, *cînt*, *incalir*, *incord*, *injur*, *răscumpăr*, *răzbun* (numai cu sensul de „răzbunare”), *respir*, *sfîrm*, *spumeg*, *urlă* și *vindec*. Cîteva dintre aceste derivate au fost redate (ori poate redate) de George Murnu și de unii poeți contemporani, iar *alint* a devenit chiar un cuvînt poetic prin excelență. El mai apare, spre exemplu, la Magda Isanos, Mihai Beniuc, George Lesnea, Dan Deșliu, Vlaicu Birna, Al. Andrițoiu etc. Altele nu s-au impus în stilul poetic și nu vor mai fi, probabil, nici măcar imitate. Ne referim la cele izvorite din necesități metrice (*adurmec*, *alerg*, *urlă* etc.), prezente exclusiv în „*Eneida*”, pe care poetul s-a străduit s-o transpună în românește, respectînd structura hexametrică a versului original.

Theodor Hristea

„Lăudați mărețele fluvii”

ÎN VARA anului 1939, pe cind omenirea se afla în pragul celui de-al doilea război mondial, născându-se în mintea mea ideea de a scrie această carte, Bunty mi-a împrumutat bicicleta ei, pentru a călători în lungul Oltului: o călătorie pe bicicletă se află, deci, la originea Cărții Oltului, apărută de curind într-o nouă ediție, socotită de mulți capodopere ale literaturii românești, dar în care, reșumându-se un poem magnific, dintr-o speță de care a creat-o Geo Bogza și care, asemănând cu nici o altă, nu poate fi repetată de nimeni. Hogaș e poate mai modern, deși cu siguranță mai puțin naiv, ca un turist cultivat care transportă în sacul de excursie prospecte mitologice. Sadoveanu e mai variat și mai artist, pictor, muzician și poet deopotrivă. Ceea ce constituie originalitatea lui Geo Bogza este sufletul ingenuu de poet veșnic uitat de spectacolul lumii. Un poet care nu spune niciodată eu: fiind prezent doar ca un ochi sau ca o ureche, receptacole colosale îndreptate spre misterul cosmic, asemenea oglinzilor circulare de la observatoarele astronomice sau antenelor de radio înfipte în eter. Arta însăși e simplă, chiar dacă inimitabilă: suită de privesc și de audii muzicale, cind solemne, maiestuoase, sonore, cind suave și delicate. Călătoria aceasta fiind eminamente lirică, bicicleta se schimbă în mijloace de locomotie mai potrivite, dintre care cel mai apt a sugera elanul este corabia cu pinzele umflate de vîntul imaginației. Corabia — iată metafora fundamentală din acest poem în care totul, munții, brazii, turlele bisericilor, orașele, constelațiile, norii, călătorește împreună cu poetul pe oceanul cosmic. Universul întreg al lui Geo Bogza este o corabie:

Sînt seri cind turlele bisericilor par, în avîntul lor spre infinit, antenele unui întreg mileniu, cu care nenumărate rînduri de oameni insetate de absolut, s-au străduit să prindă ecoul secret al universului, foșnetul trezit în eter de nevăzuta corabie a veșniciei.

Umbra ei se răsfîrte asupra pămîntului:

Corăbii care o amintesc, prin tainica lor legănare, alunecă adeseori pe vălurile întinderii transilvane. În unele zile, umbrele cetăților se desprind de lingă ziduri, asemenea unor caravane ce-și desfac, în clipa vîntului prielnic, paramele de la țarm. Lungi după-amiezi ele plutesc — într-o călătorie lentă și triumfală — pe lanurile de griu sau pe marea sumbră a pădurilor, copleșind satele, sporind enigma tăcutelor burguri. Treptat, asfințitul le împinge pînă în cremenea munților. Acolo se sparg de stînci, împrăștiind pe fața pămîntului, o dată cu întunericul care învăluie lumea, imponderabila lor încărcătură.

Într-o parte a Cărții Oltului abundă în imagini de geologie primară: este poemul elementelor originare, al stîncilor gigantice, al pădurii primordiale, al ploilor torențiale și al furtunilor, al cascadei sălbatice, al prăpastiilor fără fund. Viziuni himalaie ne întîmpină la tot pasul. Hășmașul Mare e o „halucinație a geologiei”, incendiat de soare în amurg ca un „ciclop rug mineral”. De sub piscuri pornesc spre adînc ripele ca niște „sincope ale geologiei”, în care furtunile au prăvălit mii de brazi ce zac pe pantele abrupte ca scheletele unor animale preistorice. Sînt impresii dintr-un ev străvechi, dintr-un început de lume, în care natura și ființele aveau o statură ciclopică, intemperii erau răvășitoare iar existența umană era marcată de ritualuri neobișnuite, cum ar fi această ardere pe rug a unui bou secerat de molimă:

Soarele se apropia de asfințit, cind bătrînul voșlobenar sfinși de cărat întreaga grămadă. În pustietatea podi-

șului, gesturile cu care el se apucă să întocmească rugul părură ale unui ritual păgîn, menit să imblînzească o crudă zeităte. Și tot ce se petrecu apoi întoarse timpul în urmă, la cei dintîi oameni ce se vor fi încumetat să se cațere pînă aici, într-un ev de neînchipuit. Pe stîncă netedă, boul zăcea întins ca pe lespedei unui altar. Ciudatul preot îngrămădi lemnele deasupra, pînă ce nu se mai zări nici o pată din culoarea lui roșie. Ea avea totuși să mai izbucnească o dată, deznădăjduit, cind focul fu el însuși un bou roșu, jucînd înnebunit pe culmi.

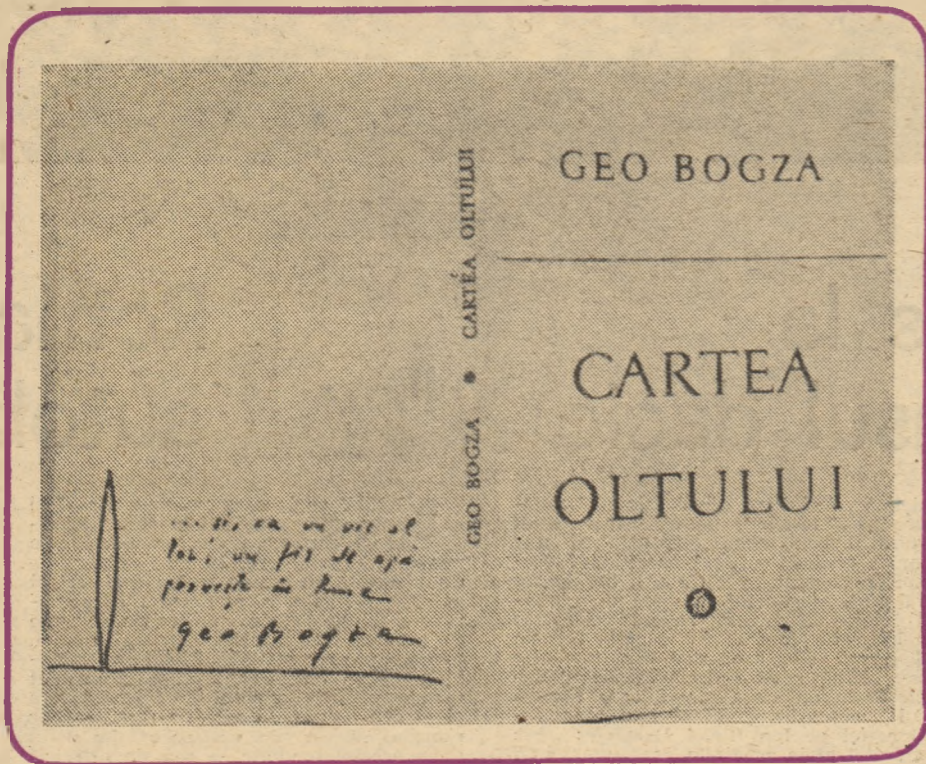
lemn muzical ca într-un epos arhaic. Simplitatea nu înseamnă de obicei la Geo Bogza mizerie, nici sărăcie, penurie, deși acești oameni ai munților (evocați și în Țara de piatră) nu cunosc înlesnirile civilizației și nici bogăția. E vorba de o existență austeră, despuiată de orice lux inutil, redusă la câteva lucruri și gesturi fundamentale. Bărbații care coboară și ies zilnic din mina de aramă, păstorii încremeniți pe tîncurile de piatră, femeile albind pinza de cîne în apele limpezi, copiii foindu-se împrejur, cîinii veghind în liniștea nopților, vatra fumegînd, vitele strînse în țarcuri, topoarele primitive, și-

at cînd se întorc de la cîmp. Simpla și grînci trec prin unduirea lanurilor, b largi pâlării de pai, cu o și m, a-nlădioasă unduire. Mijlocul, necre-ut de subțire, strîns în cîngătoare care adună, într-un cerc gingaș, cutele cămășii și ale fustei, este izvorul din care grația li se răspîndește în întreaga făptură, pînă la glezne și pînă la umeri, în inele tot mai largi, într-o amețitoare euristică.

Coborît în cîmpie, despre care Geo Bogza scrie o pagină superbă, Oltul străbate alte peisaje decît acelea sălbatice și inumane ale muntelui. Sînt în plină bucolică. Lanurile se leagănă sub soare, și fierul secerei sticlește din timp în timp. Peste poduri trec care pline de fin iar bacurile leneșe transportă, ca niște adevărate arce ale lui Noe, oameni și animale la un loc. În marginea apei, bivoli negri se scaldă liniștiți, iar în livezi fructele atîmă tot mai grele îndoinde brațele fragile ale copacilor. Solemni, merii, perii și prunii par niște femei care au cunoscut fericirea și melancolia maternității. Porumbul umple de foșnet universul, pînă cînd oamenii harnici îi retează tulpinile și-i stivuiesc știuleții, presărînd cîmpul dintr-o dată deșert de superbe piramide vegetale. Nu sînt uitați nici mai modeștii dovleci, cu coaja lor de mari pachiderme ce leneșesc la soare. Senzația de activitate umană este extraordinară, însă poemul își păstrează cadența maiestuoasă, fiindcă Geo Bogza este în primul rînd poetul ceremoniilor — ale naturii, ale muncii, — și ochiul lui mereu proaspăt descoperă pretutindeni farmecul ascuns al locurilor, colaborarea tuturor la misterul cosmic. Privirea lui se înalță citeodată foarte sus și atunci lumea îi apare ca un paradis panoramic și pictural: „Piramide fără număr se nasc din zăpezile care acoperă munții pînă în miezul verii. Alergînd spre Olt — limpezi, subțiri, paralele, sclipînd sub soare, — par dinții unei greble uriașe, azvîrlite din cer, ca pe o binecuvîntată pajiște, peste toată Țara Făgărașului”. Alteori, privirea se apropie înregistrînd prim planul sugestiv al detaliilor: „Picioarele femeilor virite în opinci păreau trunchiuri de copac, grosolan cioplite cu toporul. Erau atît de înfășurate în obiele, încît deveniseră enorme: o hipertrofie de cirpe și petice de sac, legate ca niște baloturi cu tot felul de sfori. Din acel morman ferfeniț, glezna pornea subțire ca un vrej de care ar atîrna un fruct monstruos, gata să se desprindă.” Asemenea comparații ne atrag atenția pretutindeni în poem, căci există, în retorismul pe alocuri excesiv al Cărții Oltului, în grandoarea perspectivei, o știință a izolării detaliului pregnant care împiedică lirismul funciar să devină verbos. Pe deasupra brazilor, „nori alburii rătăcesc asemenea unor candido turme, pînă ce toată lina li se agață în desigur crengilor, și dispar.” Un defileu al Oltului pare „un esofag de cremene”. Mai frecvente rămin, desigur, comparațiile hiperbolice, acelea care constituie secretul imaginației lui Geo Bogza, dar și riscul degradării ei, în care al doilea termen sporește subit dimensiunile celui dintîi, proiectîndu-l în cosmos: „Ca și la fierăstrău, el este ademenit mai întîi pe un jgheab, la capătul căruia cade, cu vuiet de cataractă, peste o roată de lemn. O roată atît de mare și grea, încît pare înșurubată la osia lumii”.

Dincolo de latura alegorică — cele șapte trepte — vîrste ale Oltului — care-mi place mai puțin, Cartea Oltului mi se pare un grandios poem al naturii și al omului, văzuți deopotrivă cosmologic, scris cu acea ardență a cuvîntului pe care o recomandă G. Călinescu într-una din Laudele sale: „Mărețe fără seamă sînt fluviile și marea, / Cîmpiile și cerul... / Clădura se-mpacă cu gerul, / Zvîcnind materia crește, / De păsări se-ntunecă cerul, / Balta se umflă de pește. / Pădurile se-nmulțesc robuste, / Pășunile exaltă efluvii, / Lăudați întinsele puste, / Lăudați mărețele fluvii”.

Nicolae Manolescu

Se observă pretutindeni ceea ce putem numi un sens al originarului sau al elementarului și el formează originalitatea cea mai vie a imaginației lirice. După o ploaie teribilă, muntele, pădurea, vegetația par create din nou:

Mîngiați de razele asfințitului, munții strălucesc ca în odăidii de sărbătoare. Departe, pe talazurile linistite, Cealăul pluteste cu toate catargele și punțile vopsite din nou. Leorăcă de ploaie, pădurile exaltă fericite. Cit cu prind ochii, nu e decît legănarea lor verde, triumful total al celui de-al doilea regn. Iar din această uriasă bucurie, aerul se încarcă de atîta oxigen, încît, sub țaria lui, firea pare că respiră în tîla oară. Într-atît, tot ceea ce se întîmplă după marea furtună, e ca un nou început de viață și de lume.

Păstorii, în somn, pe lavile înguste de lemn din colibe lor, stau ghemuiți cu genunchii la gură ca niște copii uriași în pîntecele matern:

Cum dorm cu genunchii la gură, par prunci în pîntecul mamei, iar sîrul de lăcană al acestei imense evocatoare nopți începe — tulburător și dureros biologic — cu femeile care i-au zămislit și purtat în pîntec, țărîncile necunoscut din cîmpie. Ele au murit poate demult și, singuri acum, în nemărginită universului, fiii lor dorm legănați de mîni, sub sticlosul baldachin al cerului.

Natura și viața oamenilor sînt necontenit surprinse în această stare de elementaritate. Bărbatul, Femeia, Copilul. Vatra, Cîinele: simboluri și gesturi primitive, peste care milenii au trecut fără să le modifice. Totul este simplu și so-

larele, mămăliga pe fundul de lemn — toate închipuie un univers arhaic și măret: „Oamenii dorm, focul se stinge treptat, cîinii stau de veghe. Nimic n-ar putea fi atît de simplu și atît de plin de însondabil mister al vieții”. Munca acestor oameni poate fi dură, îngrozitoare, dar ea este evocată de Geo Bogza în același ton solemn. Poet al naturii, Geo Bogza este și unul al etarului uman:

Chiar din marginea satului încep urcusurile. Și pe acele nelindurătoare pante, pe vîrfurile cărora s-au înălțat cindva spinzătorile, asudă cit o ziua de lungă, ei și istovitele lor animale. Boii duc plugul la deal, mai mult în genunchi, și abia după ce ajung sus, pomesc înapoi, izbutind, în sfîrșit, să tragă o brazdă. Seara, cînd prin ogrăzi, morți de oboseală.

După astfel de viziuni teribile, copleșitoare, sîntem surprinși să descoperim și o față mai luminoasă a lucrurilor. Tîmărul devine deodată sărbătorească, festiv, cîntînd de exemplu bucuriile existenței și frumusețea femeilor din Țara Făgărașului:

Fetele, mai ales, dau prilej întregii taine și armonii a creației să se intru-peze într-o singură flintă. Cele mai frumoase într-o lume zldită numai din frumusețe, ele privesc cîmpul și cerul, legănarea holdelor în vînt, aplecarea crengilor sub rod, alunecarea lunii peste vîrfurile ploilor, și de la fiecare loc ceva, prefăcînd totul în farmec al minunatei lor alcătuirii. Copile încă, își tes năframele, se pregătesc să iasă la horă sau să fie mlrese, și orice gest ar face, fie simpla înclinare a capului sau numai plecarea pleoapelor pe ochi, aduce în jur o dulce tulburare. Dar nici cînd nu sînt mai frumoase ca

■ Manifestația maselor populare din București cu ocazia instaurării guvernului revoluționar-democratic dr. Petru Groza la 6 martie 1945

Poezia

Adaos la Parnasul dacic

Proza

Roman și autobiografie

SALUTAT la debut ca un nou Hölderlin, Dan Verona publică în recentul volum *Cartea runelor**, subintitulată „Adaos la Parnasul dacic”, o culegere de imnuri dedicată „diafanilor Seniori ai Poeziei, prea devotați Cavaleri ai Doamnei Noastre Limba Română”, figurilor ilustre care au marcat istoria noastră din cele mai vechi timpuri și marilor cărturari și poeți care au îmbogățit patrimoniul cultural al țării. Structura volumului e simplă și riguroasă. După un preambul programatic, „Discipolul către Magistrul său”, în care poetul își explică sentimentele ce l-au îndemnat să evoce liric pe cei veniți la curtea Doamnei Noastre Limba Română „ca niște flaute în suferință, închinându-se Ei cu infinită tandrețe, ignorând epoleții gloriei vane”, și după un poem introductiv, ce sintetizează ideile majore ale cărții, intitulat *Runa matrice*, urmează un șir de cincizeci de imnuri ce poartă numele celor elogiați, de la Decheneu la Nicolae Labis. Poetul consemnează printre citorii poeziei române mai întâi pe „cei pașnici, cei bolnavi de tei și salcimi — / păstori de albine / Poezia lor : așezarea stupilor după aștri / și așteptatul corăbiilor / acolo unde exilat poetul Ovidiu / scria versuri latine pe scoarțele Mării”, apoi pe „cei din rindul Stelarilor / Cărturarii subțiri și divini zagravi / și prinții Melancoliei și Voievozii cu Sabie”. În *Runa matrice* se încearcă enumerarea lirică din prima parte a Epigonilor lui Eminescu : „Așa s-au ivit : Alecsandri, general peste o armată de ingeri / și Bălcescu fluturând visător catifeaua istoriei / Așa s-au ivit : În grădinile Melancoliei Bolintineanu / și Alexandrescu înstelat de vremuri eroice. / Așa s-au ivit : izvoare de miere curățind Anton Pann / și la fel Filimon Cîntărețul. // Apoi sosi cel visat, Mihai Eminescu, / mult mai degrabă, ca și cum / ceva fără Nume s-ar fi întimplat / grăbindu-i ieșirea. / Vintul n-a mai fluierat prin buzunarele goale / și frunzele n-au mai bătut visteriile. / Și viața și moartea / s-au limpezit pe culmea Septentrionului / la vederea preacuratului voievod. / Din Triunghiul de Aur El — Diamantul — / apoi Ion Creangă și Caragiale Ion Luca.”

Dintre poemele ce slăvesc pe creatorii anonimi trebuie citate *Olar necunoscut* („...Nu și-a lăsat numele scris nicăieri. / Nu și-a lăsat decît amprente / pe pîn-tecul fierbinte al lutului. / A crezut că e de-ajuns să fie recunoscut. / Dar noi ne uităm la amforele sale / ca și cum am plinge peste o carte / ce ne scoate din minți / fără să ne pese cine a scris-o.”), *Un păstor de albine*, *Păstorul care a cîntat întâiul balada Miorița într-o dulce Limbă Românească* („I-a fost dat lui, cel

mai tinăr, / cîntecul ginții sale să-l murmure prea fericit / pentru că pe el îl rivneau buzele morții / pentru că el / și-ar fi aruncat sufletul neczîtînd / dragostei, nedormitelor flăcări...”), *Un meșter de fintini*. În general poemele au o schemă interioară care se repetă : elemente din biografia eroului sint evocate într-un stil direct, alb, sau, mai rar, învăluite într-o frază patetică declamatorie și încastrate în metafora pioasă care fixează locul eroului în Parnasul românesc. Iată-l astfel pe Ion Budai Deleanu : „Așa s-a arătat el în grădinile Transilvaniei : / un măr de aur în mina destinului. / Ceea ce a urmat / numai veacul poate să judece. / A absolvit gimnaziul din Blaj în vremea lui Petru Pavel Aaron. / La Viena a fost psalt. / A mai fost ajutor de cantor / și sacristier al bisericii Colegiului Santa Barbara. / La Lvov a ajuns consilier al Curții de Apel. / Dar pentru altceva capul său / s-a lăsat cutremurat ca o candelă. / A scris epopeea Țiganiada / și pentru Doamna Noastră Limba Română / s-a lăsat sfîșiat de iubire. / Și iată cum s-a întimplat : / din oasele sale într-o zi / a închipuit cîteva tuburi de orgă. / A venit apoi privighetoarea / și s-a culbărit pe veci în pieptul unui erou”. Retorica e calculată, înflăcărea sentimentală, supusă stereotipiei formulărilor : a venit, a apărut, a trăit, e fiul lui etc., tinde să capete o ușoară pedanterie. Ca de altfel și obositorul abuz de majuscule, care încarcă grafia versului de emfază neavenită. Unele metafore, din prea intensă solicitare a emoției, nu sună bine : Mureca cel Bătrîn „s-a născut din același ou cu lumina”, Varlaam „s-a născut din muzică / precum Afrodita din apele mării”, Costache Conachi are și el o naștere ciudată : „dintr-un ou de lebedă”, George Coșbuc „a trăit cu totul supus Poeziei / precum un marinar tatuajului său”, iar Dimitrie Stelaru nu are rădăcini omenești „Orion l-a născut / aruncîndu-l în lume”.

Poetul menține consecvent schema poemelor, găsind în existența plină de zăbucium și dăruire generoasă a fiecărui personaj cîntat semnificația căutată : edificarea și valorificarea patrimoniului cultural românesc. Aș mai cita poemul dedicat lui Vasile Cârlova pentru transparența lui afectivă : „A fost prințul de noapte al Limbii Române, / și însăși Melancolia / la un celest război de țesut / viața i-a încropit-o cu o suveică de aur. / Avea atît de multă poezie în el / încît trupul său devenise periculos : / un zăcămint de uraniu. / Chiar șoimul pe umărul său părea un obuz. / La 22 de ani / astrele din locul lor fix s-au mișcat / și mîna ce abia-l contura / a scăpat suveica de aur. / Poate destinul s-a eschivat / sau poate cineva l-a confundat / cu vreun bătrîn negustor de mătăsă. / Din paradis / viața lui încă se mai aude în ceață / mîhnită ca un sunet de flaut”.

ORICIT ar încerca un prozator să-și ignore biografia atunci cînd pornește la scrierea unui roman, să și-o pună între paranteze, să facă abstracție de ea inventînd un alt spațiu decît cel al existenței sale zilnice, precum și personaje și biografii fără puncte de atingere cu propria lui existență, *ruptura absolută*, totală, nu este posibilă. Elementul autobiografic se strecoară insidios și presant și, „inventînd”, scriitorul, uneori fără să-și dea seama, se află de fapt tot pe propriul „teren de vinătoare”. La polul opus acestei tendințe — cea de a-ți ieși din propria-ți piele, de-a evada din încăperea mult prea strîmtă a biografiei proprii — se află prozatorul care refuză să inventeze, cel convins că experiența personală e „materia” suficientă pentru o carte sau mai multe, cel în stare a se pune, cu orgoliu, în centrul opere sale. Putem cita în acest sens nume de scriitori iluștri, de la Proust, de pildă, pînă la Malraux sau Hemingway... Doar că și la scriitorii în cauză (fiind vorba de autori foarte mari) are loc, de fapt, un subtil proces de subminare, încît pînă la urmă literatura triumfă asupra biografiei. Inventînd un stil, precum și un anumit tip de dialog (imitat de alții alții pe toate meridianele lumii), Hemingway își depășește biografia, prin „scriitură”, proza sa se rupe de simpla memorialistică de război, se transformă în roman de război. La Malraux tensiunea filosofică a dezbaterei existențiale ne îndepărtează (chiar atunci cînd e vorba de un reportaj aparent cum ar fi *Speranța*) de memorialistica propriu-zisă. Romanul nu se poate realiza decît prin această victorie asupra autobiografiei, rostul acesteia rămîind, pînă la urmă, de a oferi date, „material” pentru literatură, și nu mai mult.

Cînd este vorba însă de un scriitor cu o mai restrînsă experiență, aflat la începutul carierei sale, intervine întotdeauna un element nou, și anume teama de a părăsi lumea atît de sigură, atît de plină de certitudini, a sferei autobiografice. Scriind numai despre ceea ce a trăit, numai despre ceea ce cunoaște prin experiență directă, scriitorul în cauză se simte bineînțeles mai în siguranță. Așa se și explică faptul că, deobicei, cel dintîi roman al unui scriitor este în mare măsură „autobiografic”. Romanul lui Simion Dima*) se înscrie în cîmpul de acțiune al unei astfel de literaturi, puternic legată de autobiografie, și realitățile, precum și deficiențele cărții, ni se par a fi în strînsă legătură cu această remarcă. Scriind despre o lume pe care o cunoaște, despre întîmplări trăite, prozatorul reușește să-și înscrie cartea în cîmpul de acțiune al autenticului, să dea „întîmplărilor” din roman maximum de autenticitate, să le facă mai ales cît se poate de credibile. Anii atît de bogați în evenimente ce au precedat cel de al doilea război mondial sînt „reconstituiți” cu patos de o memorie atentă să nu uite nimic. Protagonistul cărții este un elev aflat în ultimele clase de liceu, surprins în perioada „de formare”. El participă la eve-

nimente cu un rol hotărîtor pentru formația sa viitoare. Conflictete din clasă, o sedință a organizației de tineret din acele timpuri, un miting al femeilor democratice, un banchet al absolvenților, viața de licean care face naveta sau care stă „în gazdă”, iată din ce se compun cele mai dense pagini ale cărții, pagini de atmosferă peste care plutește un ușor parfum nostalgic și melancolic. Reținem, de asemenea, și cîteva profiluri bine conturate : unchiul Liuf, tip de ratat care „și-a uitat tinerețea”, strălucitorul Costică Weisoph, licean nonconformist, superb în dezinvoltura sa juvenilă, directorul școlii, luminoasă figură de fost ilegalist, Lucean, premiantul orgolios, sau Pavel, cel ce-și exprimă revolta printr-un ris nestăvilit etc. La nivelul tipologiei, al mediului descris, cartea este, desigur, interesantă, elementul autobiografic, despre care am vorbit la începutul acestor însemnări, tensionează textul. Dacă ne gîndim însă că un roman nu poate să ignore elementele unei anumite arhitecturi, cartea lui Simion Dima ne convinge mai puțin. Întîmplările din roman — interesante — nu se adună cu suficientă forță în jurul unui motiv central. Bineînțeles că anumite sugestii structuratoare există. Doar că autorul nu stăruie suficient asupra lor, nu le dezvoltă. El vorbește despre ceea ce a văzut și trăit ; prudent se oprește aici, nepreocupat de arhitecturarea unui edificiu epic. Acordînd un mai important rol invenției, „construind” cu mai mare grijă, proza lui Simion Dima ar avea de cîștigat. O indiscutabilă capacitate de a evoca, fraza nu lipsită de încălțătură poetică, precum și cele cîteva personaje „vii” justifică desigur interesul nostru pentru viitoarele cărți ale autorului.

Sorin Titel

La Casa Scriitorilor

● În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste se organizează în ziua de 13 mai, orele 18, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din București, o sedință de dezbateri teoretice cu tema „Fenomenul literar românesc în lumina cerințelor epocii contemporane” prezidată de Serban Cioculescu. Laurentiu Fulga, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, va face mărturie despre procesul creației proprii, iar criticul literar Mihail Ilovici va prezenta eseu „Argument al deceniului opt”. Vor urma discuții și concluzii pe marginea dezbaterilor.

*) Dan Verona, *Cartea runelor*, Editura Eminescu, 1976

Dana Dumitriu

*) Simion Dima, *Mielul negru*, Editura Dacia, 1976

■ Manifestație populară
în București cu ocazia
proclamării Republicii la
30 Decembrie 1947

Critica

O critică „plină de putere“

Prima
verba

Cuvinte fără poveste

Gherea și chiar a întregii lui acțiuni literare. Polemismul este un instrument folosit cu deliberare, o „formă” impusă de anume circumstanțe și nu o trăsătură organică, expresia unei atitudini protestatatoare ce-și caută necontenit obiectul sau chiar îl inventează. Dămurile date de Gherea însuși sint, în această privință, lipsite de orice echivoc: „Una din cele mai întrebuintate forme ale scrierei e desigur forma polemică. Polemica e și foarte necesară și foarte folosită. Că din ciocnirea ideilor iese scintila adevărului nu e un cuvânt deșert, ci un mare adevăr. Forma polemică e una din cele mai nemerite forme literare și științifice pentru limpezirea unor principii, unor vederi și pentru propagarea în masa publicului a unor adevăruri literare și științifice. Alte forme pot să aibă și chiar au avantajele lor. Așa, spre exemplu, o expunere largă și sistematică, o expunere completă a unei chestiuni într-un op voluminos e desigur preferabilă în multe privințe unor articole polemice, unde necesarmente va lipsi și sistematizarea și puțința de a fi completat”. De o constanță remarcabilă, caracterul polemic a fost unul dintre elementele care i-au asigurat criticii lui Gherea și răspunderea și impunerea lui despre noutatea punctelor de vedere, despre răsunetul și notorietatea acestei critici nu se poate discuta făcându-se abstracție de spiritul ei fundamental militant și polemic, de orientarea permanent combativă. Rezultat al unei alegeri („prefer forma polemică...”, s.n.), modalitatea polemică sfârșește astfel prin a deveni o trăsătură definitorie. În prefața antologiei *) pe care a întocmit-o, Z. Ornea observă cu pătrundere că în critica lui Gherea: „Temeliilor solid clădite li s-au adăugat mereu noi opinii și modulări, venite mai ales pe calea clarificărilor și a precizărilor formulate în studiile sale polemice. Astfel încât opiniile sale despre conceptul de critică, despre rosturile, utilitatea și fiziologia sa se constituie ca un proces”, fiindcă aspectul de „proces” este o consecință a constituirii acestei critici prin intermediul dezbaterii polemice. Există de altfel o aparentă neconcordanță între caracterul deschis polemic și „luptător” al criticii lui Gherea și firea omului, așa cum poate fi dedusă din corespondență, însemnări memorialistice și din amintirile celor care l-au cunoscut. Blind, sensibil, delicat, „generos, emina-

mente filantrop, trăind în bucuriile și durerile celorlalți, vibrând în marea viață a lumii, ea și cum nervii săi proprii ar fi ieșit peste hotarele lor firești și s-ar găsi ramificați în întreaga omenire” (A. Vlașcu), „incapabil de manifestare demagogică” și fiind, prin temperament, „o fericită imbinare de gânditor realist și de poet visător” (Const. Graur), știind să zimbească într-un fel umitor, „cu îngăduință, bunătațe, simplitate, finețe și ușoară ironie care se adresa deopotrivă sie-însuși, celui care-i vorbea și deșertăciunii lumii întregi” (Izabela Sadoveanu), neputind „suporta nici retorica, nici atitudinea umflată”, deloc spontan, căci „adeseori, suferea foarte greu chiar discuția contradictorie și se lăsa ușor învins: acest lucru dintr-o pricină suplimentară: absența scintilei rapide” (Tudor Arghezi), semnul neîndoielnic al interiorizării, cu o constituție fizică fragilă, Gherea însuși observa că „trăsătura caracteristică” a vieții sale a fost **turul de forță**. Un asemenea **tur de forță** ar putea fi considerat, în planul acțiunii critice, și polemismul, înțeles ca o necesitate determinată de împrejurări. Începând prin a susține „o critică întemeiată pe alte baze, o critică plină de putere”. Gherea o face prin opoziție: „Critica la noi n-are o viață neatrnată, ea trăiește pe lângă literatura artistică, din viața acestei literaturi”, este „unilaterală”, suferă de „exclusivism”, este privită după criterii afective (criticii unui autor sint „împărțiți în oameni buni și răi, în prieteni și dușmani ai autorului”). Diletantismul este respins energic, și Gherea este unul dintre primii apărători ai criticii profesionale, specializate: „Suntem de asemenea de acord că n-avem încă critici profesioniști, meseriași în sensul superior al cuvintului, care să-și facă din critică scopul și ocupația vieții lor întregi”. Cind critica „modernă explicatoare”, „științifică” se va impune, se va schimba chiar sensul polemismului: „polemica critică își va schimba caracterul învîrtindu-se pe lângă chestii generale, științifice și sociale, dar nu pe lângă chestia titlurilor ce trebuie să dăm artiștilor între alte foloase, schimbarea direcției criticii noastre va avea de urmare nimicirea spiritului de cumetrie și de circumspecție literare, și acest rezultat pe cit de însemnat, e tot pe atita de folositor”. Precizare — și anticipare — care ne îngăduie azi să privim într-o lumină mai proprie militantismul criticii lui C. Dobrogeanu-Gherea, militantism atît de străin de „spiritul de cumetrie”, determinat numai de nevoia de a spune „adevărul, tot adevărul în întregul lui...”

Mircea Iorgulescu

● UN PROZATOR de nădejde se anunță în Ștefan Părvu (**Chip de aproape**, Ed. Albatros). Povestirile sale camuflează un stil epic personal, sub ecouri, acum prea de tot evidente, din Fănuș Neagu și Nicolae Velce. Iată un fragment în care ușor recunoaștem metaforismul asurzitor și perplexant al celui dintîi, aici mai în surdina și fără otrava dulce a originalului: „O toamnă din care fugeau semințele cu fețele-ntoarse și îndoienice, într-o aramie vreme cu ploii. Mergeau corăbiile în amurg pe sub pămînturi și nici un călător nu mai simțea amăgitoarea înțoarcere a mirosului de frunză în cădere. Se adunau din alocuri zimbetele, în ochiuri largi de vinătoare, a secetă din du-se tumba vîrtejuri și arlecchini se mutau către noaptea”. Mai frecvente sint frazele alunecătoare, insinuante, indecis simbolice, imitînd parcă turbureala unor suflete bijbiind în ele, proprii lui Velce: „Ancu tălăzuia apele cunoștințelor, înota printr-o curgere fierbinte, apa căuta să-i intre-n gură, era sălcie, amară, prea amară și din împrejurările spuselor sale se iscă o turbureală rotundă, care-i umbra pe șira soinării. Il uimise povestea smulsă dintre mirosurile lumii și se lupta acum să-și îndrepte atenția și trupul spre o amiază unde-și pierduse nelămuritele așezări”.

Autorul face să comunice cele două stîfuri de împrumut, reușind un aliaj interesant, cu o personalitate distinctă de a componentelor, nu mai profundă sau superioară calitativ, ci pur și simplu alta, precum a alamei față de cupru și zinc. Materia verbală prelucrată în acest stil e, în genere, expresivă, însă greu de urmărit din pricina gramaticii cam complicate, mai exact a unei sintaxe dificile și obositoare. Ceea ce colportează materia verbală este o materie epică destul de sumară, dintr-o lume a satului sau a marginilor de oraș — fără evenimente deosebite în planul realității aparente dar plină de tumultul unor întîmplări intime, de natură afectivă, ce țin personajele în

alertă și le determină comportamentul. Ceea ce urmărește prozatorul este mecanismul memoriei afective, îndeobște înordonabil și paradoxal. Prezentul și trecutul se amestecă, se confundă, se ceartă, se nivelează în existența personajelor, aproape întotdeauna o întîmplare simplă, un gest, un gînd, o stare de moment atrăgînd după sine o întreagă aventură în memorie și declanșînd o veritabilă cursă de urmărire a înțelesurilor pe care le capătă, în lumina momentului afectiv, faptele trecute; e o cursă cu obstacole în urma căreia cititorul apare derutat, gîfînd de oboseală, fiindcă autorul aglomerează pe un spațiu restrîns o mulțime de planuri epice, ca o divagație în lanț. Sigur că toată această zburdălnicie evocativă are un rost și anume acela de a sugera natura ambiguă a reacțiilor comportamentiste, vigoarea temperamentală a interferențelor temporale în biografia personajelor; excesive, divagațiile își pierd însă semnificația. Defectul e de construcție nuvelistică, dezordonată și confuză. Altminteri, nu i se poate contesta scriitorului abilitatea desenului comportamental, tras subtil într-o nuanță de sepie care aburește imaginea, asigurînd narațiunii cel puțin aparența profunzimii. Puterea observației și expresivitatea stilistică sint, fără îndoială, atuuri impotante pentru un prozator, dar faptul că povestirile sale nu se pot repovesti trebuie să-l pună în gardă pe Ștefan Părvu. E un indiciu de sterilitate. Deși nu lipsesc faptele epice, — din cauza, vreau să cred, numai a defectului de construcție semnalat anterior, proza din **Chip de aproape** lasă impresia unui flux de cuvinte fără poveste. Virtualitățile scriitoricești din această carte ne obligă să urmărim cu optimism evoluția prozatorului.

Laurențiu Ulici

Calendar

- 4.V.1837 — s-a născut Theodor Rosetti (m. 1923).
- 4.V.1856 — s-a născut Theodor D. Speranția (m. 1929).
- 4.V.1922 — s-a născut Vlad Mușatescu.
- 4.V.1928 — a murit Ion Dragoslav (n. 1875).
- 4.V.1974 — a murit Radu Temelagă (n. 1916).
- 5.V.1919 — s-a născut Mihnea Gheorghiu.
- 5.V.1927 — s-a născut Vicu Mindra.
- 6.V.1903 — s-a născut Ion Vlasiu.
- 6.V.1930 — s-a născut Dorel Doarian.
- 7.V.1920 — a murit C. Dobrogeanu-Gherea (n. 1855).
- 7.V.1931 — s-a născut Ștefan Iureș.

- 7.V.1937 — a murit G. Topirceanu (n. 1866).
- 7.V.1938 — a murit Octavian Goga (n. 1881).
- 8.V.1923 — s-a născut Traian Ianu.
- 8.V.1933 — a murit Spiridon Păpescu (n. 1864).
- 8.V.1937 — s-a născut Dărie Neveanu.
- 8.V.1972 — a murit I. Ch. Severeanu (n. 1912).
- 8.V.1895 — s-a născut Lucian Blaga (m. 1961).
- 9.V.1918 — a murit George Cosbuc (n. 1866).
- 9.V.1931 — s-a născut Victor Vintu
- 9/10.V.1946 — a murit Pompiliu Constantinescu (n. 1901).
- 10.V.1858 — s-a născut D. Teleor (m. 1920).
- 10.V.1923 — s-a născut Ion Caracul.
- 10.V.1929 — s-a născut Ion Horea.
- 10.V.1939 — a murit Adela Xenopol (n. ?).

*) C. Dobrogeanu-Gherea, **Studii critice**, antologie, prefață și tabel cronologic de Z. Ornea, colecția „Biblioteca pentru toți”, Editura Minerva, 1976.

PARTIDUL COMUN

P.C.R.
55

■ Relata
torul „Si
mai si la
feritoare
P.C.R.

Con

Two groups
the Institute
a new name
The CEM
all without
located at
the former
during the
1960s.
The new
the 1960s
1960s and
1960s
From
The 1960s
the 1960s
1960s and 1960s

■ În anul 1893 s-a creat Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România, pe baza principiilor socialismului științific

RĂDĂCINI ADÎNCI

LA INCEPUTUL lunii mai 1921, revoluția lui Tudor Vladimirescu își atingea apogeul, împlinind, efemer, visul de secol al poporului asuprit. Peste o sută de ani, în aceleași zile de mai — în 1921 — lua ființă Partidul Comunist Român. Datele acestea nu consemnează o coincidență, ci un epilog. Tudor Vladimirescu a ridicat norodul pentru scuturarea jugului exploatații și împilării și ideile care au consacrat această mișcare au fost duse mai departe, au evoluat, au trecut prin măcările anului 1848 și apoi prin luminile călăuzitoare ale marxismului științific îmbrățișat cu căldură de proletariat. Și astfel s-a ajuns la primele nucleee socialiste din care s-a format Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România — în 1893 — și apoi Partidul Comunist Român — în 1921. Este evident deci că falnicul stejar, crescut în inima țării acum cincizeci și cinci de ani, își are rădăcini adânci și îndepărtate în trecutul de zburciim al poporului nostru.

Despre necesitatea înființării unui partid al muncitorilor a început să se vorbească la noi, timid, în șoapta care nu trebuia auzită de asupritori, încă de acum o sută de ani, când s-au format primele cercuri socialiste. În 1877 își desfășurau activitatea pusă în slujba proletariatului și a țărănimii, Cercul socialist de la București și Cercul socialist de la Iași. Prin glasurile membrilor acestor organizații și apoi prin articolele publicate în gazetele de orientare socialistă ale vremii, muncitorimea era îndemnată la uniune — dar fără a se întrezări perspectivele acestei uniuni dincolo de proporțiile asociațiilor de breaslă și ale cercurilor muncitorești. Abia în 1885 se vorbește deschis despre necesitatea formării unui partid al muncitorilor, C. Dobrogeanu-Gherea fiind acela care, în studiul său : **Ce vor socialiștii români ?**, va explica țelurile ce trebuie urmărite de proletariatul nostru unit într-o singură și puternică organizație. Studiul a fost publicat în septembrie 1885, în „Revista socială”, cea dintâi publicatie teoretică socialistă de la noi. O

altă gazeta: „Drepturile omului”, organ al Cercului socialist din București, socotind studiul lui Gheera un adevărat program teoretic și practic al socialistilor noștri, va cere hotărât înființarea **Partidei muncitorilor**, „un partid al desmășteștilor, care să nu aibă nici în câin, nici în mînecă cu partidele burheze”. După trei ani acest deziderat nu se îndeplînșise, dar socialistii români, numindu-se „reprezentanți ai Partidei muncitorilor”, vor candida în alegeri și vor reuși să-și trîmbe — în 1888 — primul lor reprezentant în Parlament.

Iniințarea P. S. D. M. R.

LA ÎNCEPUTUL anului 1890 Cereci muncitorilor din București își schimbă organizarea, devenind Club al muncitorilor, care își fixează ca țel principal lupta pentru înființarea unui partid unic al proletarilor. La 25 februarie 1890 va apărea la București și un ziar — „Munca” — destinat mai cu seamă propagandei formării acestui partid. În noiembrie, același an, literatura socialistă tipărită la noi sporește prin apariția, la Iași, a „Manifestului comunist” de Karl Marx, iar în decembrie „Munca” publică Proiectul de program al Partidului Social-Democrat Român, pentru a fi cunoscut și dezbătut de toate cluburile muncitorești din țară. În primăvara anului 1893, cînd adăunează acestor cluburi era deplin asigurată, s-a trecut la organizarea congresului care urma să dea ființă mult doritului partid. Congresul s-a ținut la București, în zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893. Au luat parte la dezbateri 62 de delegați ai organizațiilor muncitorești din întreaga țară, care au votat statutul partidului (denumit, după lungi dezbateri; **Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România**) și apoi programul de activitate imediată a „primului partid al clasei muncitoare”.

Ion Munteanu

(Continuare in pagina 14)

Sărbătoarea muncii

**Deasupra-vă plutește îndemnul și speranța:
Drapelul roș — stindardul de luptă, glorios.
Veniți, veniți în pîlcuri. Mîndria, cutezanța
Lucesc pe chipul vostru trudit, dar radios.**

Bărbați, bătrâni și tineri, femei, copii și fete.

Cu mii de stegulețe, placarde și cununi.
Purtînd cocarde roșii pe piept, la gît, în
plete —

O pitorească oaste, a muncii legiuni.

V-aud : „Vrem libertate, dreptate și frăție.

Scavia cea din urmă să piară dintre noi !

**Voim o lume nouă ! Voim să nu mai fie
Stăpîni și slugi, nici vrajbă-ntre oameni, nici
război !**

Mihail Gh. Bujor

Doftana, Întîi Mai, 1924

La mulți ani...

De-ar fi să-ți număr anii, niciodată
N-aș termina, cînd cei trecuți, mereu
În cumpenile vremii trag mai greu,
Iar cei ce vin, în sbor prind lumea toată.

**Știu doar atât, că timpul nesfârșit
Prin tine unda lui și-o înviește
Cum soarele tăria și-o sporește
Cu fiecare zi întinerit.**

Miron Radu Paraschivescu

IST ROMÂN — 55

P.C.R.
55

■ Afiș editat cu ocazia Congresului al XI-lea al P.C.R. din noiembrie 1974, care a adoptat Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism

P.C.R.: 1921 — 1976

ra
s de aur vreau să te cînt
s de aur te cînt, țară,
s de aur, de aur...
er albastru pe-albastru ocean
a noastră aleargă-nainte.
a aleargă-nainte,
ritor, spre comunism aleargă...
e e vîntul. Meșter cîrmaciul.
b corabia... Meșter cîrmaciul.
Zaharia Stancu

munistului

brație împrăstie-n fire
tru creștere, și pentru piere.
e pentru zidiri de granit,
e — pentru un om obidit.
e pentru visare,
lacrimă, floare,
greșeală, pentru păcat,
copil și bărbat,
speranță, vibrație,
ale dansului ritmuri și grație,
dansul de flăcări și roți —
pentru tine, tot pentru toți.

Nicolae Labiș
(FRAGMENTE)

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, făurit acum 55 de ani, a fost rezultatul unui proces istoric obiectiv al dezvoltării economico-sociale a țării. El s-a creat direct și nemijlocit din mișcarea muncitorească, fiind rezultatul maturizării timp de o jumătate de veac a maselor proletare, a organizațiilor acestora din toate teritoriile românești, rezultatul clarificărilor politice în interiorul forțelor de clasă și al confruntărilor cu alte clase, partide și grupări politice și în primul rînd cu cele aparținînd burgheziei. Adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului, își are rădăcinile împlinite adînc în mișcarea socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară.

În perioada avîntului revoluționar 1918—1921, înaltele idealuri ale luptei de eliberare națională și socială s-au împletit strîns cu profunde transformări calitative în interiorul organizației politice, a detașamentului clasei noastre muncitoare, ale cărui baze s-au pus încă în 1893. Numeroasele greve, mitinguri și manifestații, culminate cu eroica grevă generală din octombrie 1920, au demonstrat voința proletariatului de a cuceri pe cale revoluționară drepturi și libertăți democratice, de a-și desăvîrși gradul său de organizare. Partidul Socialist din România, prin forța și voința clasei muncitoare, se afla în fața îndeplinirii sale organizatorice la nivel național.

Procesul profund și rapid de radicalizare prin care trecea mișcarea muncitorească din țara noastră în acești ani era însoțit de reale clarificări politice și ideologice. Acestea au fost desăvîrșite în cadrul măsurilor de pregătire a lucrărilor congresului Partidului Socialist desfășurate în primăvara anului 1921.

Congresul istoric întrunit la 8 mai 1921, la care au participat delegați ai organizațiilor socialiste din întreaga țară, i-a revenit misiunea istorică de a consfinți prin lucrările și hotărârile sale transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român.

În centrul lucrărilor Congresului s-au aflat dezbaterile asupra transformării Partidului Socialist în Partid Comunist și afilierii sale la Internaționala a III-a. Raportul și discuțiile au relevat voința și adevărata înțelegere a partidului la un program revoluționar de luptă călăuzit de ideea fundamentală a îndeplinirii în România a societății fără clase, comunismul. La validarea hotărîrii Congresului de transformare a Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, rezultatul scrutinului a fost: unanimitate.

Subliniind însemnătatea istorică a acestei hotărîri, Programul Partidului Comunist Român relevă: „Crearea Partidului Comunist Român pe baza ideologiei marxist-leniniste a marcat o etapă nouă, superioară, atît pe plan politic și ideologic, cit și organizatoric în mișcarea revoluționară din România, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, a dat un nou și puternic avînt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră“.

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN și-a afirmat prezența activă în toate mișcările socialiste și politice care angajau interesele maselor muncitoare, dovedindu-se un promotor consecvent al acestora. El a înfruntat năzuințele vitale ale clasei muncitoare, ale luptei maselor largi populare pentru libertate socială și națională.

În pofida ilegalizării sale în 1924, a terorii pe care a fost silit să o înfrunte, Partidul Comunist a organizat și condus mari și importante bătălii de clasă, cum au fost grevele forestierilor din Valea Mureșului, luptele minerilor de la Lupeni și din întreaga Vale a Jiului, grevele și demonstrațiile metalurgistilor, textiliștilor din anii 1929—1933, culminate cu eroicele lupte ale muncitorilor cefești și petroliștilor din 1933 sau epopeea luptei antifasciste, a cărei orientare a fost asigurată de comuniști cu toată convingerea, cu toată fermitatea și patosul revoluționar.

În fața pericolului fascismului și războiului, Partidul Comunist a ridicat o puternică stavilă pentru apărarea democrației și a intereselor naționale ale poporului. În largul front constituit, o bogată activitate au desfășurat organizațiile de masă, cum au fost: Comitetul Național antifascist, Asociația tineretului antifascist, Liga muncii, care cuprindeau rînduri largi ale clasei muncitoare, tărânimii, intelectualității, comuniștilor, social-democraților și socialiștilor.

Partidul Comunist a reușit în anii 1934—1937 ca, prin largi acțiuni politice, să făurească Frontul Democratic,

Ion Ardeleanu

(Continuare în pagina 14)

P.C.R.
55

1921 — 1976

(Urmare din pagina 13)

care înmănunchea, alături de Partidul Comunist, Partidul Socialist, Partidul Socialist-Unitar, Frontul Plugarilor, unele organizații locale ale Partidului Social-Democrat, ale Partidului Național Tărănesc, Partidul Radical-Tărănesc și Partidul Tărănesc al doctorului Lupu.

La toate marile acțiuni care s-au desfășurat sub îndrumarea Partidului Comunist împotriva amenințărilor „ciumei brune”, a forțelor de extremă dreaptă ale reacțiunii interne, au fost atrași, alături de muncitori și țărani, mulți intelectuali de frunte. Majoritatea dintre ei au participat cu arma scrisului la editarea sutelor de ziare, reviste și publicații ilegale și legale editate sub conducerea și îndrumarea Partidului Comunist Român. Frecventă era semnătura scriitorilor, publiciștilor N. D. Cocea, Geo Bogza, Alexandru Sahia, Miron Radu Paraschivescu, Zaharia Stancu, Tudor Teodorescu-Braniste, George Macovescu, Ion Pas, Victor Eftimiu, Scarlat Callimachi, George Ivașcu, Gal Gabor, Nicolae Deleanu, Solomôn Ernő, Nagy Istvan și alții, care au militat pentru promovarea unei culturi progresiste în spiritul bogatelor tradiții naționale.

Nici teroarea, nici temnițele, nici chiar faimoasa închisoare Doftana n-au putut infringe lupta revoluționară organizată și condusă de Partidul Comunist Român pentru drepturi și libertăți democratice, pentru apărarea independenței și integrității României. Acțiunea hotărâtă a comunistilor s-a dovedit a fi la înălțimea cerințelor epocii în timpul demonstrației de la 1 Mai 1939, care a ilustrat hotărârea maselor populare de a lupta cu arma în mână pentru apărarea integrității, suveranității și independenței patriei. Atunci, între organizatorii demonstrației au fost din partea Partidului Comunist, Nicolae Ceaușescu, Ilie Pintilie, Constantin David, din partea Partidului Social-Democrat Ștefan Voitec, Lothar Rădăceanu, precum și alți militanți, ca Vasile Bigu, Elena Petrescu, Eftimie Iliescu ș.a.

În împrejurările instaurării dictaturii militarofasciste, ale impingerii României în războiul contra U.R.S.S., realizarea sub conducerea Partidului Comunist a lărgului front național, a unității politice de acțiune a clasei muncitoare au devenit probleme vitale. Devotamentul față de patrie, abnegația față de interesele poporului au dus la înfăptuirea în aprilie 1944 a Frontului Unic Muncitoresc, care a asigurat practic baza de masă a insurecției din august 1944.

VICTORIA insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste din august 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, a deschis o nouă eră în istoria eroică a poporului român, care prin modul de desfășurare a demonstrat forța și voința unității de acțiune a clasei muncitoare.

Fapta și gândirea Partidului Comunist Român au dobândit noi dimensiuni, îndeosebi după istoricul Congres al IX-lea, fapte atestate de antrenarea și participarea entuziastă a întregului popor la opera constructivă, menite să asigure înflorirea și progresul continuu al patriei, ridicarea sa pe noi trepte ale civilizației socialiste.

În procesul contemporan al edificării socialismului multilateral dezvoltat, rolul forței creatoare a Partidului Comunist Român, expresie a geniului și sensibilității poporului român, întru-chipate de personalitatea secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se înfăptuiesc plenar idealurile celor care acum 55 de ani năzuiau spre o patrie nouă, se traduc în viață hotărârile Congresului al XI-lea al Partidului, Programul Partidului Comunist Român pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea României spre comunism. Programul a deschis în fața poporului român o vastă și impunătoare perspectivă de dezvoltare, de afirmare plenară a capacităților sale creatoare, confirmând în mod elocvent orientarea revoluționară, comunistă pe care mișcarea noastră muncitorească a luat-o din 1921.

De 55 de ani clasa noastră muncitoare străbate un drum presărat cu roadele minunate ale luptei revoluționare ale celor mai buni fii ai poporului, înălțate pe pământul României socialiste. Acest drum minunat este jalonat în zilele noastre de istoricul Congres al XI-lea, care a precizat cu strălucirea inteligenței a aproape două milioane și jumătate de comunisti, cu gândul și fapta întregului popor, viitorul comunist al României.

Ion Ardeleanu

Rădăcini adânci

(Urmare din pagina 12)

toare din România”, cum i s-a spus în discursurile ținute. Acest program cuprindea, între cele 37 de puncte ale sale: Votul universal (se cerea dreptul de vot pentru toți cetățenii români trecuți de 20 de ani, fără deosebire de sex, de religie și de rasă); Descentralizarea și autonomia comunală; Prefăcerea armatei permanente în armată națională (primul deziderat: reducerea stagiului militar la un an); Egalizarea condițiilor juridice și politice ale femeilor, cu ale bărbaților; Organizarea învățământului gratuit și obligatoriu, integral, pentru toți copiii de muncitori, dezvoltarea școlilor profesionale, înființarea de cantine școlare; Electivitatea magistraturii (apoi acordarea de despăgubiri celor osindiți pe nedrept); Luarea de măsuri sigure pentru a face ca legile țării să fie aplicate și ca egalitatea înaintea legilor să ajungă o realitate; Garantarea drepturilor populare de întruniri și greve, la orase și la sate. Se mai prevedea în program: desființarea unor dări injuste; instituirea impozitului pe capitaluri; protejarea industriei naționale prin vămi; desființarea Senatului; întoarcerea domeniilor Coroanei la stat; restrângerea prerogativelor regale; înființarea de azile pentru infirmi; revizuirea Constituției și altele. În încheiere, programul, referindu-se la politica externă, afirma solidaritatea cu tactica social-democrației internaționale.

Ca oficios de partid a fost folosit, începând din mai 1893, săptămânalul „Munca”, iar de la 2 noiembrie 1894, cotidianul „Lumea nouă” — organ zilnic al social-democrației române. La acest ziar (și la suplimentul său săptămânal „Lumea nouă științifică și literară”) au colaborat socialiști și simpatizanți ai mișcării socialiste binecunoscuți: Ioan și Sofia Nădejde, C. Dobrogeanu-Gherea, V.G. Morțun, Al. Ionescu, C. D. Anghel, Anton Bacalbașa, Emil Fagure, H. Sanielevici, G. Ibrăileanu, I. Păun-Pincio, B. Brănișteanu, dr. Ștefan Stincă, dr. Gbelter, Ștefan Petică, St. O. Iosif, C. Graur, Elena Farago, Const. Parhon, C.I. Atanasie, pictorul Ștefan Popescu, Cincinat Pavelescu, G. Proca, Traian Demetrescu, N. Beldiceanu, Paul Bujor, D. Voinov, V. Sion și alții.

P.S.D.M.R. și-a ținut congresele II—VI în luna aprilie din anii 1894, 1895, 1897, 1898 și 1899, când conducătorii săi de bază: Ioan Nădejde, Al. Ionescu, V. G. Morțun și Al. Radovici, au fost realeși în Consiliul general. După ultimul congres (20 aprilie 1899), cîțiva dintre fruntașii partidului („generoșii”, cum au fost numiți), trec în partidul liberal, spre a-i

forma aripa de stînga. Sperau — zădărnice, după cum s-a dovedit — că prin alianța cu partidul liberal „socialismul va triumfa mai repede și mai sigur”.

„Sintem și rămînem”

ACEST ACT al „generoșilor” a dus la dezorganizarea, pentru un timp, a P.S.D.M.R., dar nu și la stingerea ideii de unire a muncitorilor. Într-un articol intitulat *Sintem și rămînem* (apărut în „Lumea nouă”, la 28 martie 1899), Al. Ionescu scria: „Noi sintem și rămînem soldați credincioși ai steagului roșu al proletariului internațional, și în această direcție vom lupta pentru ca elementelor care împing pe căi nesănătoase muncitorimea să le arătăm fie naivitatea lor politică, fie reaua lor credință [...]”. Acum s-au limpezit lucrurile: socialiștii credincioși steagului lor vor rămîne la postul de onoare [...] Partidul socialist va exista, căci el e izvorit din alcătuirea nedreaptă a societății de azi”.

Rămînînd pe pozițiile de luptă începute cu două decenii mai înainte, socialiștii leali ideii de ridicare a clasei muncitoare au dus mai departe, steagul partidului, acțiunile lor luînd diferite forme de organizare pînă la 31 ianuarie 1910, cînd s-a realizat reconstituirea P.S.D.M.R., dîndu-i-se numele de Partidul Social-Democrat din România. „Vlăstar al vechii rădăcini socialiste”, cum i s-a spus. Reamintim numele citorva dintre fruntașii socialiști participanți la această reconstituire: I.C. Frimu, Alecu Constantinescu, Dumitru Marinescu, Mihail Gh. Bujor, N.D. Cocea, Ecaterina Arbore, Gheorghe Cristescu. Este, de asemenea, demn de reamintit, mențiunea specială din programul votat la congresul acela din 1910: „Partidul Social-Democrat din România se inspiră din ideile socialismului științific și din principiile de program și tactică elaborate de congresele socialiste internaționale. El urmărește desființarea exploataării muncii sub orice formă și înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producție”.

După zece ani de activitate desfășurată mai mult în ilegalitate, organizațiile partidului socialiste din România întregită țin la București o conferință (23—26 mai 1919) în care se discută, pentru prima dată, transformarea Partidului Socialist într-un partid de tip nou, marxist-leninist. Tot atunci s-a adoptat programul electoral al mișcării socialiste care avea să ducă la succesul din mai 1920 (au fost aleși 21 de deputați și 1 senator, dintre candidații Partidului Socialist)

Acum 55 de ani

ÎN ZIARUL „Socialistul”, din 5 martie 1920, găsim publicată circulara Consiliului general al Partidului Socialist, privind convocarea congresului de unificare a organizațiilor muncitorești, care urma să hotărască transformarea Partidului Socialist în Partid Comunist, și afilierea la Internaționala a III-a. Lucrările congresului au început în ziua de 8 mai 1921, la București și au durat pînă la 12 mai. La congres au participat delegați din 27 de secții ale Partidului Socialist din întreaga țară, printre care: Gheorghe Cristescu, Gheorghe Niculescu-Mizil, Eufrosina Cotor, Th. Iordăchescu, Dumitru Stoiculescu, Mihail Cruceanu, Andrei Ionescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Constantin Mănescu, Eugen Ionescu, Gheorghe Stoica, Ion Mirescu, Dumitru Pop, Gheorghe Sava, Tiron Albani, Dumitru Aricescu. Acești delegați reprezentau 45.086 de membri ai Partidului Socialist. Gheorghe Cristescu, încheind îndelungile dezbateri asupra punctelor majore ale ordinii de zi, declară: „În aceste momente solemne pentru noi, să pornim cu inima și cu sufletul curat la luptă, care va fi grea și plină de sacrificii, dar și plină de speranțe, pentru ca în viitorul cel mai apropiat să aducem prin sacrificiul nostru dezrobirea proletariului”. A urmat votul care a consfințit înființarea Partidului Comunist Român, partid de avangardă al proletariului din țara noastră, al cărui țel de seamă se află consemnat în proiectul de statut adus în discuție, proiect care prevede, în primul articol: „Partidul Socialist-Comunist din România (cum i s-a spus la început) urmărește organizarea proletariului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariului prin regimul politic al sfaturilor, în vederea socializării mijloacelor de producție, adică transformarea societății capitaliste bazată pe exploatarea muncii, într-o societate socialistă, în care munca este organizată după un plan general cu eforturile tuturor”.

8—12 mai 1921 — începutul drumului, de luptă, de jertfe și de glorie, al Partidului Comunist Român. Sint 55 de ani de atunci — 55 de trepte de aur urcate de proletariatul nostru

Ion Munteanu

Capitularea trupelor otomane la Plevna

INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ

Z IUA de 9 mai 1877 este înscrisă în conștiința poporului român ca o dată memorabilă. Niciind românii n-o vor uita. Este momentul în care națiunea noastră și-a afirmat în fața lumii întregi hotărârea de a face din neamul românesc o națiune independentă. Căci atunci n-a avut loc decât o **reînnoire** în ordinea firească a lucrurilor, o reînnoire a românilor printre popoarele libere, nesupuse dominației străine. De altfel, întreaga lor istorie, ca și cea a înaintașilor lor, n-a fost decât o neîntreruptă luptă pentru o afirmare de sine stătătoare, pentru apărarea dreptului lor de a trăi liberi, nesupuși ingerințelor din afară.

Lupta inegală dar eroică a dacilor, jertfa lui Decebal, personalitate negabilă a antichității, rezistența poporului său transpusă în piatră pentru veșnicie în Columna lui Traian și în monumentul de la Adamclisi, ilustrează ce a însemnat pentru înaintașii noștri îndepărtați neamul românesc, capacitatea lor de a-și apăra ființa de neam. Începuturile întinse ale Evului mediu — în care populația romanizată a știut a rămâne neclintită, înfruntând valurile migrațiilor, continuându-și procesul de transformare într-un nou popor la temelii cărora stătea în principal simbioza daco-romană, apărându-și tradițiile și moștenirea, considerându-se legitime urmașii a Daciei și a Romei — au reflectat și ele pagini de eroică afirmare. Nașterea poporului român și formarea limbii sale n-au făcut decât să confirme în paralel ideea de **continuitate milenară** și pe cea a dragostei neîmurmurate față de libertate, de liberă afirmare a propriei entități.

Statele românești au pășit în istoria medievală încă de la începuturile lor sub semnul luptei de independență. Înconjurate de adversități, insule de libertate, ele au știut să înfrunte primejdiile, să impună chiar și celor mai puternici respectarea existenței lor. Puternicul Imperiu Otoman a înțeles că nu putea să extindă peste Dunăre zona stăpînirii sale nemijlocite, că trebuia să acorde românilor ceea ce nu acceptase să facă pentru celelalte popoare din această parte a Europei, că autonomia lor trebuia respectată. Statele românești au ființat, în consecință, neîntrerupt ca entități autonome pînă ce zorile epocii moderne le-au redeschis în față porțile neamului. Dar și pînă atunci, ori de cîte ori împrejurările au îngăduit-o, românii s-au ridicat la luptă pentru recucerirea independenței depline, înfruntînd cu bărbăție ostile dușmane cu mult superioare numeric, reușind nu rareori să le și înfrîngă. Simbol al unității românilor, Mihai Viteazul mai reprezintă și personalitatea dominantă a luptei pentru independență în istoria națională. Călugărenii, adevărații Termopile, cum caracteriza bătălia Bălcescu, impunîndu-se pînă astăzi ca o splendidă pagină de afirmare a românilor în istoria universală.

Odată cu destrămarea feudalismului, cu ascensiunea națiunii moderne, ideea de independență s-a înscris, alături de cea a realizării unității statale și cea a modernizării structurilor, pe primul

plan al acțiunilor mișcării de eliberare, ca un obiectiv ce se cerea neapărat împlinit. Numai neamul românesc putea oferi cadrul propice dezvoltării națiunii, să-și asigure posibilități plene de afirmare. Independența l-a preocupat pe Tudor Vladimirescu, cel ce voia ca, în înțelegere și alianță cu revoluționarii greci, să înlăture dominația otomană și ca, totodată, sprijinit de imperiul Rusiei în acțiunea de eliberare, să se bucure apoi de deplină libertate și din partea puterilor vecine de la Răsărit. Ideea de neam românesc poate fi înfruntată la colonelul Ioan Cimpineanu, conducătorul mișcării naționale din deceniul al patrulea al secolului trecut și mai ales la revoluționarii pașoptiști. Nu întîmplător grupul de revoluționari moldoveni care a întocmit la Brașov în luna mai 1848 „Prințiunile noastre pentru reformarea patriei” a preconizat Unirea Principatelor „într-un stat neam românesc”, neîndoindu-și că statul-nucleu al viitoarei unități desăvîrșite a națiunii.

Unirea din 1859 a fost prologul Independenței, tot astfel cum anul 1821 fusese preludivul anului 1848. Odată cu formarea statului național, incompatibilitatea dintre existența acestuia și dominația otomană a devenit evidentă. Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a reprezentat, între altele, și etapa de concentrare a energiilor naționale pentru o cît mai grabnică dobîndire a statutului de neam țării. Statul a fost consolidat, ostirea a fost pregătită, iar pe plan politic și diplomatic acțiunile ce au fost desfășurate au reprezentat **premise ale independenței**. În 1866, se putea scrie într-o broșură apărută peste hotare că „independența României este acum o chestiune înscrisă în dreptul public european și Europa trebuie să se pronunțe în această privință”.

Deceniul premergător proclamării neamului românesc reflectă multilateral același stăruitor curs spre independență, ilustrat, între altele, prin încercările repetate de a se obține prin negocieri din partea puterii suzerane recunoașterea deplinei libertăți a țării. Dar pentru cei mai mulți era evident că numai cu armele în mîini România putea deveni un stat neam, afirmîndu-se ca o entitate de sine stătătoare în concertul european. Nu mai era așteptat decât momentul favorabil intrării în acțiune, înlăturării lanțurilor stăpînirii străine.

În vara anului 1875, problema orientală a fost redeschisă prin puternicele răscoale din Herțegovina și din Bosnia. Pentru România se arătase ocazia mult așteptată, creîndu-se acum conjunctura internațională favorabilă. Trebuie însă remarcat că împrejurările erau totuși complicate. Nu era vorba numai de ridicarea popoarelor supuse dominației otomane împotriva acesteia, ci și de jocul marilor puteri, al tuturor imperiilor limitrofe în primul rînd, care căutau să folosească mișcările de eliberare ale popoarelor balcanice pentru a-și satisface propriile țeluri de expansiune. Această situație a determinat România la o perioadă de neutralitate — binevoitoare, ce este drept, față de națiunile sud-dunărene —, ca și la atenta negociere a colaborării ei cu Rusia țaristă.

L A 4 APRILIE 1877, în urma unor tratative laborioase și prelungite pe o perioadă de o jumătate de an, convenția româno-rusă crea statutul politico-juridic pentru intrarea în acțiune a României. Imperiul țarist se angaja prin convenție să respecte instituțiile statului român, precum și integritatea sa teritorială, ceea ce a dat temei guvernului român, țării să iasă din starea de neutralitate, să permită și să sprijine trecerea armatelor ruse pe teritoriul său în drum spre cîmpul de operații din Balcani și chiar să adopte măsuri militare care anunțau în mod evident intrarea României în luptă.

Riposta dată la 26 aprilie bombardamentelor otomane de pe linia Dunării prin aruncarea a peste 100 de obuze asupra Vidinului, precum și eşalonarea diviziilor românești de-a lungul fluviului, ocrotindu-se atît hotarele țării cît și înaintarea nestingherită, cu utilizarea în largă măsură a mijloacelor de transport românești, a armatei ruse, au creat starea de război cu Imperiul Otoman, sancționată la 29 aprilie printr-un vot al Parlamentului român.

Țara întreagă era în frămîntare, dorind ca legăturile anacronice ce o legau de Poartă să fie înlăturate. În această atmosferă a avut loc la 9 mai 1877 proclamarea Independenței României. Kogălniceanu a rostit atunci cuvinte memorabile, anunțînd ceea ce toți așteptau și exprimînd în fața Europei hotărîrea fermă a poporului său de a sancționa prin jertfa fiilor săi noul statut internațional al țării.

Pierderea primei și a celei de-a doua bătălii pentru Plevna de către armata rusă, după ce ea înaintase cu impetuoșitate și succese militare pînă la sud de Balcani, a determinat comandamentul țarist să solicite insistent concursul militar al României pe care pînă atunci îl refuzase ori îl condiționase prin pretenții inacceptabile pentru un stat independent cum era în acel moment România. În luna august 1877, individualitatea operațională a armatei române a fost recunoscută și, totodată, ca semn al prețurii aportului militar românesc, a fost încredințată domnitorului României comanda supremă a frontului aliat de Vest.

Cea de-a treia bătălie pentru Plevna, deși n-a dus la căderea puternicului sistem de fortificații, a prilejuit cucerirea redutei Grivița I de către români cu prețul a grele jertfe și al unui rar eroism. Tînăra armată a dovedit în fața Europei măsura capacităților ei și mai ales a justificat plener independența proclamată la 9 mai 1877.

După grelele sacrificii pe cîmpul de luptă, cînd ostașii simțiseră din plin nu numai ajutorul celor din țară, dar și pe cel tot atît de entuziast al românilor supuși încă altor dominații străine, a urmat greaua bătălie diplomatică a anului 1878. Căci independența a mai trebuit o dată cucerită în culisele cabinetelor europene. România a trebuit să înfrunte jocul marilor imperii, pentru care convențiile se dovedeau petice de hirtie, să-și vadă respinsă participarea la tratativele de la San Stefano, să fie „auzită dar nu ascultată” în Con-

GH. ANGHEL : Victorie

gresul de la Berlin, să sufere pierderea unei părți din teritoriu și să-și vadă independența condiționată. Dar rezultanta istorică a evenimentelor în care ea se angajase și la care participase eficient și eroic a marcat evident un sens ascendent. Națiunea română și-a dobîndit statul modern și independent și acesta s-a înscris de la sine între entitățile statale ale lumii.

99

DE ANI de istorie au dovedit caracterul ireversibil al actului istoric de la 9 mai 1877. Desăvîrșirea unității statale în 1918 în hotarele locuite de întreaga națiune a avut temei puternic în zilele eroice din 1877. Afirmarea viguroasă a clasei muncitoare încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și îndeosebi în anii următori desăvîrșirii unității, cînd a fost făurit Partidul Comunist Român, stegarul luptei noastre de eliberare socială și națională, își găsesc de asemenea premisele în faptele înaintașilor din zilele cuceririi Independenței României.

Insurecția din august 1944, pagină neștearsă de istorie universală, întemeiată pe tradiționala neamul românesc, a dat noi dimensiuni independenței naționale. Faptul că în 1945 sărbătorirea Independenței României a coincis cu momentul istoric al înfrîngerii Germaniei hitleriste, cu victoria asupra fascismului, victorie la care și-au dat contribuția cu abnegație și eroism urmașii dorobanților și ai călărașilor din 1877, plătind preț gloriei cu zeci de mii de jertfe, dar și demonștrînd prin aceasta întregii lumi virtuțile națiunii lor și dreptul intangibil al României la o existență independentă, își păstrează de asemenea profunda semnificație. Ziua de 9 mai se înscrisese astfel în cartea de aur a istoriei naționale în dimensiuni plene.

Niciind noțiunea de independență națională n-a avut valențele pe care i le-a conferit și le conferă Partidul în România socialistă. Cuvintele vibrante ale secretarului general al Partidului și președinte al Republicii răsună în inima fiecărui român, care, firesc, înțelege să facă din cauza neamului patriei propria sa cauză. România independentă este astăzi o entitate a lumii, prețuită și admirată pe toate meridianele.

România, Independența și Ceaușescu, iată trei cuvinte ce se îmbină armonios în inima fiecărui patriot, în conștiința și inima țării.

Dan Berindei

„PROCESE” de Al. Voitin

● TEATRUL lui Al. Voitin evocă istoria politică cu mijloacele tradiționale de codificare dramatică, fără un regim de stricte predilecții în ceea ce privește caracterelor, epoca sau modalitățile scenice. Specifice autorului îi sînt modificarea continuă, expansiunea tipologică, schimbarea zonelor istorice (de la evul mediu pînă aproape de contemporaneitate, momentul proclamării republicii). Istoria, înțeleasă și interpretată ca procesualitate are ca imediate consecințe opțiunea nu pentru evenimentele social-politice ca atare, ci pentru confruntarea sau dezbaterea care le premerge sau le urmează. În ordinea lucrurilor, teatrul său selectează momentele de conștientizare a fenomenelor istorice de către anumite personalități, înainte de acțiunea decisivă a maselor; de aici derivă și specificul de teatru-dezbateri, lipsit poate, uneori, de dinamism scenic dar compensat de acuitatea confruntărilor de idei.

Judecata focului rezolvă un caz de acțiune istorică neînregistrată în cronici, care implică prin rezolvare morală un act de etică rasială. Acțiunea se petrece la Oradea, în apusul evului mediu, cînd căsătoria dintre un român și o maghiară (pe ascuns legitimată religios), declanșează o mișcare națională și socială de ample proporții. Piesa, în versuri armonioase, are fragmentar și întimplător similitudini cu *Vlaicu-vodă* al lui Al. Davila. Ștefan, comitele român de Biharia, e o luminoasă figură justițiară.

Destinul lui Avram Iancu este urmărit într-o monografie dramatică globală, care, portretizînd și urmîrind eroiul istoric, reface biografia omului politic și reconstituie epoca în sensul perspectivei juridice, atît de specifice teatrului autorului. Om de acțiune, Iancu se relevă înainte sau după evenimentele pe care le generează în momentele reflexiei și autoanalizei implicînd deopotrivă sobrietatea și tensiunea. Iancu exprimă cel mai bine etapele logicii deterministe a autorului: realitate, lege, acțiune, istorie. Construcția dramatică alternează organic momentele de acțiune expozitivă cu cele de confruntare și interiorizare. Mai mult, refăcînd un destin exemplar, sugerează trimiteri la trecut și aproximează viitorul unui neam prin datele de destin ale unui caracter excepțional care se proiectează în legendă.

În noaptea de 30 decembrie 1947 N.D. Cocea, temutul pamfletar anti-dinastic, se confesează amicului său Miron Radu Paraschivescu, reluînd acum, cu prilejul abolirii monarhiei, vechiul său proces de lezmajestate cu regele Ferdinand. Cocea e mai întîi om al cuvîntului și al argumentației și numai apoi al acțiunii politice. Ca și Iancu, intransigentul pamfletar devine avocat al națiunii prin modificarea condiției sale din acuzat în acuzator după sistemul opozițiilor cunoscute prin raportarea întîii la lege și apoi la adevăr. Reluînd faptele la ora victoriei, Cocea înțelege acum exact cauzele primei înfrîngerii, deslușind și procesul de maturizare al conștiinței politice a maselor dar și al propriei conștiințe ca exponentă (*Adio, majestate!*).

Colivia cu năluci e o piesă-parabolă de cu totul altă factură decît celelalte texte dramatice, cu personaje arhetipuri evoluînd într-un spațiu concentrațional, elemente ce exprimă voința de sincronizare — totuși moderată — a autorului cu cele mai noi referințe dramatice. În această tragi-comedie după o „veche legendă orală din văile Tirnavelor” cu toată codificarea simbolică și economia de mijloace dramatice, cu toate că tema piesei ar fi familia între claustrare și responsabilitate, primează același optimism funciar al autorului: „*Bărbatul: Am spus-o și eu și alții. Se va mai spune! Va veni vremea cînd puterea voastră... (Privire circulară asupra Genezei și zugrăvirilor). Puterea voastră se va spulbera. Omul va fi deplin stăpîn pe brațele lui, pe mîntea lui, pe sufletul lui. Pe întreaga lui ființă și viață. Iar jertfele, jertfa mea, jertfele tuturor sînt potrivnice vouă. Jertfele... jertfele... vor grăbi dobîndirea dezlegărilor omenești*”.

Predilecția specifică pentru istoria Transilvaniei — atestată sau legendară — se remarcă și aici, însă în tonuri mult mai aburite, culoarea locală fiind absentă.

Volumul antologic *Procese istorice* cuprinde lucrări semnificative ale unei prezențe dramatice de peste 20 de ani, rod al unei vocații tirzii, exprimate, dacă o raportăm la întreaga carieră literară, mult mai întinsă, a autorului.

Aureliu Goci

O dezbateri despre idealul comunist

BALCONUL de Dumitru Radu Popescu, premieră absolută pe scena Teatrului din Oradea

LA 40 de ani, Dumitru Radu Popescu întărește convingerea, și prin noua sa piesă, a 20-a, că e cel mai important autor de drame sociale actuale. Teatrul din Oradea, prin directorul său Eugen Țugulea și prin secretara literară Elisabeta Pop, prin tînărul regizor Alexandru Colpacci și scenografa Tatiana Manolescu-Uleu, prin cei doisprezece actori ai distribuției a asigurat, cu cutezanță și seriozitate, remarcabila premieră absolută a lucrării, dînd viață scenică unei fierbinți dezbateri despre dorința tinerei generații de a păstra puritatea idealului comunist.

Ca și în alte lucrări, scriitorul pune în ecuație morală oameni de vîrste felurite, făcîndu-i să trăiască istoria prezentă și să re trăiască istoria trecută pentru a se confrunța între ei, și fiecare cu sine însuși. E un examen de conștiință, grav și responsabil, săvîrșit în cursul unei povestiri în care adevărul și închipuirea se imbină necentenit dînd, totuși, o materialitate substanțială existențelor. Tatăl, David Ionescu, conducătorul unei unități productive, fost ilegalist, își sărbătorește ziua de naștere făcîndu-și, într-un fel, bilanțul vieții de luptări și constructor. Fiul, Adrian, e conștiința vie a tinereții lui, perspectiva critică și ideea în stare pură, el îi reamintește mereu, cu nemulțumire combativă, părintelui său, omului pe care-l respectă, sarcinile neimplinite; îi dezvăluie, cu duritate, sarcasm și tandrețe, că adăposteste și rabdă în juru-i oameni de nimic, care-l mistifică, și-l derutează; caută să-l convingă că lupta dusă odinioară se continuă azi, în alte condiții, între „harnici și chiu-langii, demni și lași, cinstiți și lingăi, proști și deștepti, intransigenți și demagogi”. Mamei, care s-a izolat de lume și se ocupă cu sculptura în turtă dulce, fiul îi explică, de asemenea cu iubire ultragiată și cu ironie corosivă, că egoismul e sinonim cu lășitatea. Tînărul Adrian, fostul comunist Andrei, ucis în închisoare (și care apare, la un moment dat, în acțiune), ceea ce e mai bun în bătrînul David reprezintă concretizări ale gîndirii și acțiunii comuniste, personificări diferite ale unei umanități exemplare. Mama, mortificată de dulcea-i și trista-i indiferență, pramatiile ce-l înconjoară pe tată, așînd o ușurătate bufonă și calpa care ascunde cruzimea, carieristi imbuibați, lingșitori, brute, flecari veninoși, numiți Cășină, Bășat, Melpomete, Țaporea, vitriolați de autor cu o forță pamfletară deosebită, Rozalia, bătrîna cîinică, Voichița, fata candidă și întînată, romantică și înșelătoare, dorind mereu să rămînă în marginea disputei dar neavînd și puterea de a se împotrivi canaliilor, făcîndu-le mai mult sau mai puțin inconștient jocul, apar ca intruchipări a ceea ce e întunecat în conștiința noastră, făpturi de coșmar amestecate în visurile noastre curate. Ei sînt vinovați de pieirea lui Adrian; de abia prin jertfa aceasta, a fiului său, aruncat peste balcon printr-o falsă joacă a uneltitorilor, bătrînul David va vedea din nou adevărul adevărat, se va regăsi cu tinerețea sa veritabilă, va înțelege că, pe drumul ales, puterii morale i se cere să lupte împotriva oricărui compromis.

Unele din cele mai actuale probleme ale eticii noastre sociale sînt astfel prezente în piesa aceasta aspră și caldă, tare și dreaptă (ingreunată doar de unele discursivități), adevărată și cuceritoare, o înfruntare între două generații care, în același timp, sînt legate ca tatăl și fiul, adică prin legătura de singe a unei credințe fundamentale. „Omul trebuie să aibă o credință, o demnitate, un fel, altfel e un fir de nisip”, îi spune bătrînul comunist tînărului comunist și acesta îi răspunde, în felul său, cu viața sa, că își însușește întru totul ideea, revendicînd deplina ei realizare în fapt.

DRAMA e alcătuită într-o modalitate originală: începe cu sfîrșitul și ne aduce, treptat, spre cauzele deznădămintului, căci nu intriga îl interesează în primul rînd pe dramaturg, ci dezbateri de idei. Iar cînd, spre sfîrșit, ajungem, de fapt, aproape de începutul subiectului, timpul se comprimă brusc, durata calendaristică dispare și ne aflăm în clipa esențială, cînd un om își revede cu gravitate și patetism întreaga-i viață, chemîndu-și amintirile ca martori și căutînd să se înalțe din nou prin ceea ce a fost mai înalt în existența sa. Evocările de la Doftana, lupta atît de grea și luminoasă a partidului, sugerarea îndatoririlor de azi ale unui comunist — înfățișate nu în expunere și relatate, ci încorporate în imagini puternice, în înfruntări realmente dramatice — dau concretețe și acuitate dezbaterii, situînd-o în prezent și trimițînd, totodată, o rază subțire și pătrunzătoare către viitor.

Chiar și această rază, emanată de substanța piesei, are un personaj care o poartă:

tă: tînărul Horia, rămas, ca Horațiu, să poarte mai departe aspirația lui Hamlet (în spectacol, suprimat, însă, de regizor, după părerea mea fără justificare). Altminteri, montarea se cuvine a fi apreciată tocmai pentru că a luminat ideile povestirii și a dat flacără idealului profestat de autor prin personajele alese. Și, firește, pentru coerența și tensiunea expunerii artistice. Scena a fost vidată de elemente descriptive, podiumul gol și înclinat, ușa vastă, deschisă spre balconul mare și negru, un fotoliu, două scaune, o lampă, o oglindă rezumă odaia tinerei Voichița (realizată cu talent pe latura feminină — mai puțin însă pe ceea ce e îndoială și disimulare în complexul personaj — de Ileana Iurciuc), unde atmosfera densă, prevestind intîmplarea tragică e creată prin jocul actorilor și pregătirea regizorală. De aici, unde își clamează în desert, ca un profet, nemulțumirea și cerințele, Andrei, jucat tinerește, ferm, clar (nu și suficient de nuanțat în dialogurile cu personaje foarte diferite) de Mircea Constantinescu va coborî în casa mamei (Doina Țurlețanu), în decorul de turtă dulce, contrast de mereu negru și amenințătorul balcon: aici oamenii de nimic sînt portretizați fără caricatură, în zeflema concentrată, de Radu Vaida (Melpomete — excelent), Eugen Harizomenov (Alex, plînd subtil demagogia la granița plauzibilității), Radu Neag (desenînd foarte bine vidul lui Țaporea cu ris veșnic și timp), Ion

Miinea (admirabil în necroforul Cășină), Ion Abrudan (Bășat — altă coleopteră, fidelă copie a celeilalte), Rozalia (Simona Constantinescu), doctorul Toderea (Marcel Popa). Iar de la expoziția de edulcorații plastice și verbale duplicitate, tînărul va coborî la etajul unde locuiește tatăl (locuință impersonală, dominată de etern prezentul balcon), erou pe care Eugen Țugulea îl interpretează cu frumusețe și gravitate, cu acea ușoară pierdere de sine și acea adîncă revenire, dorite de dramaturg a fi înfăptuite nu declarativ, ci cu concentrare și profunzime — și chiar așa au și fost. Apoi tînărul va cădea, neînsuflețit, împins dintr-un balcon în altul, pînă la picioarele tatălui. David Ionescu, părăsit de pramatiile care ies tiptil, rinjitoare, rămas singur, cu amintirile ce vin ca niște umbre (în rolul lui Andrei, tot Mircea Constantinescu, aici foarte exact, iar în rolul surorii, Fana, țărancă pierită de tînără, notabil de simplă, cu glas melodios, Eugenia Papaiani) va trage pentru sine, și pentru noi, concluzia grea și dreaptă a piesei. Ea te îndeamnă să mergi înainte, învingîndu-ți obstacolele interioare, alături de oamenii adevărați, cu suflet tînăr și credință neîntinată, care visează și luptă, meditează și înaintează, înaintează și creează, duc cu ei, neobosiți, moștenirea curată a înaintașilor, nu se lasă abătuiți și nu se opresc niciodată.

Valentin Silvestru

Mircea Constantinescu (Adrian — stînga), Radu Vaida (Melpomete) și Eugen Harizomenov (Alex) într-un moment de încordare dramatică în *Balconul de Dumitru Radu Popescu*, spectacol în premieră pe scena orădeană

Radio Televiziune

A fi oglinda etică a timpului său

● O SĂRBĂTOARE a partidului și a națiunii noastre socialiste și Partidului Comunist Român — cîntec de cultură românească socialistă, iată titlurile ultimelor emisiuni literare de la radio și televiziune. Sumar bogat, dezbateri angajate, reunind creatori reprezentativi ai contemporaneității, critici, scriitori și publiciști, ale căror opinii nu fac decît să actualizeze în chip specific ceea ce Tudor Vianu considera atitudinea „cea mai izbitoră” a intelectualității române din toate timpurile: atitudinea luptătoare pentru edifica-

rea unui ideal care, de-a lungul secolelor, a avut, în fond, același nume: patriotismul, a sluji țara și pe oamenii ei. Succinta retrospectivă asupra evoluției culturii naționale pe care *Biblioteca pentru toți* TV a realizat-o în semnificative imagini a inclus la loc de cînte emoționante documente de arhivă, relevînd modul în care marii noștri scriitori au înțeles să facă din destinația lor literară și umană o oglindă etică a timpului lor. Astfel, Mihail Sadoveanu, pentru care creatorul nu este altceva decît un stejar cu rădăcinile hrănite de pămîntul pa-

triei; Tudor Arghezi, dedicînd un imn țării-mamă și mărturisind fermitatea unei opțiuni: „prin spini, mărăcini și capcane, am ținut o singură potecă”; G. Călinescu, cu acea memorabilă formulare: „a scrie pentru mulți înseamnă a scrie pentru multă vreme”; apoi, Otilia Cazimir, Victor Eftimiu, M. R. Paraschivescu, Mihail Dragomir, Zaharia Stancu și Virgil Teodorescu, Radu Bouraeanu, Șt. Aug. Doinaș, Eugen Jebeleanu, Letay Lajos, Nina Cassian, Mihail Beniuc, G. Ivașcu, Nicolae Balotă, Nichita Stănescu, Arnold Hauser, Al. Andrițoiu, Dan Tărbilă, Adrian Păunescu, Gh. Tomozei, Victor Tulbure... Emisiunea a fost interesantă completată de dialogul dintre Valeriu Răpeanu și Pompiliu Marcea (relevînd dimensiunea impunătoare a realizărilor literaturii noastre actuale ca și adevăratul „miracol” al ultimelor decenii concretizat în excepționala ei penetrație în conștiința publicului) și de eseul pe care Dan Zamfirescu l-a dedicat conceptului de moștenire artistică, accentuînd funcția formativă, exemplară, a tradiției pentru o cultură a cărei vocație este „tenaceia continuitate”. Spiritul unei asemenea emisiuni, ade-

Poezia cinematografică a realității

VORBIND de frumusețile țării sale, Barrès le numea: „des paysages travaillés par l'histoire”. Cred că există și o reciprocă a acestor frumuseți, atunci când nu numai istoria prelucrează peisajul, ci și cînd peisajul, țara, pămîntul, apele, frunzele creează istorie, trecutul și prezentul creează noi fapte și chipuri omenești. Există o artă, o artă foarte nouă și subtilă, capabilă să povestească aceste stări. Este filmul documentar, zis documentar, dar al cărui nume adevărat și substantiv natural e poezia.

În filmele zise „artistice”, conflictul între personaje e dat de la început. Primit ca o zestre. Artistul n-are decît să urmeze drumul bătut al anecdotei. În documentarul artistic, nu! Autorul trebuie să descopere viața, conflictele și alianțele omenești, poveștile adevărate cu oameni, ilustrînd istoria cea de la început și cea actuală, ca și povestea lucrurilor pe nedrept numite oarbe — apă, piatră, pămînt, vînt, plantă. Iar artistul care descoperă aceste aventuri, ni le va spune în imagini și cuvinte; cu el se va descrie ce se află îndărătul lucrurilor: secretele sufletești, vechi și noi, impuse din perspectiva creatorului contemporan.

Într-o asemenea artă poetică, cinematografia română excelează. Filmele sale se plasează esteticeste la același nivel — și ades la mai înalt nivel — decît cele din țări cu vechi cinematografie. Găsim, în ele, toate formele, toate căile de poezie. Iată două filme făcute de Mirel Ilieșu (operator, Doru Segal) despre țara minerilor din regiunea Carasului, Oravița și Anina. Unul se numește **Între Anina și Oravița, celălalt, 27 km din paralela 45**. Este romanul unei bucăți de 27 kilometri de-a lungul unei linii imaginare, pură închipuire de geograf, linie care desparte Canada de Statele Unite, taie Crimea în două, trece prin Veneția și Krasnoarsk, prin Mineapolis și Mizil, prin Lyon și Uralți, și multe alte asemenea locuri, inclusiv acel minuscul segment de 27 de kilometri, între valea Carasului și valea Nerei. Acolo se joacă o dramă milenară. Acolo apa e tapisată la fund cu straturi calcaroase. Între undă și sîsturile bituminoase se începe o stranie, ciclopeană luptă, în care ambii beligeranți sînt totodată învingători și învinși. Riu și rocă, mușcînd unul dintr-altul, clădesc ziduri drepte și netede (botezate „pinze”: Pinza Albinei, Pinza lui Clean), apoi își strîpung drumul prin peșteri, ies la șosca, prefac riul în lac și lacul în riu, formează bande rulante de calcar curgător, compun lacuri de acumulare. Din acel bitum, rudă săracă în familia combustibililor, s-a putut, pentru prima oară, distila ulei; dar localitățile Oravița și Anina au fost și vor fi în anii noștri scena unor nenumărate alte „premieri”. La Oravița s-a construit cel mai vechi teatru din România. Eminescu s-a aflat probabil acolo; Enescu a dat concerte; opereta **Crai nou** s-a jucat pe scena lui. Tot la Oravița s-a făcut, în 1847, prima cale ferată de pe teritoriul României, presărată cu 30 de viaducte și 15 tunele, cu Anina cap de linie. Tot acolo se află întia localitate climaterică românească: Morile. La Anina se găsește primul lac de acumulare clădit pe calcar. În sfîrșit, tot aici este gata o termocentrală uriașă, care va folosi drept combustibil acea — cum i-am zis — rudă săracă a surselor de energie: șistul bitu-

Aspecte de muncă, surprinse cu rigoare în documentarul semnat de Titus Mesaroș, Ceva fără de care nu se poate

minos. Toată această „histoire travaillée par le paysage” ne-o spune un comentariu de o frumusețe literară fascinantă, comentariu totodată poetic și reținut, sobru și inaripat, compus de talentata cineastă Eva Sirbu.

Căsătoria între pensula literaturii și graiul pictorului, se realizează într-o lucrare de o fermecătoare originalitate. Se numește **Minunea** și este o satiră la grotesca poveste a lui Petrarca Lupo care „il văzuse pe și vorbise cu Dumnezeu”. Totul e făcut de Titus Mesaroș foarte cinematografic, foarte literar și foarte actoricește. Personajele sînt desenate de iscusita pictoriță Liana Petruțiu de la „Animafilm”. Dialogul între erou, Dumnezeu și ceilalți proști provine din versuri compuse de Marin Sorrescu și intonate, pentru fiecare convorbitor altfel, de vocea lui Ion Caramitru. După fiecare întrebare, după fiecare răspuns, respectivii interlocutori sînt desenați din nou, înțepeniți într-o altă atitudine fixă. Portret nou de fiecare dată. Aceași reinnoită portretistică ne va fi oferită și de ambianță. Această satiră, împotriva superstițiilor cretinizante, este de o savoare și originalitate inegalabile.

COMENTARIUL cinematografic, gen specific și subtil, se logodește, în filmul documentar, cu declarațiile spontane ale unor personaje reale. Astfel, în filmul **A rămîne tu însuși** (de scriitorul Mihai Stoian și regizorul Ion Moscu, imagine: Kiamil Kiamil) e vorba de faimosul sat Moisei, unde au fost uciși mișelește 29 de țărani români care s-au împotrivit ocupației nemțești. În filmul nostru ni se arată cum o echipă de școlari au pornit să identifice victimele despre care nu se mai știa nimic. Avem, pe viu, răspunsurile vecinilor și consătenilor lor, răspunsuri din care se alcătuiesc portretele eroilor din toamna anului 1944. Îl ascultăm și pe sculptorul Vida Geza, acela care a cioplit în lemn

și piatră giganticul sôbor funerar al eroilor de la Moisei.

Dar iată și o poveste cu erou principal. În filmul **Mărturie din țara de piatră** (de Paul Orza) îl întîlnim pe bătrînul învățător Pamfilie Albu care a fost, timp de 46 de ani, dascăl în comuna Lupșa. Îl vedem sosind la Muzeul de istorie din București, să revadă steagul purtat de ai lui, în 1918, la Alba Iulia, în onoarea Unirii. Tot el ne povestește (și cu vorba și cu fapta) cum a cules, din Lupșa și alte sate, tot soiul de obiecte vechi și a fundat un interesant muzeu etnografic.

Salba de pe Olt, de Al. Gașpar, ne descrie un număr impresionant de hidrocentrale, transformare spectaculoasă, prin voința oamenilor României contemporane, a locurilor acestei văi. **Mărturie pentru viitor** (Nicolae Cabel) compune un portret colectiv al tinerilor muncitori din Uzina „23 August”, iar filmul **Transfăgărășanul** ne descrie gigantică lucrare, drumul care străpunge Carpații și leagă cele două jumătăți de țară, de la lacul Vidraru din părțile Argeșului pînă la șoseaua Sibiu, trecînd peste cascada de la Bilea.

Alături de aceste documente artistice (și nu am reușit să menționez toate scurt-metrajele acestui început de an) se adaugă o bogată serie de filme unde se vorbește de cealaltă categorie de poezii ai materiei: de pictorii și sculptorii noștri. Inepuizabilul Mirel Ilieșu ne prezenta un Vida Geza precum și un Henri Catargi, ambele lucrări de o mare originalitate. Primul e comentat direct de Vida Geza, și indirect de un as al acestei specialități: criticul Ion Frunzeti. Iar filmul despre Catargi are un comentariu rostit de Dan Hăulică, un comentariu într-o limbă aleasă și înaltă, acel „langage paré”, pe care Valéry îl socotea obligatoriu la cei ce vor să se apropie de frumusețile naturii și de comorile poeziei. Auzindu-l pe Hăulică ai impresia că recitești cronicile plastice ale lui Baudelaire.

D.I. Suchianu

Cinema

Flash-back

Războiul Independenței

● **TRECUSERĂ** doar treizeci și cinci de ani de la războiul pentru Independență, cînd „Compania de artă Leon M. Popescu” a găsit cu cale să-i dedice un film. Un film deci, de istorie relativ recentă, dintre personajele căruia unele dăinuiau în sală ca martori de eveniment. Realizată „în colaborare cu armata română și cu Teatrul Național”, întreprinderea lui Grigore Brezeanu avea un gir quasi-oficial și conta, în consecință, mai mult ca o reconstituire decît ca o interpretare artistică a faptelor, chiar dacă unele episoade încercau o literaturizare invocînd personaje din poemele lui Alecsandri, chiar dacă altele se bazau pe legende și anecdote păstrate oral. Pelicula — folosită pe atunci mai mult ca o curiozitate — nu-și permitea să facă mai mult decît o ilustrare a manualului de istorie. Fiecare secvență era precedată de un insert care-i anunța conținutul și sensul. „Un sat în sărbătoare”, „Mobilizarea”, „Țintuirea noilor drapele”, „Trecerea Dunării”, „Ostilitățile”, „Osman-Pașa la Plevna”, „Cartierul general de la Poradim”, „Valea plîngerii”, „Căderea Plevnei”, „Capitularea lui Osman” sînt titluri — am numărat aproape șaptezeci — pe care o figuratie zeloasă și mulți actori celebri (unii din ei interpretînd alternativ, la adăpostul machiajului, 2—3 roluri, fie ele chiar episodice) se străduiau să le insuflească.

Maniera aceasta strict ilustrativă conducea, bineînțeles, la un punct inert, pentru că, dincolo de umplerea cadrului cu acțiunea știută, inițiativa interpretilor era redusă la zero. De aici, abundenta gesticulație a miinilor căutîndu-și un rost, pozițiile teatrale exagerate năzuind în absența vorbelor să exprime ceva și acea agitație zvicnită a mișcărilor de ansamblu în filmarea cărora realizatorii au fost obsedați mai degrabă să nu lase să se confunde uniforme combatanților decît să dea dinamism și spontaneitate acțiunii. Dar, chiar dacă inexperiența și stingăcia întreceau bunăvoința și ambiția, filmul acesta din 1912 rămîne un documentar indirect asupra evenimentelor din 1877, transmise din perspectiva unor oameni care, mulți dintre ei, le-au trăit ori le-au fost contemporani. Este un moment de cinema genuin, realizat cu entuziasmul total, dar și cu mijloacele precare ale epocii. Un moment de primă concentrare națională asupra unui subiect de anvergură, pe care Cinemateca de azi l-a ales pentru a prefăta prin el ciclul dedicat filmului istoric românesc.

Romulus Rusan

vărat document de istorie literară, este continuat și de alte puncte ale programului săptămînal, precum **Momentul poetic**. **Inscripții de ziua partidului** (zilnic, ora 7.55 dimineața), ediția specială din această seară a **Revistei literare artistice TV: Cinelare României socialiste**, spectacolele de simboală — **Tu, inima României, partid de Paul Tutungiu** (regia Nae Cosmescu) și **Sub steagul partidului**, la televiziune, iar la radio. **Coloana înfinită a dragostei de patrie și partid**.

● **VALOAREA** normei etice, subiect de literatură, este atestată de ultimă premiere de teatru. Astfel, **Luna dramaturgiei originale consacrată aniversării P.C.R.** a fost inaugurată pe micul ecran cu **Păsărea speranței** de Radu Theodoru, în ciclul **Oameni ai zilelor noastre**. **Feridrea**, este concluzia piesei, nu poate exista în vecinătatea egoismului și a necinstei, oamenii au o singură viață, personală și socială în același timp, iar erorile și lășitățile uneia se reflectă autoritar, deșiv în cealaltă. Supremăția idealului etic, crițierii și finalitate a omului destin este și în centrul scenariului radiofonic **12 ore înainte de amurg** de Cristian Murteanu.

● **UN PORTRET** „pe viu” al eroilor literaturii noastre noi a trasat, în buna tradiție a documentarului de televiziune, emisiunea realizată la „Automatica”, sub titlul atît de adecvat **Răspundere muncitorească**. Reporterul întrebă, tinerii și vîrstnicii eroi ai reportajului vorbesc despre cercul de creație tehnică din uzină, despre microcentralele de recirculare și calificare superioară, ei dau cifre și comentează procente, iar pentru ilustrarea acestor concluzii și a acestor planuri imaginea cinematografică surprinde ochii atenți ai proiectanților aplecați asupra unor mari planșete, miinile agile ale muncitorilor asamblînd complicate aparataje, profilul grațios al tinerilor din sălile uzinei sau din sălile de bibliotecă. Semn sigur că între fapte și cuvinte există o armonioasă relație.

● **ASTĂSEARĂ**, la televiziune, primul episod din serialul făcut în colaborare cu Studioul „Al Sahia”: **Flacăra vie**, consacrat luptei poporului român pentru Independență, libertate și unitate națională. Scenariul și regia: Pompiliu Gălmeanu.

Ioana Mălin

Secvența: EROICA

● **NU VOI** pretinde niciodată că **Străbătînd Parisul** (revăzut duminică la „Cinematecă”) este o capodoperă, nu, voi spune doar că acest film cu Bourvil și Jean Gabin (fără a mai vorbi de Louis de Funès, într-un rol secundar) este, în felul său, o falsă comedie. Acțiunea se petrece într-un Paris ocupat în timpul celui de-al doilea război mondial. Cu asemenea subiecte nu se poate glumi, oricît „bourvili” și „funesi” ar exista în distribuție, și, într-adevăr, pelicula devine treptat, secvență cu secvență, o bună, expresivă satiră la adresa „ocupantului”. Mai mult, atunci cînd acest lucru este cel mai puțin așteptat, **Străbătînd Parisul** ia, în final, o bruscă întorsătură dramatică. Nu, hotărît lucru, **Străbătînd Parisul** nu e, cinematografic vorbind, o capodoperă, dar — sigur — este o lecție despre felul în care, printr-o simplă mișcare, o „burlescă” poate, trebuie în anumite cazuri, să devină o emoționantă „eroică”.

a. bc.

Telecinema

● **PENTRU** Kurosawa, în ai săi „Șapte samurai” („”) fundamentali, tilharii sînt tilharii și capodopera nu simte nevoia a spune nimic mai mult. Spiritul european de analiză și justificare se poate simți lezat. Kurosawa e indiferent la cerințele spiritului european și nu acordă tilharilor, celor care vor să fure recolte și bunurile sărmanilor, nici o vorbă, nici un argument. S-ar putea obiecta că genialul japonez „e schematic” — poate că și este, dar asta nu are nici o consecință asupra operei care rămîne superbă, puternică și copleșitoare ca frumusețe plastică și deci morală. Tilharii la Kurosawa sînt tratați numai și numai în fugă. Ei trec cu o viteză fantastică, pe cal, din munte prin vîi, spre satul terorizat de bestialitatea lor. Multe vorbe tilharii nu schimbă între ei. Gînduri nu au. Sînt descriși cu un fel de coarne baroce pe cap, urlă asmuțiți între ei, dau chiote viscerale cînd coboară în goa-

*) La Telecinematecă — ciclul prestigios: „Mari cinești”.

Tilharii la Kurosawa

nă, minăți de pofta jafului, focului și uciderii. Sînt cruzi și nepotoliți. Sînt urîți și expeditivi. Conflictul e elementar și a-dinc. Toată puterea lor se bazează pe groaza paralizantă născută imediat ce „căștile” lor și caii lor apar pe culmile dealului. „Tilharii!” — strigă îngroziți cei din valc, fugînd din casă în casă, să-și stringă copiii, fetele și proviziile de orez. Strigătul scurt al năpăstuiților trimite la ancestral, dar și la modern, el n-are nevoie de actualizări forțate în 1976, nici de nuanțări prea subtile în care istoria să se piardă, să rătăcească sau să evadeze. Kurosawa nu se teme de istorie. El își permite în insertul inițial o ironie gravă precizînd că toată povestea se petrece în țara sa, pe vremea cînd în Franța, hughenotii... Toți samurail sînt ironici, au un umor superior, eroic, subtil și popular. (Tilharii — niciodată). Datat fix, filmul depășește data prin mit și lege. Kurosawa mizează intens punînd la baza capodoperei sale legea rezistenței umane la tilhărie, jaf și groază. Sărmanii se organizează într-un județ al lor, din

care groaza și lășitatea sînt expurgate. Ei trec la lichidarea tilharilor, om cu om, bob cu bob, Nici unul nu mai are dreptul să rămînă în viață. Ei sînt stirpiți fără milă, doborîți și săgetați cu disperare sălbatică, cu o îndreptățire care exclude orice „discuționism” de bon ton. Samurail cel mai înțelept ține o constatabilitate strictă a fiecărui dușman ucis.

Sînt ore ale zilei, zile ale anului — ca aceasta, sacră, a victoriei asupra celei mai cumplite tilhării din cite a cunoscut lumea — cînd a numi cu simplitate și calm artistic tilharii tilharii și nu altfel, cînd a nu le acorda nici o înțelegere, nici o justificare, nici un chip uman, nici o uitare, nici o iertare, devine esențial, necesar și drept cît cea mai subtilă analiză a nuanțelor dintre fapte. Cînd a „citi” un film de la 1500 în cel mai modern spirit antifascist — devine o politică decisivă a sufletului nostru, nu o dată rebel la conjuncturi de milă și toleranță, inflexibil la ticăloșie.

Radu Cosașu

Plastică

Pentru o artă de mase

A FLAȚI în fața lucrărilor de pictură și sculptură expuse în sala intitulată „Lupta cu inerția” de la Întreprinderea mecanică Nicolina-Iași, în intenția unui dialog activ cu cele mai diferite categorii de public, discutăm cu inițiatorii acestei manifestări despre caracterul de masă al culturii noastre contemporane și despre necesitatea unei arte de mase ca un imperativ social.

Reluăm, de fapt, idei mai vechi, fundamentale pentru o structură ca aceea a României socialiste, idei ce se leagă de vocația, funcția și destinul artei. Într-o confruntare pornece de la datele concrete ale fenomenului culturii de mase, punct în care apar două aspecte diferite dar complementare, legate între ele printr-o relație dialectică de tip social.

Există în primul rând ceea ce numim în mod curent **artă de mase**, adică modalitatea concretă prin care talentele native, indiferent de domeniul la care ne referim, se manifestă cu spontaneitate și sinceritate în forme specifice, contribuind la instaurarea unui climat general al culturii, deschis valorilor estetice specifice actului creației. Nu mai trebuie să insistăm asupra acestui aspect, el constituind o realitate evidentă pentru orice comentator și devenind o parte integrantă a procesului larg de culturalizare pe care l-a inițiat politica Partidului ca o necesitate obiectivă în formarea unei condiții umane calitativ diferită de cele precedente. Rezultatele concrete consemnează realități cu valoare de constantă, prezența talentului și cea a condițiilor afirmării sale caracterizând efervescența spirituală a ultimelor trei decenii.

Celălalt aspect, asupra căruia merită să ne oprim cu intenția unei analize ce implică și perspectiva, din unghiul dialecticii specifice concepțiilor noastre despre viață și societate, este acela al accentuării apetitului maselor pentru arta de calitate și — implicit — al ridicării gradului de exigență prin frecventarea celor mai valoroase exemple. Astfel prezentată, ideea pare să conțină o doză de idealism ce ne trimete, firește, spre sfera prototipului antic grecesc. Analizată însă lucid și coroborată cu diversitatea posibilităților fără precedent ce se oferă artei și celor dornici să și-o însușească prin sistemul ideologiei și politicii noastre, va trebui să admitem realismul acestui deziderat, fie chiar luând în discuție doar ceea ce s-a realizat până astăzi. Va trebui să constatăm o ridicare a nivelului general de cultură până la parametrii ce permit deja nuanțări și acțiuni complexe, mai ample și mai diverse în raport cu toate categoriile de public, fapt pozitiv ce constituie prin el însuși o premisă concretă. Acceptând această realitate cu toate implicațiile și inerentele amendamente, vom putea analiza apoi posibilitățile de a explora, aprofunda și amplifica modalitățile concrete prin care se poate instaura o mai accentuată sensibilizare a publicului, a fiecărui individ în raport cu valorile atât de complexe ale artei.

DISCUȚIA teoretică, deopotrivă necesară în stadiul proiectului ca și în acela al realizării, trebuie susținută concret prin exemplul imaginii, al obiectului artistic, și aici formele de educare, de formare sunt multiple și cu grade de eficiență extrem de variate. Expoziția ca formă de educație, cu corolarul ei firesc — artistul pedagog — constituie o formă primă, și rezultatele din ultimii ani, poate insuficient explorate în continuare, constituie un punct pozitiv de la care trebuie pornit mai departe. Apoi dezvoltarea fără precedent a ceea ce numim mass media, cu toate consecințele umane, sociologice, culturale trebuie să constituie o modalitate eficientă și vie, diversă și constantă de a instala un nou climat spiritual, propice artei în nuanțările sale moderne.

În acest punct sarcinile televiziunii, chiar în condițiile imaginii alb-negru, dar și ale editurilor și publicațiilor, se amplifică și se nuanțează, trebuind depășit cu necesitate un stadiu de rutină și satisfacții imediate, în favoarea unei perspective mai largi și mai realiste. Pentru că, indiferent de calitatea imediată a unei acțiuni cu finalitate culturală, ceea ce trebuie avut în vedere este șansa în viitor, efectul de perspectivă și acea doză de accesibilitate gradată prin intermediul căreia se produc acumulările, sedimentările peste care se pot adăuga trepte superioare de înțelegere și participare. Trebuie să recunoaștem că sub acest aspect nici toate emisiunile TV, nici toate articolele din presă — atâtea câte apar, de fapt prea puține — și nici toate cărțile tipărite nu ilustrează această necesară nuanțare în raport cu diferitele categorii de public și de nivel intelectual. Există un anumit nivel de la care încep discuțiile legate de artă, stabilit în raport cu un cerc de cunoscători, nivel adeseori însă destul de incomod chiar și pentru aceștia.

IN REALITATE nu avem încă în domeniul plasticii acele publicații de tip „poche”, așa cum se întâmplă în dificilă sarcina celor chemați să pornească acțiunile adeseori de la punctul zero. Ideea în sine nu este nouă, ea ar putea să contrarieze sau să-i alarmeze pe partizanii purismului estetic sau ai artei pentru inițiați, dar șansa etică, morală, estetică și — de ce să nu o spunem? — materială a artistului se mărește prin mărirea numărului de cunoscători. Este, credem, o lege simplă, matematică, pe care trebuie s-o utilizăm exact în sensul în care ne obligă evoluția întregii noastre societăți socialiste din toate domeniile. Ar mai fi apoi — și aici lucrurile se dovedesc extrem de limpezi în eficiența lor — problema învățămîntului, nu a celui de artă, ci în general. În condițiile în care nivelul culturalizării prin școlarizare a ajuns la exigențele celor zece ani, cu perspectiva imediată a trecerii la doisprezece credem că ar fi mult mai eficient dacă profesorii de desen (dar și de muzică, literatură) i-ar învăța pe elevi nu atât să deseneze, cât mai ales să înțeleagă arta, să citească o lucrare și să-i guste, afectiv sau cerebral, valorile complexe. Analizând statistic, oare din câte mii de elevi care au învățat sau nu să deseneze, rămânând uneori și corijenți, apare un artist? Și privind în perspectivă, printr-o școlarizare adecvată cu diapozitive, reproducții, filme, vizite în expoziții — toate de bună calitate! — nu avem șansa să obținem un procent mult mai ridicat de iubitori de artă avizați? Problema se pune astăzi cu atât mai acut cu cât modalitățile de expresie propuse de arta contemporană s-au diversificat enorm și a rămas cu judecățile de valoare la nivelul strugurilor, popenilor, cadinelor cu amorași, sau a citorva prototipuri obosite și ele de prea intensă frecvență, nu constituie un prilej de satisfacție pentru o cultură ca a noastră, de tip nou.

Iată de ce, în perspectiva implicată în întreaga politică a Partidului, aspectul acesta al artei instaurate la nivel de mase, ca un complement al celei practicate de mase se dovedește o necesitate și — lucrul cel mai important — o posibilă realitate. Pentru că omul complex promovat ca tip ideal de societatea noastră nu mai este un vis: el devine cu fiecare zi o prezență concretă, mereu perfectibilă în lumina ideologiei și politicii noastre.

Virgil Mocanu

Muzică

VOCILE tinerilor compozitori — aud parec mai mult decât în oricare altă primăvară, spre sănatatea și viiciunea concertelor. Semnificativ e și că i-am putut asculta în împrejurări favorabile lor, mulțumită interpretării. De pildă, nu-mi amintesc să se fi conturat la noi, în concerte, atât de pregnant, raportându-ne și la economia mijloacelor, dimensiunea spațială a sunetului muzical ca în *Antifonia II* (1971) de Nicolae Brîndus. Evident că la o asemenea treabă a contat mult virtuozitatea dirijorală a lui Corneliu Dumbrăveanu, care a obținut, asemenea lucrului imaginat, valuri de energii circulând și încrucișându-se între partidele de arcuse. Iarși notabila a fost, în altă parte, bogăția armonicilor cultivate pe coardele violoncelor, compensând absența suflătorilor. Sigur că, prin virstă și prin mîlțimea de lucrări cunoscute, Nicolae Brîndus n-ar mai intra în rîndurile tinerilor. Dar Nicolae Brîndus își simte și acum cămașa prea strîmtă, și acum refuză să se așeze acolo unde poate și-a și făcut locul în muzica românească. *Antifonia II*, prin destule imagini conturate fără risipă de gesturi, a reușit să salte printre cele mai cu har compoziții cîntate în actuala stagiune. Doar după stingerea ultimului sunet am avut sentimentul lucrului încheiat fără să se fi terminat. Poate au fost acolo idei curmate prea repede.

Iar vorbind despre acel concert, a fost cel mai bun pe care Corneliu Dumbrăveanu l-a reușit în compania simfonice

Tineri compozitori

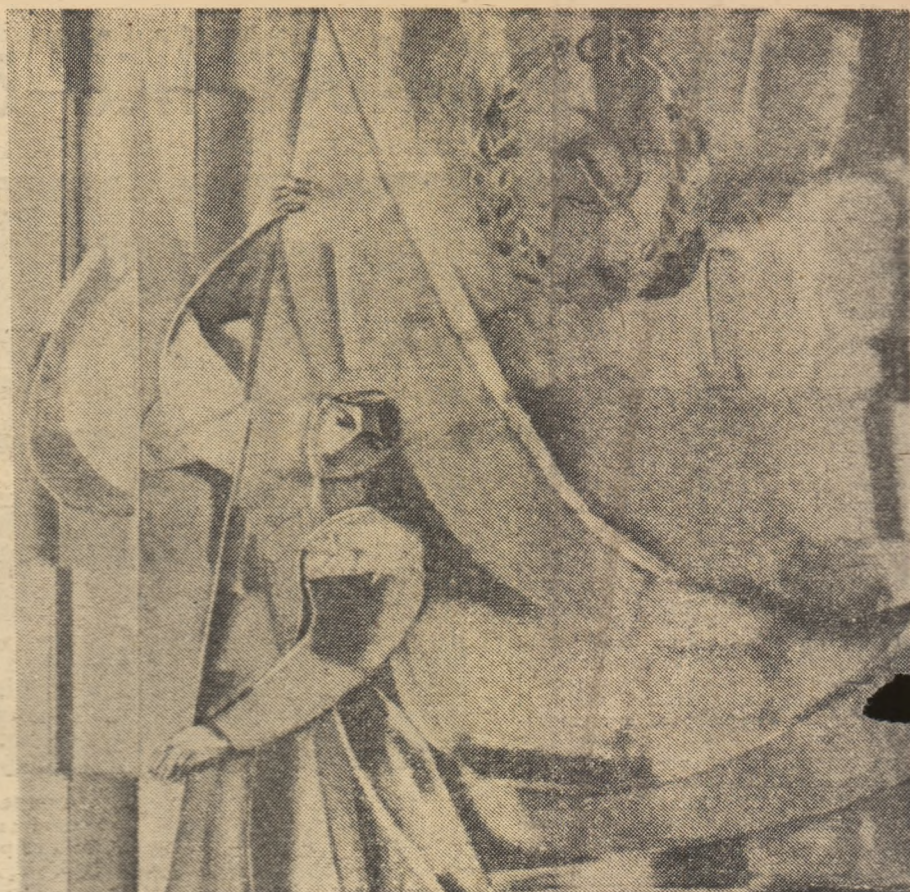
RTV. Singura disonanță a adus-o o pianistă mediocră de peste hotare, consumind spre folosul nimănui locul pe care o sumă de artiști români ar fi meritat să-l ocupe sub conducerea lui Corneliu Dumbrăveanu. Rareori se poate auzi o asemenea supunere de sunet la mîna dirijorului. Virtuozitatea comunicării sale cu orchestra ține de fenomenal. Și apoi în edificile ridicate de el toate mișcările oricît de contradictorii ale afectului sînt la locul lor. E o regie minuțioasă, dar anume pregătită spre a nu știrbi autenticitatea trăirii, nevoia de a fi sincer cu sine la momentul dat, așa cum știu să o facă numai artiștii cei mari. Mina acele regii am simțit-o așternînd calmul peste mișcarea energetică a iambilor din partea lentă a *Simfoniei 82* de Joseph Haydn și ordonînd astfel în perechi respirația celor opt *Variațiuni pe o temă de Haydn* ale lui Johannes Brahms, încît să tensioneze arcul discursului către mîreția finalului.

În aceeași seară, Conservatorul „Ciprian Porumbescu” ofereă, în sala lui de concert, o intîlnire cu formația „Camerata” condusă de Paul Staicu, avînd ca obiect muzica tinerilor de azi și de ieri. În atare împrejurare, cronicarul a trebuit să recurgă la mărturia benzii magnetice spre a nu lăsa neconsemnate apariții rare pînă acum. *Suita pentru coarde* a confirmat pregătirea muzicală excelentă a lui Constantin Simionescu: un discurs motivat continuu prin conexiuni necesare, stăpînînd cu virtuozitate limbajul armonic și contrapunctic din modelele clasi-

ce românești (de pildă, Paul Constantinescu). Cu puțin timp în urmă numele lui Constantin Simionescu ne-a reținut atenția în concertul RTV, stăpînit corect de Carol Litvin. Semnase o *Uvertură festivă nr. 2*, compoziție cu sonorități masive, răscolind și ordonînd cu mare îndeminare blocuri de sunete, mișcîndu-se alert cu o bogată pulsație a ritmului. Am văzut parcă mai bine acolo pe Constantin Simionescu stăpînînd fără cusur arta grădării expresiei, dar și insistențele care duc spre incantație într-o compoziție de calbru greu. La un asemenea grad de stăpînire a mijloacelor, hotărît că tînărul compozitor are cu ce trece acum în zona întrebărilor, căutîndu-se și pe sine.

Tot din concertul „Cameratei” am putut asculta *Timbul oglinzilor* (1974), un di-tuor cu suflători de lemn, corn, harpă și coarde de Vlad Ulpiu. Și aici e vorba de un muzician subtil care operează cu două principii folclorice opuse: liricul rubato și dinamicul giusto, într-o individualizare enesciană, unde se recunoaște și gustul pentru continua mișcare polifonică, inno-bilată de timbruri frumoase. S-a vădit bine că și nava lui Vlad Ulpiu înaintea-ză cu volute elegante, așteptînd și ea poate un vînt prielnic pentru a ieși în larg. Ceilalți doi tineri s-au numit... Anatol Vieru și Ovidiu Varga. Da, tineri, fiind vorba de lucrări de demult, tocmai din timpul școlii, demers justificat în acel context mai ales în primul caz, unde am aflat acum pentru prima oară de ce George Enescu a atribuit o mențiune *Suitei în stil antic pentru coarde*. Exercițiul studentului din 1945 împacă dezvoltînd limbajul preclasicilor cu melodia românească la maniera de la 1900 a Maestrului, făcînd din abaterile de la convențiile de armonie și de ritm poante strecurate cu aer mucalit. Se cuvine subliniată prezența îngrijită a acestor muzici, în care am cunoscut amprenta profesionistă a dirijorului Paul Staicu și o orchestră unde pregătirea minuțioasă a sunetului are valoarea unui certificat dat școlii: fiindcă viitorii absolvenți sînt destinați în mai mare proporție să improspăteze organismele simfonice decît să fie soliști.

Rădu Stan

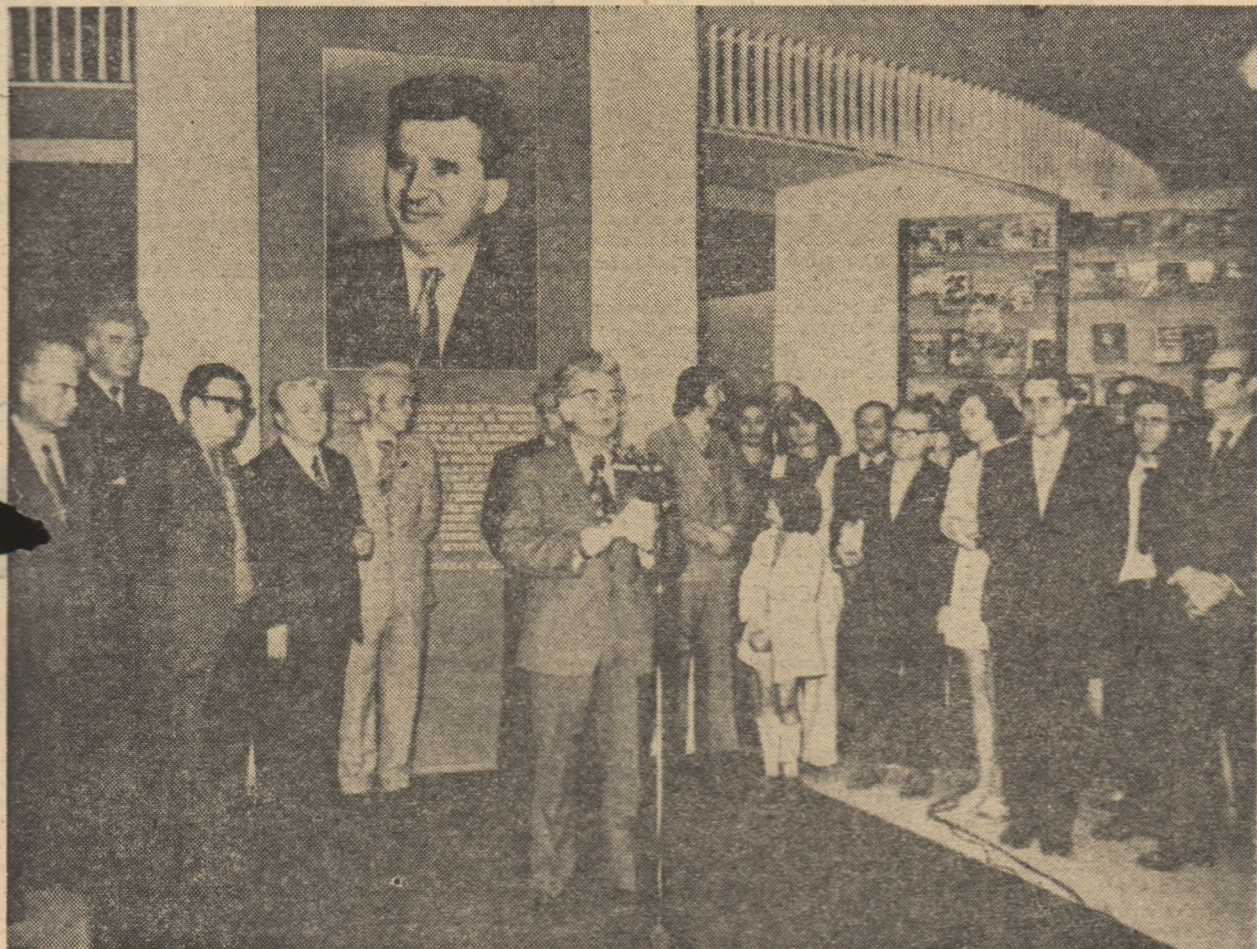

ELENA GRECULESI: Sub mindre flamuri

H. CATARGI: Șantier naval

Momentul deschiderii Salonului național al cărții (fotografie de C. Mierlescu)

SALONUL NAȚIONAL AL CĂRȚII

IN MILOCUL Bucureștiului, la Teatrul Național, acolo unde răsună vocile celebriilor maeștri și unde în anii aceștia artele s-au întâlnit atât de fericit cu creația artistică, a început de săptămîna trecută o manifestare menită a se încadra în ampla acțiune de pregătire a Congresului educației politice și culturale socialiste: cel de al VI-lea Salon național al cărții. Găzduit într-un edificiu din jurul căruia schelele s-au dat jos în trecutul cincinal și purtînd și un generic semnificativ: „Retrospectivă editorială 1971–1975”, Salonul național al cărții ne demonstrează, de fapt, mereu înnoitoarea operă de construcție din patria noastră, precum și legătura atât de organică dintre muncă și educație, dintre șantier și bibliotecă. Fiindcă, peste tot pe unde vom merge în țară vom găsi, la lumină de soare sau de lămpi electrice, izbitorile ciocanelor și uruitul macaralelor, dar și discuția de la club sau de la casa de cultură despre o anumită carte politică ori de știință, despre un roman sau un volum de versuri. Peste tot se încheie cofraje, se toarnă beton, se înalță fabrici și blocuri pentru locuit, cum tot așa, peste tot activitatea ideologică, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a masei sunt considerate componente fundamentale ale procesului unitar de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Am trecut printre șiruri de sonde unde burghiile se afundă lin și fără întrerupere spre miezul pămîntului și unde rafinările extrag benzina cu care aleargă într-un continuu du-te-vino autocamioanele, printre sacii de ciment și cărămizi, și peste tot, alături de fier și de cărbune, de petrol și granit, de grâu și stejar, de țesături și tractoare am văzut și cartea, ea însăși un meșter pe marele front de lucru al patriei, ajutînd munca, dînd o mai vie conștiință oamenilor în atingerea scopului urmărit, o mai puternică vigoare.

Trec printre standurile Salonului în care un loc deosebit îl ocupă scrierile secretarului general al Partidului, Președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, edi-

tate în țară și peste hotare. Tot aici sînt expuse și acele lucrări privind viața și activitatea conducătorului nostru, exemplu glorios de dăruire, din cea mai fragedă vîrstă, luptei revoluționare și construirii unei societăți noi în România.

Și iată și celelalte standuri cu cărți apărute sub egida a douăzeci și trei de edituri în domeniul științelor sociale și politice, al științelor naturii, tehnicii, agriculturii, cărți ale clasicilor literaturii românești și ale beletristicii contemporane, în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare, cărți de literatură universală, albume de artă, cărți pentru copii și tineret, manuale școlare și cursuri universitare. Atrage, de asemenea, atenția acel stand ce poartă titlul „Cartea românească în lume” cuprinzînd un număr însemnat de volume traduse în alte țări ale globului. Sînt în aceste cărți ideile partidului nostru, ale secretarului său general, e imaginea poporului cu trecutul său frîmțit și prezentul atât de însoțitor, sint prilejurile de legendă ale plaiurilor și tabloul nou al țării în spațiul căreia munca organizată și creatoare adaugă civilizație și cultură la fiecare pas. Și nu-i doar o metaforă cînd spunem că atunci cînd omul își ia nealța de muncă are în vedere și cartea, fiindcă este un fapt cu profunde semnificații ideologice pregătirea generațiilor ce duc România spre comunism. Documentele Congresului al XI-lea, care prevăd o împetușă dezvoltare a patriei de miine, impun formarea și educarea unui om cu un larg orizont spiritual, cu o concepție înaintată despre muncă și viață, patriot înflăcărat, pătruns de spirit de echitate, angajat, optimist, solidar totdeauna cu adevărul, om al gîndului cutezător și al faptei împlinite spre folosul întregii colectivități.

TREBUIE să judecăm oamenii după muncă. În același timp trebuie să ne ocupăm de ridicarea nivelului lor politic-ideologic. Avem nevoie de oameni cu o înaltă conștiință revoluționară – iar conștiința nu se capătă decît în luptă, în muncă, pe baza însușirii concepției revoluționare marxist-leniniste, materialist-dialectice. Privit în perspectiva acestor cuvinte ale secretaru-

lui general al Partidului nostru, orizontul de cultură al omului nou nu poate fi decît unul revoluționar, orizontul celui veșnic însetat de cunoaștere și acțiune.

Am văzut în acest Salon oameni de toate vîrstele, dar mai ales tineri, mulți tineri, trecînd de la un stand la altul, emoționați în fața cărților care te cheamă, care te rețin. Tineri a căror profesie n-o poți nicidecum întui și pe care o afli numai dacă întrebi – unul e muncitor, altul profesor, unul e inginer, altul arhitect, unul e elev, altul e student, unul e tehnician, altul medic, unul lucrează pe un șantier, altul într-un laborator sau la un serviciu de contabilitate. Și m-am gîndit, discutînd cu cîțiva dintre ei, că tuturor acestor tineri, oricare ar fi specialitatea lor, vremea noastră le oferă admirabile posibilități de a-și îmbogăți orizontul politic, științific și cultural.

Așadar, un Salon național al cărții cu șiruri nesfîrșite de vizitatori. Organizatorii ne pun la dispoziție o statistică dintre cele mai expresive privind destinul cărții în ultimii cinci ani: între 1971 și 1975 editurile noastre au publicat peste 18 500 de titluri într-un tiraj de 336 de milioane de exemplare! Numai în anul trecut s-au tipărit 3 586 de titluri cu un tiraj de peste 67 de milioane de exemplare! Ultimele cifre sînt evident semnificative dacă ne gîndim că în anul 1938 au apărut 2 300 de lucrări cu un tiraj total de 3 879 000 de exemplare!

În statistică se subliniază că un moment de seamă în activitatea editorială l-a constituit analiza și aplicarea concluziilor ce s-au desprins din studierea documentelor Plenarei C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971, a expunerii ținute cu acest prilej de tovarășul Nicolae Ceaușescu, moment ce a reînnoit răspunderea față de educația politico-educativă a maselor largi de oameni ai muncii și a pus într-o lumină și mai deplină responsabilitatea artistului față de creația și misiunea sa nobilă și înnobilitoare. Bilanțul pe care îl face în preajma Congresului educației politice și culturale socialiste acest Salon (privind, desigur, numai producția de carte) este într-un totu edificator pentru atașamentul scriitorilor față de politica partidului. S-a dovedit, astfel, încă o dată că, prin tot ce are

valoros și semnificativ, arta românească a fost și este o expresie vitală a năzuințelor poporului, că tezaurul talentelor este inepuizabil, că scriitorii sînt, cum spunea Coșbuc, „suflet din sufletul neamului”, suflet din sufletul acestei țări, suflet din sufletul timpului prezent și al viitorului comunist. Astfel fiind, scriitorul, creatorul de artă, filosoful, într-un cuvînt, educatorul se va plasa mereu pe sine însuși între oameni, între activiștii progresului social, între coordonatele eticii lor, între coordonatele viziunii și concepției lor despre lume, ale atitudinii lor față de realitățile sociale, politice și economice. Cum s-a văzut, este în această ipostază vrednică imagine și menirea din totdeauna – iar azi mai mult decît oricînd – a scriitorului român.

INCA din prima zi a deschiderii Salonului național al cărții vizitarea standurilor a fost însoțită, într-un chip fericit, de cîteva acțiuni care au trezit un larg interes. Îndeosebi întîlnirile poezilor și prozatorilor cu cititorii. Ele merita atenție tocmai pentru că au făcut încă o dată să se vadă de cîtă popularitate se bucură acele opere ancorate în viața imediată, în problemele majore care agită existența contemporanilor. De aceea și întrebările care s-au pus la unele dintre aceste întîlniri, desfășurate chiar sub forma unor colocvii, au fost deschise și sincere, vizînd direcțiile tematice spre care a gravitat întotdeauna arta de valoare, mai ales în etape atât de importante pentru istoria României cum este aceea pe care o străbatem. Se verifică astfel adevărul înalt promovat de partidul nostru, de secretarul său general, potrivit căruia succesul literaturii, al poeziei, al prozei este dat de talentul cu care pătrunzi în esența vieții, de legătura trainică ce se stabilește între creație și realitate, între artist și public.

Această mare expoziție este parcă imaginea unei singure cărți, cartea frumoasă și necesară, hrana spirituală de fiecare zi, căutată și îndrăgită pretutindeni pe cuprinsul țării.

Vasile Băran

Personalități
ale vieții
politice și
culturale
internationale
despre politica
internă și
externă a
României
Socialiste

ROMÂNIA

Stan Newens,
om politic și publicist englez :

■ **STRINGIND** în acest volum operele lui Nicolae Ceaușescu am urmărit ca obiectiv principal să reflectez punctele sale de vedere care au o mare importanță și față de care se manifestă un puternic interes... Dacă și alții vor accepta poziții asemănătoare, vom putea asista la schimbări radicale în relațiile internaționale. Ceea poate fi deschisă printr-o apropiere între țările din Est și cele din Vest, care ar crea bazele păcii și securității. De aceea, este necesar ca ideile lui Ceaușescu să fie mai bine cunoscute de publicul de limbă engleză. Ele se impun atenției tuturor celor care manifestă interes față de problemele păcii, care caută să găsească calea spre o viață mai bună în întreaga lume...

(Din Prefața volumului Nicolae Ceaușescu — Omul, ideile sale, înfăptuirile pe calea socialismului, apărut la Editura „The Russell Press LTD”, Londra)

Prof. Julio Castro Franco,
președintele Asociației de prietenie Peru-România :

■ **STAN NEWENS**, profesor și prestigioasă personalitate politică și culturală din Anglia, l-a denumit pe Ceaușescu ca unul dintre cei mai profunzi și mai reprezentativi oameni politici ai timpului nostru. Nimic mai adevărat, dacă avem în vedere înalta linie pe care Ceaușescu a imprimat-o politicii externe a României, care, pornind de la realism politic, se dezvoltă pe baza principiilor de egalitate, de deplină și absolută stăpânire a suveranității sale în toate domeniile, respectând independența și dreptul celorlalte țări și făcând să fie respectate drepturile ei proprii. Dar este imposibil să nu consemnăm aici strălucitele eforturi ale președintelui român pentru normalizarea relațiilor dintre partidele comuniste și muncitorești, pornind de la premisa că ceea ce unește aceste partide constituie elementul fundamental, care trebuie să prevaleze asupra oricăror dispute și deosebiri de opinii.

Citind acest volum al lui Ceaușescu înțelegem mai clar că Republica Socialistă România reprezintă o operă umană care, printr-o dezvoltare dialectică, s-a transformat în ceea ce este astăzi : una din cele mai semnificative victorii social-politice contemporane, plină de prestigiu și farmec, unde valoarea supremă este munca și creația conștientă. Aceasta este România socialistă, aceasta este România, frumoasa soră a Perului, aceasta este România lui Ceaușescu. Și dacă îi întrebăm pe români cum au creat această Românie socialistă, ei vor răspunde în mod sigur astfel : obținând într-o oră de muncă două ore de rezultate sub îndrumarea lui Ceaușescu.

Și acest lucru este adevărat !

Prof. univ. Carlo Salinari :

■ O ȚARĂ rămasă în urmă s-a transformat, datorită muncii eroice și pline de sacrificiu a clasei muncitoare, datorită politicii pe deplin juste a Partidului Comunist, într-o țară modernă și dezvoltată, influentă și respectată pe scena internațională, care a rezolvat problemele fundamentale ale societății, ducând înainte construirea socialismului și punând bazele societății comuniste.

...Nicolae Ceaușescu arată că în prezent sînt necesare cooperarea internațională, dezvoltarea neîngrădită a comerțului între state, liberul acces în condiții de egalitate la sursele de materii prime și la tehnologiile cele mai avansate. Principala condiție a unei vieți internaționale, a unui ordin economic bazate pe colaborarea reciproc avantajoasă a tuturor țărilor o constituie renunțarea la politica imperialistă.

Sub conducerea lui Ceaușescu, România se găsește cu consecvență în avangarda acțiunilor vizînd promovarea pe aceste baze a unei noi ordini internaționale.

(Din Prefața volumului Nicolae Ceaușescu — Scrieri alese, apărut la Edizioni Calendario del Popolo, Milano, Italia, 1975)

Constantin Tsatsos,
președintele Republicii Elene :

■ **IN CONSTRUCȚIA** pașnică și democratică a lumii, domnul Ceaușescu nu vede națiunile confundîndu-se și pierzîndu-și fizionomia lor istorică pentru a constitui o masă nediferențiată. Dimpotrivă, promovează și subliniază elementul național, tocmai pe baza căruia fundamentează construcția democratică a lumii. Președintele Ceaușescu nu scapă nici prilejul de a sublinia dreptul fiecărui popor de a-și apăra independența și suveranitatea și de a exploata pentru el însuși bogățiile sale naționale pe care nimeni altcineva nu este îndreptățit să le exploateze.

...Încă și mai puternic apare ideea autonomiei naționale în concepția lui Ceaușescu, în sensul că fiecare popor are dreptul de a-și alege și stabili modul în care își va organiza viața politică socială. Fiecare poate dori o formă sau alta de viață social-politică, dar nimeni nu are dreptul să încerce, direct sau indirect, să impună alte națiuni prefețele sale. Aici se oprește dreptul unei țări de a aprecia sau influența într-un fel concepțiile unui alt popor. Adevărul va rezulta de la sine din însăși evoluția istorică și din însăși conștiința politică etică a fiecărui popor.

(Din Prefața volumului Nicolae Ceaușescu : Pace și colaborare în Balcani și în lumea întreagă, apărut în Grecia)

Acad. Sava Ganovski :
(R. P. Bulgaria)

■ **DE SUCESELE** poporului frate român, noi, frații lui bulgari, ne bucurăm din inimă. Prietenia și colaborarea noastră au o istorie bogată. Jaloanele lor de bază se exprimă în sprijinul pe care l-au găsit revoluționarii bulgari din secolul trecut pe pămîntul românesc, în participarea poporului român la eliberarea noastră de sub jugul otoman, la stabilirea unor strînse legături revoluționare între Partidul Comunist Bulgar și Partidul Comunist Român în lupta împotriva fascismului, la într-ajutorarea reciprocă, frățască, calitativ nouă, în construirea socialismului.

Astăzi, colaborarea noastră economică, politică și culturală se întemeiază pe principiile neclintite ale marxism-leninismului, în numele telurilor și sarcinilor comune — edificarea socialismului și comunismului, a prieteniei socialiste și colaborării dintre țările și popoarele noastre, a păcii.

Konstantin Fedin,
președintele Uniunii scriitorilor sovietici :

■ **ROMÂNIA**, țară care într-un timp atît de scurt m-a făcut să mă îndrăgostesc de ea, să mă pasioneze viața ei... Nu pot să nu-mi amintesc de zilele minunate pe care le-am petrecut în această țară atît de plină de poezie. Dar nu e vorba numai de peisajele de neuitat pe care le-am admirat. Frumusețea țării s-a identificat pentru mine cu soarta poporului, care, după grele încercări istorice, s-a ridicat la o viață nouă, care făurește o cultură nouă. Ce frumos mi-a apărut atunci poporul român în toată energia și vigoarea lui, cu încrederea lui nemărginită în viitor ! Am vizitat universități și institute de învățămînt superior, am fost în mijlocul muncitorilor, am văzut femei și bărbați sorbind cu neîncredere cunoștințele, pătrunzînd tainele științei, artei și literaturii. Poporul român este satelit să obțină noi succese.

Goichi Kusano,
publicist japonez :

■ **ROMÂNIA** socialistă a realizat progrese remarcabile în toate domeniile de activitate și înregistrează unul dintre cele mai înalte ritmuri din lume în dezvoltarea industriei sale. De toate aceste transformări spectaculoase este legat indisolubil numele președintelui Ceaușescu. Investit cu cele mai înalte funcții în partid și în stat, Nicolae Ceaușescu are posibilitatea de a-și pune în valoare puternica sa personalitate, slujindu-și cu pasiune și devotament Patria. Popularitatea de care se bucură atît în țară cît și în străinătate este o recunoaștere a meritelor sale excepționale, a inteligenței și energiei creatoare pe care le dedică poporului său, idealurilor nobile ale progresului și păcii.

(Din Prefața volumului Nicolae Ceaușescu : România, o politică de pace și cooperare, Editura Kobunsha, Tokyo)

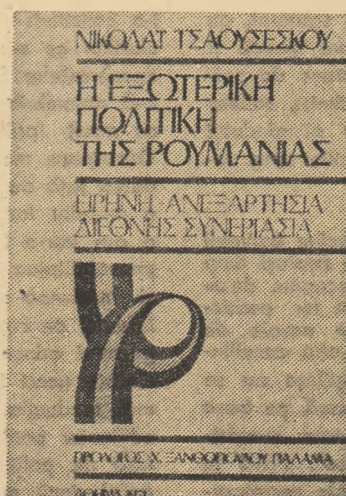
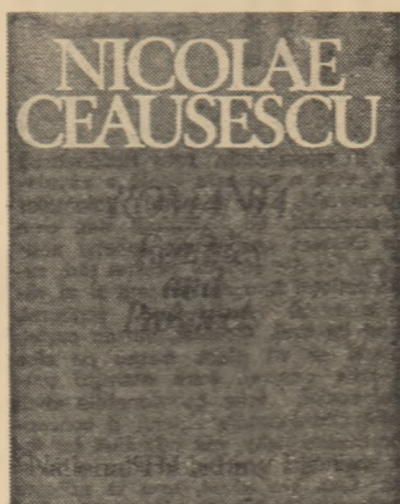
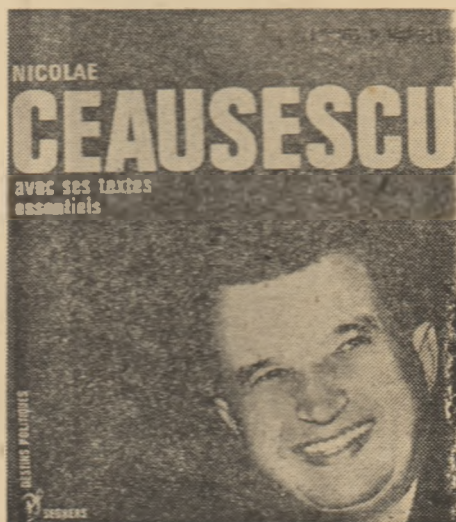
Favzi Sirinli,
publicist turc :

■ **CEAUȘESCU** este unul dintre oamenii politici ai lumii despre care se vorbește foarte mult. Activitatea politică a lui Nicolae Ceaușescu urmărește construirea unei Români noi, puternice din punct de vedere economic, care să trăiască pe baza principiilor pașnice cu toate țările lumii, indiferent de regimul lor politic, fără amestecul în treburile interne ale altor state.

(Din volumul România și Ceaușescu, apărut la Editura „Cagaloglu”, Istanbul)

Dikram Tosbath,
ziarist libanez :

■ **PE PLAN** extern Nicolae Ceaușescu, care crede în deschidere și dialog, este un partizan convins al cooperării internaționale — singura care poate asigura pacea și conștinți înțelegerea în lume — nu a încetat o clipă să militeze cu fermitate și să ia măsurile cele mai îndrăznețe în folosul înțelegerii dintre popoare; în acest sens, el acționează cu eficacitate, contribuie la afirmarea țărilor lumii a treia, a țărilor în curs de dezvoltare, pentru ca ele să-și unească eforturile și să-și facă cunoscută prezența la scară mondială. Tocmai filosofia aceasta l-a condus la o apropiere sinceră, curajoasă, reală de lumea arabă de la Mashrek și Maghreb și la o apreciere a acestei lumi

SOCIALISTĂ ÎN LUME

potrivit valorii și dimensiunii ei, pledind în toate împrejurările în favoarea lumii arabe, în sprijinul înscrierii acesteia într-o nouă ordine economică și politică internațională, ordine care să situeze în fruntea programului său lichidarea marelui decalaj dintre națiunile favorizate și cele defavorizate, pe baza respectului și avantajului reciproc.

(Din volumul *Lumea arabă de la Mashrek la Maghreb* văzută de președintele Nicolae Ceaușescu, apărut la Editura „La soir”, Beirut)

Michel P. Hamelet,
publicist francez :

■ **INTRUCHIPIND** dintotdeauna un militant, șeful statului român a rămas un om de omenie. Destinul lui de luptător și-a consacrat întreaga viață binele și libertatea poporului său constituie un tulburător model de probitate și simplitate. Orice întâlnire cu el devine un moment de neuitat pentru totdeauna prin libertatea de spirit și independența care îl guvernează.

Prezentarea biografiei președintelui Nicolae Ceaușescu, documentele fotografice, textele alese din opera sa constituie, fără îndoială, un răspuns bogat tuturor celor ce se interesează de progresele României contemporane, de rolul pe care îl are în fruntea ei președintele Nicolae Ceaușescu, considerat astăzi unul dintre cei mai remarcabili șefi de state ai epocii noastre.

(Din volumul *Nicolae Ceaușescu și textele sale esențiale*, apărut la Editura „Seghers”, Paris)

Prof. univ.
Waldemar Besson :

■ **DESIGUR**, Ceaușescu a resimțit din cea mai fragedă tinerețe legătura cu patria sa pe care o iubește ca pe o faptă politică esențială. El s-a legat la fel de strâns și de programul comunist, căruia i-a rămas credincios pentru că el vedea posibilitatea eliberării poporului român din starea de inopiere politică și economică numai printr-o largă prefacere socială a patriei sale. Un bărbat de stat care se află în prima linie a politicii mondiale. Acest lucru merită tot respectul.

(Din Prefața volumului *Nicolae Ceaușescu, România pe drumul socialismului*, apărut la Editura „Rombach”, R.F. Germania)

Prof. univ.
Guillermo Nolasco Juarez :

■ **PE SCENA** politică și socială s-a profilat o figură remarcabilă. Remarcabilă prin acțiunile sale și prin succesul acestor acțiuni. Succesul în acest caz este consecința firească a transformării intereselor celor mai profunde ale comunității în propria sa cauză. Cînd se întâmplă acest lucru, poporul vede în conducător brațul și vocea sa. Așa este cazul lui Nicolae Ceaușescu, care, de mai mulți ani, confirmă aceste principii prin acțiunile și gândurile sale.

Politica internă și externă românească a făcut să crească un mugur de speranță în spiritul întristat al omului și o adiere de pace între state ; creatorul acestei politici a devenit o figură populară în lumea internațională, semănînd peste tot prestigiul poporului său.

(Din Prefața volumului *Nicolae Ceaușescu — Filosofia de pace a unei societăți contemporane*, apărut la Editura „Juarez”, Argentina)

1 MAI 1976

Prof. univ.
Dimce Belovski :

■ **SECRETARUL GENERAL** al Partidului Comunist Român a imprimat o nouă concepție despre procesul de conducere a vieții sociale. Vizitele de lucru, deplasările pe teren, acolo unde se hotărăște soarta marilor realizări, consfăturile la fața locului cu factorii incluși direct în acest proces au devenit o practică obișnuită, care, prin eficiența și operativitatea sa, dă rezultate excepționale.

Nicolae Ceaușescu a devenit cunoscut ca unul dintre exponenții și apărătorii pasionați ai dreptului fiecărui popor de a-și hotări singur viitorul, ca unul dintre luptătorii activi împotriva politicii imperialiste de dominație și dictat, pentru democratizarea relațiilor internaționale...

În cursul frecventelor întâlniri cu conducătorii ai partidelor frățești, secretarul general al P.C.R. a militat, prin poziția sa fermă, în favoarea dezvoltării relațiilor de solidaritate în cadrul mișcării comuniste internaționale pe baza principiilor autonomiei fiecărui partid, a făuririi independente a liniei politicii interne și externe, a neamestecului în treburile interne, în spiritul respectului reciproc, premisa necesară pentru o nouă legătură trainică a mișcării comuniste internaționale.

(Din Prefața volumului *Nicolae Ceaușescu — Scrieri alese*, apărut la Belgrad)

Heinz Siegert,
publicist austriac :

■ **ÎN ULTIMUL** timp lumea se interesează tot mai mult de personalitatea conducătorului României, Nicolae Ceaușescu. Fără îndoială, el este astăzi, unul dintre factorii politici de primă mărime ai vieții internaționale. Cartea de față împletește, așa cum este și în realitate, biografia președintelui Ceaușescu cu istoria României din ultimele patru decenii, cu existența Partidului Comunist Român, iar istoria de astăzi a României nu poate fi desprinsă de destinul de două ori milenar al poporului român, marcat în mod fundamental, de-a lungul timpului, de luptele pentru independență, pentru afirmarea ființei naționale.

(Din volumul biografic *Nicolae Ceaușescu. Știința conducerii pentru o Românie modernă*, apărut la Editura „Bertelsmann”, R.F. Germania)

Salah Abu Zeid,

ministru iordanian
al culturii și informațiilor :

■ **PREȘEDINTELE** Ceaușescu este o eminentă personalitate a lumii contemporane și noi, iordanienii, avem pentru Excelența Sa o stimă deosebită, prețuind înțelepciunea sa politică, activitatea sa neobosită pe plan internațional.

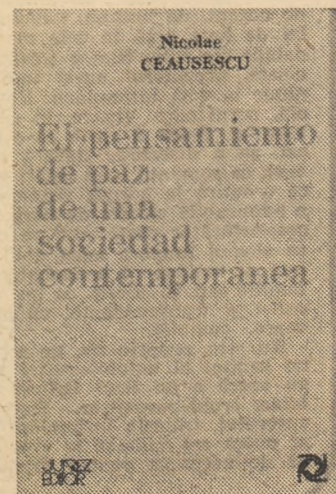
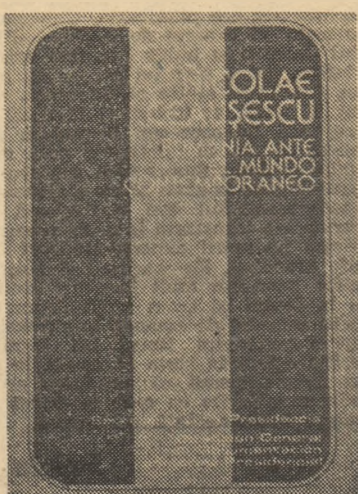
Giancarlo
Elia Valori,

secretar general al Institutului italian
pentru relații internaționale :

■ **OAMENI** ca președintele Ceaușescu și-au consacrat cei mai frumoși ani și energia vieții unui ideal plin de semnificații : poporul român este astăzi artizanul propriului său destin, responsabil pentru propriile opțiuni politice pe care le duce înainte cu fermitate... Un mare merit al președintelui Ceaușescu, mai bine zis al omului Ceaușescu, este acela de a avea în permanență prezente în minte cele mai mari și importante probleme ale vieții internaționale și de a le vedea așa cum sînt, strîns legate între ele prin raporturi inalterabile.

Realitățile României socialiste ne oferă un exemplu viu, care găsește cea mai semnificativă expresie în chiar persoana președintelui Ceaușescu, a omului care a făcut din propria lui viață viața poporului, care a făcut din interesele națiunii propriile sale interese, gata să-i interpreteze speranțele, să-i sugereze liniile directoare fundamentale de comportare pentru a se putea găsi în întregime împreună cu naționalitățile conlocuitoare, gata să culeagă roadele eforturilor depuse în cei treizeci de ani de edificare a propriei economii.

Grupaj realizat de
Nicolae Nicoară

„Giornata del latino”

● În ziua de 22 aprilie, la Campidoglio, în sala Horatiilor și Curiaților din Palazzo dei Conservatori, primarul Romei, Clezio Darida, și președintele Institutului de studii romane, prof. Romanelli, au inaugurat „Ziua latinei”, în cursul căreia au fost atribuite premiile celui de al XXVII-lea Certamen Capitolinum.

Prof. Ettore Paratore, de la Universitatea din Roma, a dezvoltat conferința asupra răspândirii și dezvoltării limbii latine în lume, după 476 (data năruirii Imperiului roman de Apus), pe de o parte

prin dănuirea limbii latine, odată cu civilizația și cultura romană difuzate în anii de expansiune ai vechiului imperiu, pe de alta, prin literatura patristică, iar în Răsărit prin Imperiul lui Justinian, unul din cei mai remarcabili împărați bizantini, celebru prin marea lui activitate de construcție culturală și legislativă.

În cadrul colocviului din zilele următoare, — colocviu ținut în limba latină — din partea universitarilor români a participat prof. N.I. Barbu.

O nouă „Doamnă cu camelii”

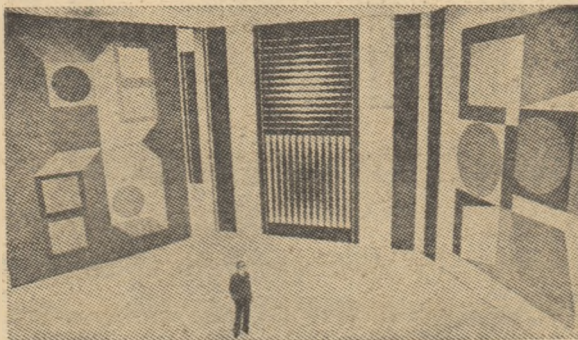
● Jean Claude Brialy, care în ultimul timp manifestă un interes deosebit pentru regie. Își propune să aducă pe ecran o versiune nouă a **Doamnei cu camelii**. De data aceasta eroina, Isabelle Adjani, va avea chiar vîrsta personajului din povestire. Brialy nu se va inspira însă din romanul lui Alexandre Dumas fiul, ci din viața femeii pe care Dumas a iubit-o și a descris-o în romanele sale: Marie Duplessis.

A retrăi „Guernica”

● Prezentă la premiera newyorkeză a filmului **Guernica**, actrița italiană Mariangela Melato (în imagine), interpreta unui personaj feminin modelat după eroina comunistă supranumită La Passionaria, a declarat ziaristilor că, pentru ea, a juca în acest film despre pașnicul orașel basc bombardat de aviația hitleristă în timpul războiului civil din Spania, a însemnat o retrăire intensă a sentimentelor de sfîșietoare nedreptate și de revoltă tragică pe care le comunică Picasso în celebra pictură care a inspirat recenta producție cinematografică.

Utopia lui Vasarely

● De ce au străzile unor metropole un aspect atât de cenușiu? Cum se explică monotonia cromatică a multor fațade? Ce influență exercită mediul ambiant asupra locuitorilor unor cartiere? Răspunzînd la aceste întrebări, renumitul pictor Victor Vasarely propune implicit căile unei renovări arhitecturale. Domiciliat în Franța, la Aix-en-Provence, într-un peisaj pe care l-a imortalizat Paul Cézanne, Vasarely are aici prilejul să înalțe catedrala unei noi urbanistici.

Lucrările sale de grafică și pictură sînt prezentate în marile muzee. Iar în ultimul deceniu, Vasarely s-a consacrat construcțiilor edilitare. El a ridicat noile ansambluri arhitectonice ale Universităților din Paris, Caracas și Ierusalim, lui îi aparține macheta clădirii Televiziunii franceze. Fiindcă municipalitatea din

Aix-en-Provence l-a pus la dispoziție un teren de probă, Vasarely a decis să alcătuiască aici Catedrala Utopiei sale. Nimic nu pare să împiedice deocamdată concretizarea ei. Culoarele vesele și senine, liniile geometrice armonioase, ținuta zveltă a imobilelor sînt menite să alunge platitudinea edilitară. Nu un cartier privilegiat, pentru elite, nu o nouă Brasília, oraș minune, vrea să plămădească inovatorul, ci o urbe pentru cei mulți, rezervată tuturor straturilor societății. În acest spirit democratic înțelege să lucreze. Afirmăția sinceră și programatică e cuprinsă într-un interviu recent acordat revistei „Welt am Sonntag”. Proiectele sale sînt urmărite cu atenție, ca o încercare din care arhitectura de pretutindeni poate trage foloase.

În imagine: Vasarely în mediul creat de el.

Elvira Popescu pe ecran

● După 15 ani de absență, Elvira Popescu va reapărea pe ecran în filmul **Viața în față**, inspirat după romanul cu același titlu, incunurat cu Premiul Goncourt pe anul 1975. Filmul va fi realizat de Claude Berri.

Premiu

● Premiul Shakespeare, acordat de orașul Hamburg, a revenit în acest an lui Philip Larkin, poet considerat în Anglia cel mai reprezentativ pentru generația sa. Antecesorii laureați au fost, printre alții, Graham Greene, Peter Hall, Roy Pascal, Harold Pinter, Peter Brook și John Pritchard.

Miraj

● După multe pertracări, regizorul englez John Schlesinger turnează acum pentru „Paramount” un film despre iluziile pierdute ale Hollywood-ului din anii '20 prins în dans frenetic în jurul vițelului de aur. În rolul principal, actrița Karen Black (în imagine) pe care publicul nostru o cunoaște din rolul secundar excelent realizat în **Marele Gatsby**.

Tineri poeți spanioli

● Sub acest titlu a apărut la Editura Einaudi o antologie cuprinzînd versuri ale unor tineri poeți spanioli. Selecția aparține criticului José Maria Castellet, iar traducerea Rosei Rossi. Realizatorii și-au propus un florilegiu liric din creația unor autori spanioli în curs de afirmare.

Lazarillo del Tormes dramatizat

● Cunoscutul roman picaresc **Lazarillo del Tormes**, scris în 1554 de Mendoza, a constituit obiectul unei reușite dramatizări realizate de regizorul Thierry Bosc, împreună cu dramaturgul J. P. Sarrazac, adaptare intitulată **Lazarillo lui aussi révolté d'Eldorado**. În rolul eroului picaresc apare actorul Olivier Perrier. Spectacolul se joacă la teatrul Palace din Paris.

Un moralist

● Elias Canetti a scris: „Se pare că oamenii au un simțămînt de culpă mai mult după cutremure decît în urma războaielor pe care ei singuri le urzesc.” O altă cugetare: „Pe indivizi să-i judeci după măsura în care acceptă istoria ori se rusinează de ea”. Aceste pilde de înțelepciune se găsesc în volumul **Provincia oamenilor** (însemnări 1942-1972), apărut recent în colecția de buzunar a Editurii Fischer. Este o selecție a cunoscutului autor al romanului **Orbirea** (tradus și în românește), selecție din aforismele, meditațiile, confesiunile pe care el le-a scris în decurs de trei decenii, operă a unui moralist.

Bergman tipărit

● Noul serial T.V. al regizorului suedez Ingmar Bergman, **Un profil după celălalt**, pe care studiourile din New York îl difuzează intens și pe rețeaua cinematografică, va apărea, în formă de scenariu literar, la sfîrșitul lunii aprilie în Editura Hoffmann și Campe.

Premiul Montaigne

● Fundația internațională a universităților din Tübingen și „Von Stein” din Hamburg a decernat Premiul Montaigne profesorului spaniol Pedro Lain Entralgo. Creat în anul 1966, acest premiu este menit să consacre contribuții europene de valoare în domeniul limbilor romane.

„În pulberea stelelor”

● S-au turnat de curînd ultimele secvențe la filmul cu caracter satiric **În pulberea stelelor** (R.D.G.) Premiera e prevăzută pentru vara acestui an. Pe cînd se consumau pe peliculă, la Babelsberg, uimitoarele peripeții, un desenator, Gerhard Vontra, a surprins pe caietul său cîteva profiluri și momente din călătoria cosmică în galaxie, pe planeta TEM/4. Revista „Film-spiegel” din R.D.G. reproduce aceste schițe. În fruntea listei se află actrița româncă Silvia Popovici (în imagine), care joacă rolul unui medic de bord. În același număr din revistă, la rubrica „micul lexicon cinematografic”, este prezentat actorul Mircea Albulescu.

Studii despre Büchner

● Lui Georg Büchner i s-au consacrat recent în R.F. Germania două cărți de analiză care dezvăluie geneza operei sale și actualitatea semnificațiilor ei. Ceea ce apare edificat este accentul pus pe studierea lui Büchner ca „Homo politicus”, spiritul vizionar și revoluționar din **Leonce și Lena**, **Moartea lui Danton** și **Woyzeck**, fiind receptat cu precădere de generațiile tinere.

Vieți ilustre

● La Hollywood, tendința de a transpune pe ecran viața unor personalități celebre ale secolului ia forme din ce în ce mai accentuate. Astfel, Maximilian Schell va juca în rolul protagonistului în filmul **Schweitzer**, încercînd să dezvăluie resorturile faimei celui care, ca savant, umanist, muzician și doctor, a însemnat o pildă a apostolatului în condițiile erei moderne.

AM CITIT DESPRE...

Citrine ca alter-ego al lui Bellow

● **LUMILE COEXISTENTE** în **Darul lui Humboldt** nu au comun între ele decît punctul de intersecție — spiritul scriitorului. Prin toate — prin lumea literară, cu paradoxurile, dramele și comediile ei bufe, prin lumea interlopă, guvernată de legi de fier, adevărat stat în stat, între femeile vieții lui (ingeri păzitori sau ingeri vicleni, dar, în orice caz, permanente surse de surprize), prin celelalte universuri străbătute — el trece obsedat de o singură idee: este oare posibilă supraviețuirea mea? În raport cu această preocupare dominantă, atât de sîcitoare încît revine explicit în fiecare pagină, aproape în fiecare frază, celelalte teme rămîn în umbră. Este doar o chestiune de accent, de lumină, tabloul fiind desenat în linii la fel de nete pînă în cele mai neînsemnate și ascunse detalii ale sale. Nici o trăsătură nu este difuză, nefinisată, prozatorul nu-și îngăduie neglijențe, nu lasă nimic la voia întâmplării. Rezultatul: o povestire amplă, curgătoare, vivace, în care fiecare amănunt pare esențial. Poate fi citită ca o frescă a orașului Chicago azi, ca o disertație despre plictiseală cu exemple în text, ca romanul unei iubiri ratate prin desincronizare, ca o satiră la adresa sistemului judiciar american, ca o admirabilă galerie de portrete, ca un bilanț de viață nesatisfăcător destăinuit pe canapeaua psihanalistului, ca elogiul funebru adus unui mare poet dispărut înainte de vreme, ca o dezbatere pe tema legăturilor de familie sau, în sfîrșit, ca o eseu despre viață, moarte, suflet și transcendență, cu alte cuvinte ca un roman mare, complet.

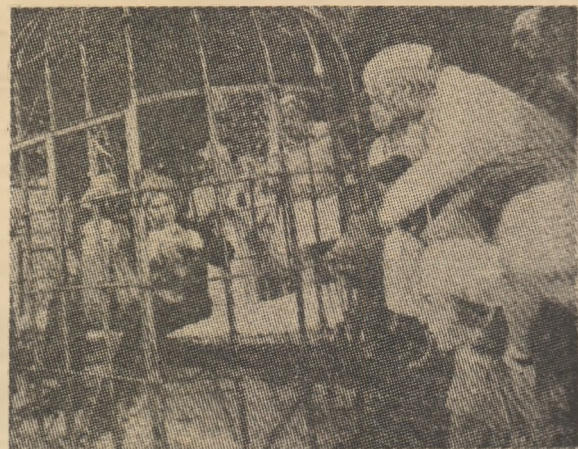
Nu este, propriu-zis, un roman autobiografic, ci încă un capitol al autobiografiei spirituale pe care întregă opera a lui Saul Bellow o constituie. Charles Citrine, eroul-povestitor, frate geamăn de suflet al autorului, trăiește întâmplări pe care acesta din urmă ar putea cel mult să le viseze, dar care sînt deopotrivă de necesare pentru înțelegerea mentalității fiecă-

ruia dintre ei. Zbătîndu-se să-și asigure dragostea Renatei, luptîndu-se să salveze posesiunile materiale, încercînd să nu se lase dominat de genialul și zănatul său prieten Von Humboldt Fleisher, străduindu-se să scape de sub tutela gangsterului Cantabile, numai pentru a constata că aceste eforturi nu conduc nicăieri, Charles Citrine trăiește toate ipostazele unei existențe pline de întâmplări care absorb și copleșesc, fără a fi, totuși, relevante. Bellow folosește avatarurile concrete și complexe ale eroului său pentru a-și argumenta nevoia de „altceva”. E însetat de viață, năzuiește la supraviețuire deși — și pentru că — viața, așa cum este, îl plictisește de moarte.

Pentru a scăpa de plictiseală, în care vede o formă pernicioasă de letargie a sufletului, meditează asupra ei, îi caută parametrii raționali, o folosește ca imbold al creației: „Aș putea să admit — afirmă Citrine — că m-am întors la Chicago cu intenția secretă de a scrie o carte semnificativă. Letargia mea e legată de acest proiect: mi-a venit ideea să fac ceva cu războiul cronic dintre somn și trezie care bîntuie natura umană. Subiectul ales de mine în ultimii ani ai Administrației Eisenhower era plictiseala. Chicago era locul ideal pentru a-mi scrie eseu de bază — «Plictiseala». În necizelatul Chicago se putea examina spiritul uman sub industrialism. Dacă s-ar ivi cineva cu o nouă viziune despre Credință, Iubire și Speranță, ar dori să înțeleagă cui le oferă, ar trebui să înțeleagă tipul de suferință profundă pe care noi îl numim plictiseală. Urma să încerc să fac cu plictiseala ceea ce Malthus și Adam Smith și John Stuart Mill sau Durkheim au făcut cu populația, cu bogăția și cu diviziunea muncii. Istoria și temperamentul îmi conferiseră o poziție specială și urma s-o transform într-un avantaj. Nu degeaba îi citisem pe marii experți moderni în materie de plictiseală, Stendhal, Kierkegaard și Baudelaire. În decursul anilor lucrasem mult la acest eseu. Dificultatea consta în faptul că eram turtit de material, așa cum este turtit minerul de emanațiile gazoase.”

După apariția romanului **Darul lui Humboldt**, un pretențios critic american scria că acum, la 60 de ani, Saul Bellow demonstrează că va putea scrie cîndva o carte fundamentală. De ce n-ar fi **Darul lui Humboldt** acea carte fundamentală, nu înțeleg.

Felicia Antip

Premieră varșoviană

● La Teatrul Național din Varșovia reputează un mare succes un spectacol cu piesa **Ploșnița** de Maiakovski. În rolul lui Prispikin apare excelentul actor polonez Tadeusz Lomnicki. Regia aparține lui Konrad Swinarski. Acest finăr om de teatru, considerat un mare talent,

a murit la sfîrșitul lui august trecut, într-o catastrofă aeriană. Spectacolul cu **Ploșnița**, rămas nefinisat, a fost reluat și dus pînă la capăt de colaboratorii apropiați ai regretatului regizor. În imagine: scenă din spectacol, cu Tadeusz Lomnicki.

Film despre Allende

● Istoria Republicii Chile între 4 septembrie 1971 și 11 septembrie 1973, data alegerii ca președinte a lui Salvador Allende și data înălțurării sale brutale de la putere, este tema filmului realizat de documentaristul cehoslovac Chris Marand Mandelart. O privire lucidă asupra revoluției chilene.

Biografii misterioase

● La mai puțin de o săptămână de la moartea lui Howard Hughes, două firme cinematografice își și anunțaseră intenția de a transpune pe peliculă viața misterioasă a miliardarului american. Unul din aceste filme ar urma să se bazeze pe cartea lui Clifford Irving care, încă de la apariție, în timpul vieții lui Hughes, a fost considerată o falsă biografie a acestuia.

O expoziție rurală Zavattini

● Cu ani în urmă, Cesare Zavattini făcea o experiență interesantă: într-un sat de 2.900 suflete, alcătuit în majoritate din cooperatori agricoli (Sant'Alberto — lângă Ravenna), pornea o anchetă cu scopul de a reconstitui trecutul locului, „de a scrie o carte cu o mie de miini”. Cartea a fost scrisă, iar astăzi — în absența maestrului, internat într-o clinică din Roma — locuitorii din Sant'Alberto au organizat într-un palat de acum 400 de ani, salvat tot de ei de la demolare, o expoziție de pictură. Pictorul: multilateralul Zavattini, pe care cronicarii îl găsesc la fel de interesant în această ipostază ca și în acelea de scriitor sau de scenarist.

După 64 de ani

● Reconstituirea a baletului „Preludiu la după-amiază” al lui Nijinski, așa cum îl dansa marele balerin în 1912, în vremurile de succes legendar ale Baletului rus, a avut loc la Opera din Paris. Sub îngrijirea Romolei Nijinska, văduva octogenară a dansatorului, pregătirea spectacolului a durat mai bine de trei ani.

Cannes — 1976

● Juriul viitorului festival de la Cannes (care se va desfășura între 13 și 28 mai) va fi prezidat de dramaturgul Tennessee Williams și va cuprinde, între alții, pe regizorii Costa Gavras și Kovács Andras, pe actrița britanică Charlotte Rampling și pe poetul libanez Georges Shehade.

Inaugurare

● Teatrul „Na Woli” este numele unei noi scene din Varșovia, centru cultural rezervat muncitorilor și celor care lucrează într-o zonă industrială a orașului. Director este Tadeusz Lomnicki, cunoscutul actor, totodată rector al Institutului de Teatr din Varșovia. Pieșa inaugurală a fost Prima zi de libertate a lui Kruczkowski.

Două jubilee

● Capitala Austriei, Viena, a sărbătorit de curând două jubilee: împlinirea a 200 de ani de activitate a Burg-Theater-ului (înființat în 1776) și omagierea actriței Rosa Albach-Retty, decana de vîrstă a actrițelor vieneze, care a împlinit 102 ani.

Premiul „Vladislav Ribnikar”

● Tradiționalul premiu pentru pictură acordat de ziarul „Politika” din Belgrad „Vladislav Ribnikar” a fost decernat anul acesta pictorițelor Bosiljka Kicevaci și Milica Stefanovici, cunoscute în special pentru picturile înfățișînd lumea copiilor și ilustrațiile făcute la cărțile pentru copii.

Adam Mickiewicz tradus în lituaniană

● Ilustrul poet polonez Adam Mickiewicz a fost tradus recent în lituaniană. Cele trei volume apărute la Vilnius în tălmăcirea făcută de W. Putinas-Mikolaitis și J. Marcinkia-vitchius cuprind, între altele, poemele lirice Grażyna și Conrad Wallenrod.

Robert Hayden

● Funcția de consultant pentru poezie al Bibliotecii Congresului din Washington se acordă pentru un an și reprezintă mai mult decît o consacrare. Pentru 1976—1977 a fost numit în această funcție poetul de culoare Robert Hayden. El își va prelua postul în septembrie, cînd expiră mandatul lui Stanley Kunitz. În vîrstă de

62 de ani, Robert Hayden este profesor de engleză la Universitatea Michigan și, din 1975, membru al Academiei poezilor americani. Cu privire la felul în care înțelege să-și exercite mandatul de consultant pentru poezie al Bibliotecii Congresului, Hayden a spus că intenționează să aducă poezii de diverse apartenențe filozofice, politice, etnice și religioase pentru a ține conferințe despre poezia americană, cu diferitele ei ramuri, astfel încît, în ansamblu, să se realizeze o imagine cuprinzătoare a tradițiilor și tendințelor.

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

„Aspecte din România”

● În Maroc, la Casa Blanca, s-a deschis în sala Uniunii marocane a muncii expoziția de fotografii a Institutului român pentru relații culturale cu străinătatea — Aspecte din România. În aceeași sală sînt expuse și douăzeci de lucrări ale pictorului A. Popovici.

„Bună seara, domnule Wilde”

● Cunoscuta piesă a lui Oscar Wilde — Ce înseamnă să fii onest — în adaptare comico-muzicală de Eugen Mirea, a fost prezentată pe scena teatrului din Pardubice (Cehoslovacia). Muzica aparține lui H. Málnica, iar traducerea versiunii românești Mariei Kavkova.

Jane cea Mare

● De la Eleanor Roosevelt pe micul ecran, la Gertrude, mama lui Hamlet, pe scenă, nici un rol nu o înspăimîntă pe multilaterală actriță americană Jane Alexander, care, la 36 de ani, este supranumită „cameleonul artei spectacolului”. Apare simultan în chip de contabilă într-un film recent prezentat în premieră și în rolul titular din Moștenitoarea lui Henry James, într-un teatru de pe Broadway, iar între timp joacă și în spectacolul pe care Noel Coward l-a montat la Washington cu Hohotele de azi.

Bicentelar Vasili Tropinin

● Presa sovietică de specialitate a omagiat recent împlinirea a 200 de ani de la nașterea marelui pictor rus Vasili Tropinin (1776—1857), autorul cunoscutului portret al lui Pușkin (1827) și al capodoperei realismului rus Brodeză, lucrare care i-a adus celebritatea și a determinat alegerea sa la Academie în 1824.

Rubens — 400

● Împlinirea a 400 de ani de la nașterea marelui pictor flamand Peter Paul Rubens (1577—1640) prilejuiește o serie de manifestări. Muzeul de Artă din Anvers va organiza cea mai mare expoziție de tablouri, schițe și desene ale artistului; Muzeul de Artă din Bruxelles va deschide expoziția „Sculptura în secolul lui Rubens”; Muzeul Britanic din Londra va expune schițe și desene ale lui Rubens; la Luvru se va deschide expoziția „Desene ale lui Rubens și ale școlii sale”, iar sălile de la „Grand Palais” vor găzdui o expoziție „Secolul lui Rubens în colecțiile muzeelor franceze”.

Distincție

● Lui Miroslav Krleža, Nestorul literaturii croate, în vîrstă de 82 de ani, i s-a decernat premiul internațional austriac, acordat în fiecare an unui scriitor european de seamă.

„Zilele filmului românesc”

● La San José (Costa Rica), sub auspiciile Ministerului Culturii și Cinematotecii naționale, în cadrul manifestării „Zilele filmului românesc” sînt prezentate, pe lângă mai multe scurt-metraje, și filmele: Dacii, Felix și Otilia și Drum în penumbra.

„Cununa Carpaților”

● Grupul folcloric „Cununa Carpaților” al Ansamblului artistic al U.T.C. întreprinde un turneu, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, în mai multe țări din Africa. Tinerii soli ai folclorului românesc vor evolua în Senegal, Ghana, Sierra Leone, Mauritania, Mali, Algeria și Guineea.

ATLAS

AUREL VLAICU

AUREL VLAICU aparține copilăriei mele. El este numele satului în care îmi petreceam vacanțele, un sat nostalgic, cu Mureșul (plin de vișe în care se prindeau pești mari) curgînd lin, cu un fel de liniște perfidă și amenințătoare pe marginea lui; un sat care nu se mai numea Bințiș, pentru că în el se născuse inginerul constructor de mașini de zburat, cel ce căzuse undeva, în Țara Românească, în frîngerea unui atît de simbolic zbor, ca un prim erou al războiului de reîntregire. Aurel Vlaicu aparține copilăriei mele așa cum carele cu paie trecînd prin fața porții îmi aparțin, paiele care — biet copil crescut la oraș — mi se păreau cele mai extraordinare jucării și furam din fiecare căruță cîteva fire pentru o absurdă și prețioasă colecție menită să-mi epoteze toamna colegii de școală. El este bustul așezat în fața unei case de țară (a treia sau a patra de la casa „noastră”), bustul a cărui inscripție o silabiseam vară de vară cu mereu mai multă ușurință, cu mereu mai puțină uimire, în văpînd-o în fiecare vară, din nou, pe de rost. El este Domnișoara Aurica, nepoata legendei, care traversa satul salutată de toată lumea, el este muzeul cu scrisori trimise de la școală, din Germania, scrisori de inginer obsedat de probleme tehnice și de fiu îngrijorat de traiul părinților, scrisori de dor, scrise într-o limbă țărănească și lipsită de ortografie, scrisori de intelectual învățat la școli de alte limbi, scriindu-și propria limbă cu o dragoste stingăce și înduioșătoare. Aurel Vlaicu este cîmpul larg dinspre Mureș unde coborau, din cînd în cînd, în semn de omagiu, aeroplane din care ieșeau tineri piloți cu ochelari și căști complicate pe care toți copiii satului îi înconjurau și-i purtau în triumf. El este duzii încărcăți de poame albe sau negre, livezile terminate cu sălcii inundate în fiecare primăvară, el este Tușa Turica și Unchiul David, sirul de țărani stînd la coadă la moară, fumînd, gara pierdută în cîmp și pîrînd numele unui om al cărui frate, a cărui soră, ai cărui prieteni veneau și cumpărau bilete de tren de acolo; el este emoția și graba cu care coboram din personalul oprit un minut, în timp ce conductorul, fără a mai sări pe peron, striga — Aurel Vlaicu!

Ana Blandiana

Din lirica cehoslovacă

Ján Simonovič Mari ochii tăi

Deodată easante inimile ni se surpă
ne mîngîiem atunci pieptul
dar te-nîtlnesc, e bine și-i un soare
cînd te-nîtlnesc și mai te-arăți
Ni se pietrifica respirația — aeru-n
alt vifor ca apele trecîndu-ne
și-i bine-acum te privesc
cum frumos te zbați de colo-colo
poala fustei foșnînd cu neastîmpăr
lată singele nostru — unde cum
moleșit și inevitabilele replici ca
tupilate umblind tu pareă
în noi lepădîndu-l-acuma el ne
De demult poate ți-ai pregătit
fermecat culcușul băut în stele
atît de intime totuși
picioarele ni se-ncurcă-n umbră
mari ochii tăi ți-i-nchizi sub
numai sub soare.

Ondrej Nagaj Atingeri

Strigătul din noi țîșnit
odată cu ecoul
îndepărtatelor zile stranii
Albit-au deasupra pîrului
— și leagănul din nuc
sub coajă copilăria curge
jos jos apă turbure
Strigătul din noi țîșnit
păcatul fiecărei zile
cînd fugim —
să fugi de lungile jocuri
Și totuși spre lumină
și totuși sub coasă
gîndacul viața fugînd
Strigătul din noi țîșnit
cînd uneori adine simt grînele
căldura molatecă a brazdelor
Numai liniștea aceea
dinlăuntru-ne
în aluna spartă cumva prea iute
fuge.

În românește de
Mircea CONSTANTINESCU,
Maria DUMITRU

Din lirica R. D. Germane

Günter Kunert Privire spre plajă

Trupuri culcate-n nisip, trupul
Forje de oameni, din
Din riuri de-unelte.
Pe țărmul acesta mlădios și
Pămînt pe pămînt.
Fiecare trăind în propriu-i fel. În
Imbrățișare
Sîeși străin, și totuși aproape.
Copii fără număr zămislî acest
cel mai ager din ei,
cel nevăzut încă, pe numele lui:
Viitorul.

Sarah Kirsch Dimineață frumoasă

Dimineața
cînd pestrițele umbre
de jivine pictate-n perdele
prînd să se preumbe
sub pleoapele mele,
îmi dai
tot felul de nume soptite,
mă compari cu femei
neasemuite;
îmi mîngîi petalele
degetelor de la picioare,
de lună zărite,
și ce mai rămîne
de mîngîiat.
Tu totul îmi lauzi,
dușul meu blind,
ce somnul mi l-ai alungat.
În românește de
Veronica PORUMBACU

Corabia de piatră

NECLINTIȚI de nici o furtună, de nici una din prea multe furtuni prăvălitate peste cataractele de piatră ale Carpaților, noi, românii, nu ne-am pierdut niciodată în relieful și lumi necunoscute. Nu ne-am desprins de țărnițele noastre și nu ne-a atras niciun depărtare. Ne-au fost îndeajuns pădurile, riurile și cimpurile noastre; îndeajuns cerul și aerul; îndeajuns cîntecul păsărilor și, întotdeauna, îndeajuns graiul de acasă, cel deprins de noi toți în fragmentul de eternitate dintre leagăn și criptă. Ne-a fost îndeajuns infinitul curbat peste sudoarea frunții și nu l-am căutat niciodată dincolo de zările noastre.

Cerceteze-ne toți cei neîncrezători istoria, istoria noastră, nu alta, și se vor convinge că am dreptate: puținii, uluitor de puținii români care au trecut dincolo de fruntarii, atunci cînd n-au fost alungați din propria lor casă (Petru Cercel, Cantemir sau spătarul Milescu) de tranzitul neromân al istoriei, n-au fost decît niște trimiși ai spiritului nostru (Nicolaus Olahus sau Dinicu Golescu) care avea nevoie să afle dacă Doina s-ar fi putut naște și în alte pămînturi. Aflînd că nu, ei s-au reîntors acasă. Iată corabia de piatră a Carpaților și în pridvorul doinelor. Doinele, cele ce într-o vreme de apăsare și restrînsie reușiseră să cuantifice întreaga natură românească, să înregistreze numele tuturor riurilor — să se observe: avem pentru fiecare din riuri una sau mai multe doine! — și să transcrie în memoria sunetului tot vocabularul românesc, cel pe care năvălitorii fără țară îl îmbrănciseră pe scările bisericilor și cancelariilor.

Cînd năvălitorii au plecat în vînturile lor, treptele amintitelor scări au înflorit de cuvinte, obiceiuri și nume de riuri. Ca o pădure luxuriantă și amenințătoare.

NU ȘTIU dacă năvălitorii au înțeles pe atunci (unii își mai păstrează lănciile) că mișcarea în sine nu are nici un fel de valoare, dar sînt sigur că în acele clipe de înflorire noi fundamentaserăm una din cele mai importante trăsături ale spiritului și existenței noastre: virtutea de a descoperi în trecut o forță care să lucreze pentru viitor. Operație aproape sincronică Renașterii și, asemenea acesteia, lucrare a latinității, căci latinitatea fusese cea care înflorise pe treptele scărilor, preschimbîndu-le în codri de nepătruns. Operație simplă, firește, cu condiția ca acest trecut să fi existat. Și existase. Pentru că niciodată nu ne desprinseserăm de țărnițele noastre și avuseserăm, dintotdeauna, codri: nu întîmplător notează Florus, sub anul 74, vorbind de expediția lui Scribonius Curio: „Dacia tenus venit, sed tenebras saltum expavit” (Au venit pînă în Dacia, dar i-a înspăimîntat întunecimea codrilor)... Avuseserăm, asadar, trecut pentru că am știut să stăm pe corabia de piatră a Carpaților. Și pentru că numai năvălitorii nu au un trecut al lor și se reazimă pe punctele cardinale ale altora.

Neruperea de țărnițe, însă, n-a însemnat pentru noi necunoașterea depărtărilor: și nici depărtările nu ne-au ignorat. De pe puncta corăbiei de piatră am știut să scrutăm întotdeauna neapăsător și să nu tulburăm somnul nimănui. Am fost singuri și demni, și nu ne-am izolat niciodată de nimeni. Și nimeni nu ne-a putut izola. Corabia de piatră ne-a fixat în lume și în timp, mai întîi ca popor, iar mai apoi ca națiune. Într-un mod aparte, fragment al unui mare imperiu, cel latin, care nu s-a scufundat nicînd în apele uitării. Pentru noi latinitatea n-a fost o „copiere”, nici o „împunere” și, mai ales, n-a fost o „asimilare” comodă și pasageră, cum au sperat năvălitorii și cum cred descendenții lor risipiți în vînturile istoriei. Pentru noi latinitatea a fost o contopire prin adăugire (și nu prin renunțare!) a două răsărituri tinere, cel dac și cel roman. O fuziune magnetică a luminii crude.

Că lumea ne-a știut totdeauna, iar noi am cunoscut-o mereu, că de pe puncta corăbiei de piatră am avut un dialog fertil și continuu cu ea, e un fapt care nu are nevoie de demonstrație. Exemplele sînt la îndemîna oricui. Multe merită să fie cercetate, însă, în profunzimea lor, căci poartă o încărcătură emoțională de mari și semnificative sugestii pentru istoria omenirii. Mă gîndesc, în acest sens, la multe din pietrele Romei, care cu mult înainte de Traian poartă pe ele nume ale străbunilor noștri începînd de la acel imens bloc de marmură descoperit în 1547 lângă Arcul lui Septimiu Sever, pe care se află înscris un anume L. Avilius Dacus, epigrafa noastră va trebui să ostenească și să explice un sir întreg de astfel de nume și însemnări — Cl(audius) Dac(us), Q. Decimus Dacus, C. Aulus Dacus, Dacus fecit, Fortunatus qui et Dacus, Pia et Daciscus fratres, filius Dacillus, Nonia Dacia, Iulia Dacia etc. etc. — căci numele acestea nu mai sînt nume, ci istorie sintetizată în onomastica noastră de începuturi. Mă mai gîndesc, de asemenea, la acel amănunt expediat mereu de istoricii noștri, cel care vorbește de oamenii aduși de Traian de acasă de la el, din Italia (Santiponce de azi), din străvechia Hispanie și care, după toate semnele, au rămas aici, pe malurile Olului, mai exact la Rîrșeni, fuzionînd împreună cu noi în lumina magnetică a latinității.

DAR, poate că exemplul cel mai sugestiv este cel care anulează definitiv depărtarea, stabilind un dialog al latinității, latinitatea ca mod de viață și atitudine în fața istoriei, între corabia de piatră a Carpaților și imensul crucisător de stîncă al Anzilor. Un dialog, deci, la cea mai mare distanță de noi, în America hispană, parte de lume care, cum spune cronicarul român, „așa este depărtată și vine cum ar fi supt noi, că atunci cînd este la noi zioă, la dîșii este atunci noapte și cînd la noi noapte, la dîșii zioă, că fiind pămîntul rotund, cum ar fi împotriva noastră, supt noi acea parte este” (Miron Costin...). Semnificațiile acestui exemplu sînt multiple, dar, poate că partea sa cea mai frumoasă se află în paralelismul eroilor din cele două spații despărțite de depărtarea nopții. În America hispană, deci, prin 1821, un mare soldat al libertății escalada geul Anzilor, reușind să zdruncine din temelii orînduirea colonială și să proclame independența națională a lumii sale. Era Simon Bolivar. În același an, 1821, un mare soldat român părăsea cîmpiile Olteniei și înaintînd pe sub corabia de piatră a Carpaților, ajungea în București izbucnind să dezchilăreze pentru totdeauna balanța intereselor străine, cea care ne cîntărea griul și sudoarea frunții. Era Tudor Vladimirescu.

În ciuda tuturor încercărilor de ingerință și dominație, națiunile Americii hispanice n-au mai primit să-și plece fruntea, din acei ani, sub dominație colonială, rînd pe rînd declarîndu-și independența și suveranitatea. Niciodată după aceea, sămînța de independență a românilor, răsădită de Tudor, n-a rămas fără rod, ducînd foarte curînd la formarea națiunii independente și suverane. Ca și în America hispană. Pentru că și ea, asemenea noastră, era un fragment al latinității, în ciuda și spre stupoarea specialiștilor în tehnica umbrei, căci filtrul iberic funcționase numai cu mecanisme latine.

NU SÎNT SURPRINS, de aceea, în cunoașterea mea să descopăr că în America hispană noi eram cunoscuți încă din 1555, prin Alonso de Ercilla, iar noi știam despre America hispană tot cam de pe atunci, de la cronicarii, și puțin după aceea de la arhimandritul Gherasim din Iasi, cel care în 1795 termina de tradus *Istoria Americii*. Nu sînt surprins de faptul că Roald Amundsen l-a avut alături pe Racoviță, în legendarul drum către Suduri. Nu sînt surprins să află că medicul Ilarie Mitrea, născut pe catargele de piatră ale Carpaților, la Răsinari, și dus de Viena să îngrijească rănilor soldaților lui Maximilian, tocmai în Mexic, avea să treacă, în 1887, de partea generalului mexican Benito Juarez, îngrijind soldații acestuia, învățîndu-le limba și bucurîndu-se de prețuirea imediată a lui Juarez, devenit președintele națiunii mexicane independente și libere, pentru că după aceea să ceară, să insiste și să reușească să se reîntoarcă acasă, la Răsinari, în pridvorul doinelor. Nu sînt surprins cînd regăsesc acest dialog funcționînd cu o vitalitate deosebită în secolul nostru, concretizat în unanimitatea de păreri subliniată de Nicolae Titulescu prin 1935, în calitatea sa de conducător al Societății Națiunilor și ministru al României.

Nu mă poate surprinde, în sfîrșit, nici una din datele cele mai recente ale acestui continuu și fertil dialog dintre noi și națiunile Americii Latine, aflate la o atît de mare depărtare de noi. Ideea înfăptuirii unei noi ordini economice în lume, promovată cu atîta clarviziune de tovarășul Nicolae Ceaușescu, a avut primul său ecou concret și rodnic tocmai în această parte îndepărtată a lumii, multe dintre personalitățile politice ale continentului acționînd în mod nemijlocit pentru realizarea acestei idei, fundamentale pentru viitorul pașnic al omenirii. Pe aceleasi coordonate ale gîndului se înscriu fără abatere ecourile latino-americane la toate principiile politicii internaționale ale României, în mod deosebit hotărîrea de a se pune capăt vechii politici imperialiste de dominație și asuprire, de dictat și ingerință în treburile altor popoare. Națiunii, în acest context istoric bîntuît de tot felul de crize, îi revine rolul fundamental de promovare a noilor relații între state, întemeiate pe egalitate și echitate. Pe dreptul fiecărei națiuni de a fi stăpînă pe bogățiile sale naționale, pe destinele sale. Pe organizarea vieții potrivit voinței proprii, fără nici un amestec din afară.

Mă surprinde, de aceea, gîndul piezis al celor ce vîd în națiune, în independența și suveranitatea națiunii, o pretinsă piedică a dezvoltării lumii viitoare. Mă surprinde gîndul agresiv și de-a-proape al celor ce își fac istoria din alte istorii. Mă surprinde gîndul agresiv al celor fără istorie, gîndul celor care cred că istoria și geografia sînt numai materii de școală, fără importanță sub greutatea lăncii. Și mă uluiește gîndul fără gînd al celor ce n-au văzut niciodată o corabie de piatră.

Darie Novăceanu

La anafoare

• ANAFOARELE sînt niște virtuteuri uriașe pe care le face Dunărea și din care n-a scăpat pînă acum decît un povean din Carcaliu — satul unde se presupune că s-ar fi îngropat, fără cap și bocit de fetele prefectului, marinarul Terente. Într-o asemenea groapă de ape răsucite a intrat acum Real Giulești și tare mi-e teamă că găina n-o să mai urce niciodată să doarmă în pocal de fulgi de lebădă. Ciudat, în clipa asta, cînd ne aflăm pe marginea prăpastiei și toți ne ajută cu sîpîțul, nu simt deloc nevoia să mă dau cu capul de stăvilarul Ciurei, unde se strînge Dimbovița de git cu două lemne, ci-mi vine să mă așez turcește într-un coș cu gutui și să sîrut în ceafă floarea numită pălăria haimanalei. Dinamo-București ne-a bătut peste ochi cu Lacu-Tei, Poli Timișoara ne-a dat cu Bega peste gură pînă ne-a umplut cu bășici (p-ăștia nu-i pedepsește nimeni?), iar din zare, de-acolo de unde răsar trenurile de noapte, se arată noi cîrduri de secerători. Sîntem buni de iarbă și de lapte, ne mîncîcă cine vrea și pe unde-apucă. Chestia care-mi place mai mult e că pierim picior lîngă picior cu frații cefești din regionala Cluj. În schimb U.T.A., de la care așteptam un real ajutor (asta după ce fusese mîngîiată cu urzici pe teren propriu), s-a ridicat în scări și ne stă ca un bolovan de sare pe policioara sub care dormim. N-avem noroc de cădarcă de Miniș, mai ales că Mircea Micu susține că Steaua va depune armele și epoleții în fața lui Kafka (jucătorul, nu autorul). Dar dac-ar fi o dreptate pe pămînt, ar trebui să intrăm în groapa anafoarelor și noi și U.T.A. și încă vreo șase cete de bîlbîiți. Mai avem o singură speranță, ca steaua ciobanului să se schimbe-n oale și s-o mîncăm friptă în ziua cînd o să învingem prin neprezentarea adversarului. Sfîntă vorbă mi-a spus Tamango acum două zile: nea Pănușe, stați cu băștile pe ochi că n-aveți față de ieșit în centru. Mi-e milă de voi ca de orfanul Luca Lacrimă, dar n-aveți nici o scăpare.

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director: GEORGE IVAȘCU

